PUIU FILIPESCU
CONSTANTIN BOSTAN

RALUCA BOSTAN
FĂNIȚA CEPOI

ORA DE LIMBA ROMÂNĂ

* * *

ORA FINALĂ DE LIMBA ROMÂNĂ

Dram Art XXI
Iaşi, 2006

I. „

1. „
când în
desprind
bătrân de
şi aleargă
coboară d

a) des
sint
b) dezv
muc
c) pune
alcăt
d) analiz
adver
e) constr
să apa
f) explica

2. *„Desc*
Şi-n
Ieşiţi-
Iar vo … *aţi cu versul gândirile ce n-au*
măsur
Veniţi în jurul meu degrabă
Şi-n cântul lirelor de aur,
Porniţi cu mine împreună
Spre lumea-n care nu-s castele cu punţi
Şi şanţuri feodale,

Nici ruginite porți de-aramă la care bat cei noi sosiți..."

(Ion Minulescu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) alcătuiți două fraze în care propozițiile atributive să aibă ca elemente regente alte tipuri de pronume decât cele din text;
c) analizați sintactic și morfologic ultima propoziție;
d) formulați enunțuri în care cuvintele *dar, mi, ce* să apară cu alte valori morfologice decât în text; precizați-le;
e) construiți un enunț în care cuvântul *împreună* să facă parte dintr-o locuțiune; indicați felul ei;
f) alcătuiți o propoziție în care unul dintre verbele din text să aibă valoare copulativă.
g) identificați în text două exemple de hiat.

3. *„Mirosul apei, ce curge murmurând, în albia pârâului din fața casei de altădată, cuprinde în sine un trecut, din care și astăzi mă mai adap."*

(Lucian Blaga)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic: *ce, murmurând, din fața casei, de altădată, în sine;*
c) construiți fraze în care propozițiile atributive să fie introduse prin conjuncții subordonatoare și adverbe relative;
d) identificați adverbele din ultima propoziție și precizați felul lor;
e) identificați două cuvinte folosite cu sens figurat și încercați să precizați semnificația fiecăruia;
f) ilustrați în propoziții omonimia cuvântului *mai.*

4. *„Camil Petrescu este, prin excelență, autorul unui teatru de cunoaștere, ai cărui eroi parcurg crize morale de ordin cognitiv și-n care pasiunile și sentimentele sunt strict condiționate de manifestările unei conștiințe lucide, setoase de certitudini absolute, pe care să le opună relativității lumii fenomenale."*

(I. Sârbu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) contrageți ultima propoziție;
c) dezvoltați în propoziții echivalente: *lucide* și *setoase;*
d) analizați sintactic și morfologic: *autorul, ai cărui, de manifestările, pe care, le;*
e) folosiți un dicționar al limbii române pentru a vă explica sensul cuvintelor *cognitiv, strict, lucid, certitudine, relativ* și introduceți-le apoi în enunțuri proprii.
f) despărțiți în silabe cuvintele: *excelență, condiționate, certitudini.*

5. *„Alt jurnal însă dădea știrea că Rotaru a și trecut în partidul democrat unde i se pregătește o primire deosebit de caldă, având în vedere marea suprafață politică ce o prezintă o personalitate atât de marcantă."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) construiți două propoziții în care cuvântul *și* să aibă alte valori morfologice decât în text; precizați-le;
c) analizați sintactic și morfologic ultima propoziție;
d) indicați antonimele cuvântului *marcant* și introduceți-le în enunțuri proprii;
e) schimbați valoarea morfologică a cuvântului *alt* în pronume nehotărât și exemplificați trei funcții sintactice ale acestuia în cazurile nominativ și genitiv;
f) refaceți familia lexicală în care se încadrează cuvântul *personalitate;*
g) accentuați corect cuvintele: *democrat, suprafață, personalitate.*

6. *„Nu poate fi vorba de asimilare, desigur, dar simt în linia aceasta familială un aer de duritate, ce se datorește cu siguranță Dunării, lângă care patru generații de-a rândul au crescut."*

(Mihail Sebastian)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;

b) analizați sintactic și morfologic ultima propoziție;
c) formulați enunțuri în care adjectivul pronominal demonstrativ *acesta* să fie folosit la cazurile genitiv și acuzativ singular;
d) reconstituiți familia lexicală în care se integrează cuvântul *simț;*
e) construiți fraze în care propozițiile atributive să fie introduse prin *să, dacă, cum.*

7. *„Furnizarea acasă a produselor de care aveam nevoie, se putea face foarte simplu printr-unul din sătenii care zilnic treceau Mureșul cu brodul, ducându-și mărfurile rustice spre Alba."*

(Lucian Blaga)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) introduceți în alte două enunțuri cuvântul *rustic;*
c) analizați sintactic și morfologic atributele din text;
d) construiți propoziții în care să ilustrați alte modalități de exprimare a gradului de comparație superlativ absolut;
e) găsiți antonime pentru cuvântul *simplu* și introduceți-le în propoziții;
f) exemplificați funcția sintactică de atribut a cuvintelor: *acasă, care, foarte simplu.*

8. *„În orașu-n care plouă de trei ori pe săptămână*
Orășenii, pe trotuare,
Merg ținându-se de mână,
Și-n orașu-n care plouă de trei ori pe săptămână,
De sub vechile umbrele, ce suspină
Și se-ndoaie,
Umede de-atâta ploaie,
Orășenii pe trotuare
Par păpuși automate, date jos din galantare."

(Ion Minulescu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) dezvoltați în propoziție echivalentă: *date jos;*

c) analizați sintactic și morfologic: *pe trotuare, ținându-se, de-atâta ploaie, păpuși;*
d) alcătuiți trei enunțuri în care adjectivul *vechi*, la cazurile dativ și acuzativ, să fie folosit la grade de comparație diferite;
e) construiți fraze în care subordonatele atributive să fie introduse prin pronumele relative *cine* și *ceea ce;*
f) construiți propoziții în care numeralul cardinal *trei* să îndeplinească funcțiile sintactice de subiect, complement direct, nume predicativ.

9. *„Întâmplarea de ieri, care m-a surprins așa de năuc și dezarmat, mi-a lămurit fără cruțare trista condiție a tagmei de oameni din care fac parte și cărora li se zice intelectuali."*

(Mihail Sebastian)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) construiți enunțuri care să cuprindă alte atribute adverbiale decât în text; subliniați-le;
c) analizați morfologic și sintactic pronumele din text;
d) explicați folosirea, în text, a semnelor ortografice și de punctuație;
e) ilustrați funcțiile sintactice de subiect, nume predicativ și atribut ale pronumelui relativ *care*;
f) identificați în text două exemple de diftong.

10. *„În rada portului,*
La cheiul, pe care astăzi cresc castanii,
În rada portului ce pare o lacrimă-a Mediteranei,
Dorm trei galere ancorate de zeci de ani,
Dorm trei galere,
Ce poartă-n pupe încrustate
Trei nume spaniole..."

(Ion Minulescu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) identificați procedeele artistice și precizați-le;

c) dezvoltați într-o propoziție echivalentă *ancorate*, indicați felul subordonatei obținute;
d) analizați sintactic și morfologic: *ce pare-o lacrimă-a Mediteranei*;
e) contrageți ultima propoziție;
f) construiți trei enunțuri care să conțină alte categorii de numerale decât în text.

11. *„Îmi place Winkler pentru calmul lui puțin greoi, pentru puterea fizică îndesată pe care i-o bănuiesc, în sfârșit pentru aparenta lui mărginire, sub care se ascund în realitate atâtea lucruri învățate cu rost, cu metodă, cu aplicație."*

(Mihail Sebastian)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) reconstruiți familia lexicală în care se integrează cuvântul *mărginire;* folosiți în enunțuri cu sens figurat două dintre cuvintele derivate;
c) analizați sintactic și morfologic: *pe care i-o bănuiesc;*
d) construiți două propoziții în care să folosiți prepoziții care cer cazurile dativ și genitiv; precizați funcția sintactică a cuvintelor însoțite de acestea;
e) construiți propoziții cu alte valori morfologice decât în text ale cuvintelor: *îmi, lui, atâtea*; precizați-le;
f) realizați expansiunea cuvântului *învățate*.

12. *„Călătorii străini, cari-au străbătut văile României pe drumuri hrintuite, în căruțele de poștă de-acum patruzeci de ani, cu greu ar mai cunoaște astăzi locurile pe unde-au umblat."*

(Al. Vlahuță)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) alcătuiți fraze în care propozițiile atributive să fie introduse prin *când, că, dacă;*
c) analizați morfologic și sintactic adverbele din text;

d) construiţi propoziţii în care numeralul *patruzeci* să îndeplinească funcţiile sintactice de nume predicativ, complement direct şi complement indirect;
e) introduceţi în diferite enunţuri forme ale verbului *a cunoaşte* la diateza pasivă, modurile condiţional-optativ şi gerunziu; analizaţi-le sintactic şi morfologic;
f) precizaţi sensul cuvântului *hrintuite.*

13. *„Într-un timp când în Europa apuseană un Giordano Bruno murea pe rug pentru metafizica, cu care înfrunta catolicismul, într-un timp când Spinoza era excomunicat de sinagoga iudaică şi condamnat ca un câine de comunităţile creştine pentru filozofia sa, prin care identifica pe D-zeu cu Natura, într-un timp când, cu alte cuvinte, suna ceasul mare al panteismului, nu s-ar fi putut ivi aici, în Transilvania, un panteism de factură creştină cu totul aparte ?"*

(Lucian Blaga)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) consultând dicţionarul, reţineţi sensul cuvintelor *metafizică, panteism, a excomunica;* folosiţi-le apoi în enunţuri proprii;
c) analizaţi sintactic şi morfologic substantivele proprii;
d) construiţi două fraze în care propoziţiile atributive să aibă ca regent numerale cardinale şi ordinale;
e) identificaţi în text cinci neologisme;
f) motivaţi folosirea în text a ultimelor două virgule şi a semnului întrebării.

14. *„Am văzut oameni jucând la ruletă desfiguraţi de patimă – dar cei mai abjecţi nu mi s-au părut cei care se aruncau nebuneşte în joc, pierzând totul, bani, cuvânt, viaţă, ci jucătorii timoraţi, care tremurau pentru fiecare jeton, făceau la fiecare cinci minute nesfârşite socoteli şi se opreau din joc în clipa în care atingeau o cifră rezonabilă."*

(Mihail Sebastian)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;

b) precizați elementele de relație ale propozițiilor atributive; analizați-le sintactic și morfologic pe cele care îndeplinesc și funcție sintactică;
c) realizați expansiunea cuvintelor *jucând* și *desfigurați;*
d) precizați funcția sintactică a cuvintelor *bani, cuvânt, viață;*
e) ilustrați în propoziții alte tipuri de atribute decât în text; indicați felul lor;
f) consultând dicționarul, precizați sensul cuvintelor: *abject, timorat, rezonabil.*

15. *„Interesele ei științifice, de fiică a lui Paracels, în cari opinia obștească din ținut vede o înclinare spre farmece, sunt superlativ prețuite în sat, ba în toate cătunele din valea aceasta, prin care Râul Morilor vine de departe, simbolizând parcă tradiția ce curge din strămoși."*

(Lucian Blaga)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic pronumele și adjectivele pronominale;
c) identificați cuvintele folosite cu sens figurat și explicați-le;
d) indicați procedeul de formare și structura lexicală a cuvântului *strămoși;*
e) alcătuiți familia lexicală a verbului *a vedea* și folosiți în enunțuri proprii derivatele substantivale;
f) construiți propoziții în care substantivul *Râul Morilor* să apară în cazurile dativ și acuzativ.

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ COMPLETIVĂ DIRECTĂ

1. „Dorind să preîntâmpin demoralizarea, de care eram lăuntric primejduit, încercam prin eforturi de la o zi la alta să-mi organizez viața subt toate fețele ei în Alba, micul oraș, ce se corcește la margini cu satul."

(Lucian Blaga)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic primele două propoziții;

c) ilustrați în propoziții alte trei funcții sintactice decât în text ale verbului dorind; precizați-le;
d) explicați folosirea în text a virgulei;
e) identificați trei cuvinte formate prin derivare și precizați structura lor lexicală;
f) dezvoltați în propoziție echivalentă micul oraș.
g) despărțiți în silabe cuvintele: preîntâmpin, demoralizarea, primejduit.

2. *„Auzi că încă de ieri după amiază Crișan, cu o oaste de țărani s-a repezit asupra orașului Brad, au ucis acolo pe cine s-a împotrivit, au dat foc câtorva curți domnești, iar pe nemeșii care s-au închis în biserica reformată i-au tras jos chiar din turn și i-au omorât pe toți."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic: *s-a repezit asupra orașului Brad;*
c) construiți propoziții în care adverbele *ieri* și *acolo* să îndeplinească funcția sintactică de atribut;
d) treceți trei verbe, la alegere, la modul imperativ;
e) construiți propoziții în care substantivul *oraș* să fie precedat de alte prepoziții și locuțiuni prepoziționale care cer cazul genitiv; indicați funcția sintactică;
f) propuneți antonime pentru patru cuvinte din text, la alegere.

3. *„Tu-mi ceri chiar nemurirea mea*
În schimb pe-o sărutare,
Dar voi să știi asemenea
Cât te iubesc de tare;

Da, mă voi naște din păcat,
Primind o altă lege;
Cu vecinicia sunt legat,
Ci voi să mă dezlege."

(Mihai Eminescu)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi morfologic şi sintactic pronumele şi adjectivele pronominale;
c) explicaţi folosirea cratimei în text;
d) construiţi propoziţii cu alte valori morfologice decât în text ale cuvintelor *asemenea, tare, alta, o;* precizaţi-le;
e) contrageţi ultima propoziţie;
f) identificaţi în text trei cuvinte formate prin derivare.

4. *„Umblam lângă el agitat, pândind o spărtură în lucrurile mărunte pe care le spunea, spărtură prin care să arunc brusc cele câteva întrebări pe care vreau să i le pun, pe care nu le ştiu lămurit, dar pe care le simt atât de necesare."*

(Mihail Sebastian)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) simplificaţi fraza prin contragerea, la alegere, a două dintre subordonate;
c) analizaţi sintactic şi morfologic: *pe care le spuneam, spărtură;*
d) construiţi enunţuri în care cuvintele *care, le, câteva* să apară în cazul dativ; indicaţi funcţia sintactică a fiecăruia;
e) construiţi o regentă potrivită, astfel încât subordonata *să i le pun* să fie atributivă;
f) reconstruiţi familia lexicală în care se integrează verbul *a simţi;* construiţi propoziţii cu două dintre cuvintele derivate.

5. *„Idila dintre aceştia şi acest şef militar era însă la începuturile ei şi nimeni nu ştia ce-o să se întâmple, nu ştia nici el şi curând îşi încheie discursul, se urcă într-o maşină care îl aştepta ceva mai încolo, cu şoferul la volan, şi plecă lăsând adunarea pe mâinile celor din sat, ale lui Victor Bălosu şi ale lui Tâlvan."*

(Marin Preda)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi morfologic şi sintactic primele patru pronume din text;

c) explicați folosirea cratimei în text;
d) construiți propoziții în care pronumele demonstrativ *aceștia* să fie precedat de prepoziții care cer cazurile dativ și genitiv; indicați funcțiile sintactice;
e) construiți o frază în care pronumele relativ *care* să introducă o subordonată completivă directă;
f) alcătuiți enunțuri în care pronumele negativ *nimeni* să fie folosit în cazurile dativ și genitiv.

6. „*Noul nostru coleg de bancă este băiatul unui țăran chiabur din Merișani, care și-a pus în gând să-l facă doctor și cu timpul să-i clădească un spital în sat, unde deocamdată nu există decât o moașă comunală și un "subfirurg" care pune ventuze și scoate măsele.*"

(Ion Minulescu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic predicatele din primele patru propoziții;
c) contrageți: *să-l facă doctor;*
d) treceți la infinitivul lung verbele *a clădi* și *a exista*, apoi construiți propoziții în care acestea să aibă valoarea morfologică de substantiv;
e) propuneți sinonime pentru patru cuvinte din text, la alegere;
f) identificați în text două cuvinte formate prin schimbarea valorii morfologice.

7. „*Cavadia, care era cu mult mai scund, îl cârpi de jos, de pe loc, cu o violență neașteptată, dezechilibrându-și adversarul, care se lipi amețit câteva secunde de peretele lateral al lăcașului de veci. Amândoi gâfâiau cu putere, încercând să vadă. Chiril se gândi o clipă, speră că visa și aștepta să se trezească.*"

(Constantin Țoiu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic: *Amândoi gâfâiau cu putere încercând...;*
c) indicați valoarea morfologică a cuvântului *o* în text;.

d) construiți propoziții în care adjectivul *scund* să fie la toate formele gradului de comparație superlativ, cu funcțiile sintactice de atribut și nume predicativ;
e) identificați neologismele din text.

8. *„Isosică începuse să nu mai zică nimic, îl însoțea pe Plotoagă și în clipele când acesta se arăta mai prins în vorbă cu omul, el se uita vizibil în altă parte, având aerul că asta era misiunea președintelui, și că el singur răspundea de aspectul acesta cu cotele...”*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați morfologic și sintactic adjectivele;
c) formați derivate substantivale de la *vizibil* și *arăta,* apoi introduceți-le în enunțuri proprii;
d) treceți verbele *a începe* și *a arăta* la diateza pasivă și construiți cu ele propoziții în care să fie determinate de complemente de agent;
e) propuneți antonime pentru termenii: *începuse, vizibil, a zice, prins;*
f) alcătuiți fraze în care subordonata completivă directă să fie introdusă prin pronume relative și nehotărâte.

9. *„Cloșca a întrebat dacă domnul e trimis de înălțatul împărat ori de către nemeși, iar ofițerul, om frumos dar vorbind tare stricat românește, i-a spus că el e colonel al împăratului și că deci nu poate fi decât prieten al țăranilor și că vrea să știe cu cine vorbește și cine e mai mare peste oamenii aceia.”*

(Liviu Rebreanu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) precizați felul predicatelor;
c) construiți fraze în care o conjuncție subordonatoare și un pronume relativ din text să introducă subordonate atributive;
d) analizați sintactic și morfologic atributele;

e) construiți enunțuri în care să ilustrați funcțiile sintactice ale cuvântului *cine* cu valoare morfologică de pronume interogativ, în cazul acuzativ;
f) realizați expansiunea cuvintelor *vorbind* și *fi*.

10. „*Ceva dur însă, ca de oțel, din lumina ochilor lui arăta că poate oricând să audă și vocile din afară, bineînțeles numai pe cele care meritau să fie auzite și să le răspundă fără cruțare cu îndrăzneala celui care a descoperit în el însuși această a doua ființă care e singura care contează...*"

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic ultimele trei propoziții;
c) construiți propoziții cu alte valori morfologice decât în text ale cuvintelor *din afară, care, cele*;
d) introduceți în enunțuri proprii sensuri omonime ale cuvântului *ochi;*
e) contrageți propoziția *să fie auzite;* analizați partea de propoziție obținută.

11. „*Starea cea mai pizmuită, ce putea s-o aibă un cetățean în ierarhia slujbelor, în noua orânduire socială, era aceea de cumulard de salarii, singura stare ce putea să satisfacă apetiturile instinctuale de care momentul istoric e dominat.*"

(Lucian Blaga)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic prima propoziție;
c) construiți propoziții cu sinonime ale cuvintelor: *pizmă, ierarhie, apetit;*
d) dezvoltați în propoziții echivalente *cea mai pizmuită* și *singura stare;* indicați felul subordonatelor obținute și modificările survenite;
e) alcătuiți două-trei contexte în care pronumele personal *o* să aibă valoare neutră;
f) explicați folosirea virgulei în text.

12. *„Povestea totul primului venit vrând parcă să afle de la unul care nu e implicat dacă faptele pe care le va povesti i-au schimbat cumva soarta şi nu mai seamănă cu oamenii obişnuiţi, spre care acum aspiră cu un soi de deznădejde...”*

(Marin Preda)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) indicaţi felul predicatelor;
c) analizaţi sintactic şi morfologic ultima propoziţie;
d) propuneţi sinonime pentru cuvintele: *implicat, soartă, obişnuit, aspiră, deznădejde;*
e) realizaţi familia lexicală a cuvântului *a povesti*; precizaţi cuvântul de bază şi afixele.

13. *„Povesti cu însufleţire ce pregătiri a făcut pentru sfinţirea care va avea loc duminică, cum a invitat pe episcopul din Gherla şi cum episcopul a răspuns că va veni negreşit, cum are siguranţa că toţi preoţii din judeţ vor fi de faţă, împreună cu toată “inteligenţa” română din Armadia şi împrejurimi, că va fi şi o petrecere cu dans unde desigur d-şoara Ghighi va avea rolul principal şi că în sfârşit Pripasul va deveni în ziua aceea un adevărat centru românesc cu nădejdi frumoase.”*

(Liviu Rebreanu)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi sintactic şi morfologic primele două propoziţii;
c) construiţi propoziţii cu alte valori morfologice decât în text ale cuvintelor *duminică* şi *toţi*; precizaţi-le;
d) identificaţi în text cinci neologisme;
e) indicaţi sinonimele cuvintelor: *a invitat, inteligenţă* şi *nădejdi;*
f) explicaţi folosirea ghilimelelor;
g) precizaţi structura lexicală a cuvintelor: *însufleţire, sfinţire, românesc.*
h) construiţi un enunţ cu altă valoare morfologică decât în text a cuvântului *negreşit*; precizaţi-o.

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ COMPLETIVĂ INDIRECTĂ

1. *„Înțeleseră acum toți că venise de la început în starea aceasta, că îl ascultau nu pentru a și-o schimba, ci dimpotrivă, iar în înfățișarea și în glasul său avea ceva care dădea de înțeles că n-are chef să fie întrerupt."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați morfologic și sintactic pronumele și adjectivele pronominale;
c) construiți câte o propoziție în care cuvintele *iar* și *toți* să aibă altă valoare morfologică decât în text;
d) alcătuiți două fraze în care subordonatele completive indirecte să fie introduse prin pronume și adverbe relative;
e) găsiți sinonimele cuvântului *glas* și formați propoziții cu acestea;
f) construiți propoziții în care cuvintele *acum, de la început* și *a schimba* să îndeplinească funcția sintactică de atribut; precizați felul fiecăruia.

2. *„Murise un fel de cântăreț de la biserica din Sacoț și îl chemaseră și pe popa Sofronie, care nu mai avusese de mult niciun mort, iar acum se bucura că mortul era într-un fel față bisericească și se gândea că se face o pomană mai omenească."*

(Dinu Săraru)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic ultima propoziție;
c) alcătuiți o propoziție în care verbul *a chema* să fie determinat de un complement de agent;
d) alcătuiți enunțuri cu alte valori morfologice decât în text ale cuvintelor *un, iar, niciun;* precizați-le;
e) construiți propoziții sau fraze în care cuvântul *biserică* să îndeplinească funcția sintactică de atribut în cazurile nominativ și acuzativ, iar pronumele *care* funcția de complement circumstanțial de loc.
f) identificați în text un derivat parasintetic.

3. *„Aflând despre dificultățile ce le întâmpinam cu aprovizionare popa Vasile îmi desfășură într-o zi un proiect destinat să r scutească de cele mai multe din grijile cotidiene și să-i ajute, pe de parte, și pe ei să se gospodărească mai rodnic pe pământul lor."*

(Lucian Blaga

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturil sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic ultima propoziție;
c) precizați antonimele cuvântului *dificultate* și introduceți-le îı enunțuri;
d) dezvoltați în propoziție echivalentă *destinat;*
e) construiți patru enunțuri în care verbul *a întâmpina,* la diateza pasivă, să apară la moduri diferite;
f) alcătuiți familia lexicală a cuvântului *proiect*;
g) precizați gradul de comparație al adjectivului *multe* din text.

4. *„Cumnatul lui Chiril avea la Jurilofca un coleg, bun prieten, domnul Sextil Manițiu, și i-l recomandase pe Bunthe ca pe un om vrednic pe care soarta îl silise să părăsească meșteșugul armelor devenind agent veterinar."*

(Constantin Țoiu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic: *domnul Sextil Manițiu, i, pe care, armelor;*
c) construiți propoziții în care substantivul *coleg,* nearticulat, să îndeplinească funcțiile sintactice de atribut și nume predicativ în cazurile nominativ și genitiv;
d) construiți propoziții cu un substantiv și un adjectiv din familia lexicală a verbului *a sili;*
e) explicați folosirea în text a semnelor ortografice și de punctuație.

5. *„Egoismul acesta, de care se izbea de altminteri pretutindeni, îl hotărî să se gândească să plece oriunde, în lume, încredințat că aiurea oamenii vor fi mai voioși să se sacrifice pe altarul unei idei."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi morfologic şi sintactic adverbele şi locuţiunile adverbiale din text;
c) precizaţi antonimele cuvintelor: *egoism, voios* şi introduceţi-le în enunţuri;
d) contrageţi propoziţiile a treia şi ultima;
e) alcătuiţi fraze în care pronumele relativ *care* să introducă, pe rând, celelalte tipuri de subordonate învăţate.

6. *„Puteai să te convingi cu ochii tăi acum că apa iazului mic şi izolat, unde îl ţinuseră un timp, ca-ntr-un arest preventiv, şi care se revărsa peste maluri, deslocuită de mişcările corpului aceluia croit pentru mari adâncimi şi pentru o libertate nebănuită, nu era câtuşi de puţin o exagerare a imaginaţiei locului."*

(Constantin Ţoiu)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi sintactic şi morfologic: *tăi, de mişcările, aceluia, pentru adâncimi, o exagerare;*
c) exemplificaţi valorile morfologice ale cuvântului *o;*
d) motivaţi folosirea cratimei în îmbinarea *ca-ntr-un;*
e) propuneţi sinonime pentru cuvântul *imaginaţie* şi alcătuiţi cu acestea enunţuri;
f) folosiţi într-o propoziţie forma accentuată corespunzătoare a pronumelui reflexiv *se.*

7. *„Ilie aducea rachiu pentru George care se silea din răsputeri să înveţe pe Briceag un cântec nou ce-l auzise de la lăutarii din Bistriţa la un chef al doctorului Filipoiu, la berăria cea mare din Armadia."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi sintactic şi morfologic propoziţia a doua;
c) alcătuiţi propoziţii în care substantivul *lăutar* să îndeplinească, pe rând, funcţiile sintactice de nume predicativ în nominativ, acuzativ şi genitiv;
d) contrageţi ultimele două propoziţii;

e) găsiți locuțiuni verbale corespunzătoare verbului *a se sili* și construiți cu ele propoziții.

8. *„Matilda adusese de mult cafeaua, dar îi sticleau ochii să continue discuția întreruptă; nu auzea ceea ce relata musafirul, care în mod evident nu mai avea chef s-o reia."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic: *sticleau, întreruptă, ceea ce, care;*
c) treceți verbul *să continue* la modul supin și ilustrați, în propoziții, trei funcții sintactice învățate;
d) precizați sinonimele verbului *a relata* și folosiți-le în enunțuri proprii;
e) construiți propoziții în care să folosiți formele *demult* și *m-ai;* explicați ortografia.

9. *„Directorul, care mă primi și mă ascultă din nou, zise că și el a auzit ce se spune despre nevastă-mea, dar că nu crede și adaugă că s-a gândit unde să-mi găsească un post ceva mai bun."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) construiți fraze în care adverbul relativ *unde* să introducă o atributivă și o completivă directă;
c) contrageți propoziția *ce se spune despre nevastă-mea* și precizați modificările survenite;
d) construiți propoziții cu sensuri omonime ale cuvintelor *care, dar, mai;*
e) exemplificați funcția sintactică de atribut a pronumelui reflexiv *și*, și de complement indirect a pronumelui relativ *care.*

10. *„În așteptarea suspendării și venind mereu acasă cu mâna goală, cu sufletul amărât de umilințe, căuta să fie vesel și încrezător; povestea cu amănunte cât de bine l-a primit cutare și cutare, care i-a*

oferit tot sprijinul şi cât e de sigur că toată nenorocirea aceasta e spre binele lui."

(Liviu Rebreanu)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) indicaţi cazurile şi funcţiile sintactice ale substantivelor din primele două propoziţii;
c) analizaţi sintactic şi morfologic: *care i-a oferit tot sprijinul;*
d) realizaţi prin derivare antonimele cuvintelor *venind, încrezător, sigur* şi apoi introduceţi-le în enunţuri proprii;
e) precizaţi structura lexicală a cuvântului *încrezător.*

11. *„Îngrijorarea ce ne-o purtam cu reciprocitate fraternă, ne îndruma să ne spunem gândurile de care am fost bătuţi în răstimpul de aproape doi ani, de când nu ne-am văzut, şi de când atâtea istorice fapte s-au petrecut."*

(Lucian Blaga)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi sintactic şi morfologic propoziţia a doua;
c) exemplificaţi valorile morfologice ale cuvântului *de*;
d) pornind de la expresia *dragoste fraternă*, însemnând *dragoste de frate*, exprimaţi în propoziţii sensurile *dragoste de mamă, dragoste de tată;*
e) reconstituiţi familia lexicală din care face parte cuvântul *îngrijorare.*

12. *„Astfel Ana rămânea mereu singură cu copilaşul care era rău, şi cu Dumitru Moarcăş, care-i mai dădea câte o mână de ajutor şi se plângea că Paraschiva nu-l cheamă acasă şi că va pieri printre străini."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi sintactic şi morfologic primele trei predicate;
c) precizaţi structura lexicală a cuvântului *copilaş;* construiţi propoziţii cu diminutive obţinute cu ajutorul altor sufixe;

d) alcătuiți propoziții în care substantivele *Paraschiva* și *Paraschiv* să fie folosite în cazurile dativ și genitiv; explicați folosirea articolului hotărât în fiecare caz;
e) exemplificați funcția sintactică de atribut a adverbului *acasă;*
f) construiți enunțuri în care cuvântul *străin* să aibă valoare de adjectiv și adverb.

13. *„Titu Herdelea avea emoții din altă pricină. El știind că nu era nimic extraordinar la ordinea zilei, nici n-a mai trecut prin redacție, mulțumindu-se să anunțe pe secretarul general că va veni mai târziu, poate după miezul nopții."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic: *altă, știind, nimic, mai târziu;*
c) alcătuiți un enunț în care verbul *a mulțumi* să aibă alt sens decât în text;
d) exemplificați trei funcții sintactice ale verbelor la modul gerunziu, altele decât în text;
e) substantivizați pronumele negativ *nimic* și folosiți-l în propoziții la singular și plural;
f) propuneți antonime pentru trei cuvinte din text, la alegere.

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ SUBIECTIVĂ

1. *„Mai tăcură câtva timp gândindu-se la cele întâmplate, apoi vrură să schimbe vorba, dar se pare că prezența lui Țugurlan stăruia mereu între ei și nu izbutiră să se mai simtă în largul lor."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) realizați expansiunea cuvintelor *gândindu-se* și *întâmplate;*
c) contrageți propoziția *să schimbe vorba;*
d) analizați sintactic și morfologic: *prezența lui Țugurlan stăruia mereu între ei;*

e) alcătuiți familia lexicală a cuvântului *a stărui* și construiți propoziții cu două cuvinte derivate;
f) găsiți câteva sinonime ale cuvântului *mereu.*

2. *„I se părea puțin ridicol că Pahonțu poate să-și motiveze astfel toate cotiturile morale pe care le săvârșise și pe care el însuși le simțea ca atare..."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) faceți analiza sintactică și morfologică a complementelor circumstanțiale din text;
c) folosiți în enunțuri diferite adjectivul de întărire potrivit pe lângă pronumele personale de persoana a doua și a treia plural, masculin și feminin;
d) construiți o frază în care subordonata subiectivă să aibă ca regent verbul *a putea;*
e) ilustrați în propoziții formele omonime ale pronumelui personal *le.*

3. *„Nu-și ridică privirea, dar se vedea că urechea stă la pândă și că se străduia să biruie răcnetele băieților și să audă de ce îl chemase Isosică pe acela."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic: *răcnetele, de ce, pe acela;*
c) găsiți sinonime pentru cuvântul *a birui*, apoi construiți cu ele propoziții sau fraze;
d) construiți enunțuri în care pronumele demonstrativ *acela* să aibă funcțiile sintactice de nume predicativ în nominativ și genitiv și atribut în toate cazurile învățate;
e) construiți câte o propoziție în care verbul *a auzi* să apară la modurile infinitiv și supin; indicați funcțiile sintactice;
f) exemplificați o altă valoare morfologică decât în text pentru cuvântul *și.*

4. *„Spre a scăpa de atari corpuri delicte, ce puteau fi ochite cu prilejul unor percheziții, în cursul cărora se ridică cu toptanul parchetul din camere și se dă jos de pe pereți chiar tencuiala, ar fi trebuit să-mi incinerez pur și simplu toată biblioteca, și mai ales propriile-mi opere literare."*

(Lucian Blaga)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic: *spre a scăpa de atari corpuri delicte;*
c) realizați expansiunea cuvântului *din camere;*
d) construiți enunțuri în care pronumele relativ *ce* să îndeplinească funcțiile sintactice de nume predicativ, complement direct și atribut adjectival;
e) precizați prin sinonime sensuri ale verbului *a ochi*; ilustrați-le în propoziții sau fraze;
f) exemplificați sensul secundar și sensul figurat al substantivului *cameră.*

5. *„Guvernul se zicea că luptă cu dificultăți financiare și cu neînțelegeri programatice și că se silește să amâne deschiderea Camerelor unde vor avea mai multe complicații de înfruntat."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic ultima propoziție;
c) ilustrați în propoziții funcțiile sintactice învățate ale substantivului *dificultate* în cazurile nominativ și dativ; precizați-le;
d) propuneți antonime pentru termenul *dificil* și folosiți-le în diferite enunțuri;
e) exemplificați în propoziții valorile morfologice ale verbului *a avea.*

6. *„Cu atât mai greu îmi vine să vorbesc acum chiar despre crezul "meu" artistic. Mai întâi trebuie să mărturisesc cu destulă rușine, că nici nu am avut încă vreme să-mi confecționez un asemenea articol, pentru simplul motiv că niciodată, apucându-mă să scriu, nu mi-a*

trecut prin minte să observ sau să respect anumite cerințe programatice."

(Liviu Rebreanu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) explicați folosirea cratimei în text;
c) precizați sinonimele cuvintelor: *crez, să mărturisesc, programatic;*
d) contrageți, la alegere, două dintre propozițiile subordonate;
e) găsiți antonimul cuvântului *a respecta* și construiți cu el o propoziție;
f) identificați în text un cuvânt format prin compunere; precizați elementele din care este format.

7. *„Chiril refuză cutia de carton urâtă și, cu păpușa în brațe, însoțit de comentariile înveselite ale celor din jur, ieși împreună cu fata care-l însoțea și care nu avea încă un nume, dar căreia cel mai bine i-ar fi stat să tragă după ea de o funie subțire de mătase un monstru imaginar, ca-n icoanele vechi ale Orientului."*

(Constantin Țoiu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic atributele din primele două propoziții;
c) construiți propoziții în care adverbul *bine* să apară la celelalte forme ale gradului de comparație superlativ;
d) realizați familia lexicală în care se integrează cuvântul *comentariu;*
e) construiți trei fraze în care propoziția subiectivă să fie cerută de alte tipuri de verbe decât cele din text.

8. *„Scriind simt că trăiesc și într-adevăr gândul morții inevitabile își diminuează puterea de a-mi îngrozi conștiința, care îmi șoptește: mii de oameni mor pe pământ chiar în aceste clipe, oameni umili, dar și oameni mari; nu se poate spune că n-ai trăit din plin treizeci și cinci de ani, alții au murit mult mai tineri, nu trebuie să accepți să trăiești oricum..."*

(Marin Preda)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi sintactic şi morfologic a treia propoziţie;
c) ilustraţi în propoziţii alte funcţii sintactice ale pronumelui nehotărât *alţii* în cazul nominativ; precizaţi-le;
d) explicaţi folosirea în text a semnelor ortografice şi de punctuaţie;
e) indicaţi antonimele cuvintelor *inevitabil* şi *a diminua;*
f) construiţi propoziţii cu alte valori morfologice decât în text ale cuvintelor *a, mi, aceste;* precizaţi-le;
g) despărţiţi în propoziţii cuvintele *inevitabil, conştiinţa, oricum.*

9. *„După felul cum vorbise s-ar fi putut crede că Ţugurlan se gândea tot timpul la pământ, la moşia Marica, şi că nu aveau lot din pricina celor care aveau; pentru Ţugurlan însă era limpede de mult că într-adevăr oamenii erau aceia care erau vinovaţi că acum cincisprezece ani nu s-a împărţit şi a doua moşie a boierului, moşia Marica."*

(Marin Preda)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi sintactic şi morfologic ultima propoziţie;
c) formaţi familia lexicală a cuvântului *pământ*; alcătuiţi enunţuri în care două dintre cuvintele derivate să aibă sens figurat;
d) construiţi două fraze în care propoziţiile subordonate subiective să aibă ca regent adverbe predicative;
e) explicaţi folosirea în text a virgulei;
f) folosiţi în propoziţii formele *aceea* şi *aceia* şi explicaţi diferenţa.

10. *„Nu-mi plăcuse însă că era distant cu mine şi se complăcea să fie înconjurat de adulatori găunoşi, care în afară de opera lui, din care îi citau chiar în faţă fără nicio jenă, ştiau prea puţină filozofie."*

(Marin Preda)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi sintactic şi morfologic: *din care îi citau chiar în faţă;*

c) alcătuiţi enunţuri în care pronumele relativ *care* să apară la cazul genitiv, cu şi fără articolul posesiv (genitival);
d) indicaţi sinonimele cuvântului *adulator*;
e) construiţi trei propoziţii în care cuvântul *filozofie* să ilustreze funcţii sintactice diferite ale substantivelor în cazul acuzativ.

11. *„I se mai întâmplase o dată să ţină la o fată şi nici atunci nu înţelesese pentru ce la început fetei îi plăcuse şi mai pe urmă, tot aşa, nu mai vrusese să iasă la poartă."*

(Marin Preda)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) construiţi propoziţii în care să folosiţi formele *odată* şi *o dată;* explicaţi ortografia diferită şi apoi analizaţi-le;
c) analizaţi sintactic şi morfologic: *i, la o fată, la început, îi;*
d) construiţi fraze în care pronumele relativ *ce* să introducă şi alte subordonate decât în text; precizaţi felul lor;
e) alcătuiţi o propoziţie în care verbul *a ieşi* să aibă altă valoare decât în text; precizaţi-o;
f) ilustraţi omonimia cuvântului *poartă.*

12. *„Poate nu e o simplă întâmplare că toţi creatorii mari de viaţă s-au mulţumit să scrie bine şi au neglijat floricelele stilistice după care se prăpădeau contemporanii."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) găsiţi sinonime pentru cuvântul *simplu* şi construiţi propoziţii cu trei dintre ele;
c) alcătuiţi familia lexicală a cuvântului *a crea*;
d) construiţi fraze în care conjuncţia subordonatoare *că* să introducă, pe rând, propoziţii atributive şi completive directe;
e) contrageţi propoziţia *să scrie bine;*
f) exemplificaţi sensul propriu şi sensul secundar al cuvântului *floare.*

13. *„El era ceasul cel mare al oamenilor, semnul timpului și al vremii, dacă trebuie să aprinzi focul de prânz sau dacă poți să te duci la câmp, dacă mai e timp sau nu te-apucă vreo ploaie...”*

(*Marin Preda*)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) motivați folosirea semnelor ortografice și de punctuație în text;
c) analizați sintactic și morfologic atributele din text;
d) construiți propoziții în care cuvintele *cel, te, vreo* să fie folosite cu alte valori morfologice decât în text; precizați-le;
e) folosiți în enunțuri cu sens figurat substantivul *foc*.

14. *„Se poate ca bolta de sus să se spargă,*
Să cadă nimicul cu noaptea lui largă,
Să văd cerul negru că lumile-și cerne
Ca prăzi trecătoare a morții eterne...”

(*M. Eminescu*)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) precizați ce parte de vorbire reprezintă cuvântul *nimicul* și modul cum s-a format;
c) analizați sintactic și morfologic atributele din primele trei versuri;
d) dezvoltați în propoziții echivalente *negru* și *ca prăzi;* precizați modificările care au survenit în acest proces;
e) transcrieți din text două propoziții principale în raport de coordonare prin juxtapunere;
f) construiți o frază în care verbul *a putea* să fie regent pentru o subordonată completivă directă.

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ PREDICATIVĂ

1. *„Un lucru deplin însă pe care puteam să-l fac era să-i învăț pe urmașii mei ce este lumea, despre care însă descoperii că aveam idei tot atât de clare ca și despre un topor de metal... care îmi lipsea.”*

(*Marin Preda*)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic elementele de relație din frază care îndeplinesc și funcție sintactică;
c) construiți propoziții în care cuvântul *mei* să fie folosit ca pronume posesiv în cazurile dativ și genitiv; indicați funcțiile sintactice;
d) alcătuiți o frază în care propoziția predicativă să aibă ca regent verbul *a însemna* la modul condițional-optativ, timpul perfect;
e) găsiți sinonime pentru cuvintele *clar* și *deplin*, apoi construiți cu ele propoziții;
f) motivați utilizarea punctelor de suspensie în text.

2. *„Iar singurele cuvinte pe care le adresam refugiaților înainte de plecare erau doar să-i întreb dacă, în afară de obiectele suspecte ce li se confiscase la percheziții, li se oprise cumva bani ori lucruri de valoare ce le-ar fi avut asupra lor."*

(Gib I. Mihăescu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic: *ce li se confiscase la percheziție;*
c) explicați folosirea în text a cratimei și a punctului;
d) construiți fraze în care pronumele relativ *ce* să introducă propoziții atributive, completive directe, completive indirecte, subiective;
e) indicați alte prepoziții sau locuțiuni prepoziționale cu care se construiește cazul genitiv și folosiți două dintre ele în enunțuri proprii;
f) construiți propoziții în care cuvintele *iar, înainte* și *în afară* să aibă valori morfologice diferite; precizați-le.

3. *„Mi s-a părut că nu ești capabil să fii ceea ce se spune că trebuie să fii."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;

b) analizați sintactic și morfologic: *mi, ceea ce, capabil;*
c) alcătuiți trei fraze în care propozițiile predicative să fie cerute de alte verbe copulative decât cel din text;
d) construiți o propoziție în care verbul *a părea* să aibă valoare copulativă;
e) construiți enunțuri cu antonimele cuvintelor *capabil* și *spune.*

4. *„De ce se temea el mai mult, închipuindu-și viitorul acela superior în multe privințe era că experiența generației sale și-ar fi putut pierde proporțiile avute la vremea dată și că ei toți nu vor fi trăit nici măcar o dramă veritabilă, vrednică să înfrunte timpul."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați morfologic și sintactic pronumele și adjectivele pronominale;
c) explicați prin sinonime cuvântul *veritabil* și construiți cu acestea enunțuri;
d) alcătuiți o frază în care propozițiile completive indirecte să fie în raport de coordonare adversativă prin conjuncția *dar;*
e) dezvoltați în propoziții echivalente: *închipuindu-și, avute;*
f) schimbați valoarea morfologică a adjectivului pronominal demonstrativ *acela* în pronume și apoi ilustrați funcțiile sintactice învățate pentru fiecare caz.
g) exemplificați alte trei funcții sintactice decât în text ale verbelor la modul gerunziu;

5. *„Vestea descoperirii unor recente comploturi la cari în cea mai mare măsură luaseră parte tocmai mosafiri de aceștia îndoielnici, intrați în țară prin sectoare de frontieră aflate sub autoritatea unor comandanți mai puțin severi decât ai mei, mă făcu să mă dezinteresez aproape complect de dânșii și să-i las pe mâna soldaților. Mie mi se raporta doar numărul celor prinși și toată grija pe care o aveam de acum înainte era ca, la pornire, să văd dacă numărul îmbarcaților era tocmai acel ce mi se raportase."*

(Gib I. Mihăescu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;

b) identificaţi formele populare şi regionale din text;
c) analizaţi sintactic şi morfologic: *să mă dezinteresez aproape complect de dânşii;*
d) ilustraţi în propoziţii funcţiile sintactice învăţate ale pronumelui posesiv în cazul genitiv;
e) găsiţi alte cinci verbe formate cu ajutorul prefixului *dez*;
f) realizaţi expansiunea cuvintelor: *îndoielnici, aflate, prinşi.*

6. *„Una din încăperi, cea mare, ar fi trebuit să fie cameră bună pentru cine s-ar fi nimerit pe la ei musafir, şi tot ea ar fi fost să fie locul în care să ţină ei lucrurile de sărbătoare, zestrea nevestei, în lacră, pernele bune, macatele, beteala de la nuntă şi lumânările..."*

(Dinu Săraru)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) formulaţi trei enunţuri în care pronumele relativ *cine* să îndeplinească alte funcţii sintactice decât în text; precizaţi-le;
c) analizaţi sintactic şi morfologic primele două propoziţii;
d) construiţi propoziţii în care adjectivul *bună* să fie folosit în cazurile nominativ şi dativ;
e) construiţi enunţuri în care cuvintele *cea mare* şi *cine* să fie folosite cu alte valori morfologice decât în text; precizaţi-le;
f) propuneţi sinonime pentru cuvântul *musafir.*

7. *„Pe urmă, sub febrilitatea bătrânului ce părea că bate câmpii mai tare ca niciodată, Chiril desluşi adevăratul mesaj, ce putea fi o nelinişte probabil din cauza lui, dar pentru asta trebuia să ai un fler special, un cablu de comunicare paralelă mai bine scufundat decât cel mai profund cablu suboceanic."*

(Constantin Ţoiu)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi sintactic şi morfologic: *bate câmpii mai tare ca niciodată, din cauza lui, pentru asta;*
c) formaţi familia lexicală a cuvântului *linişte*; folosiţi în enunţuri cu sens figurat doi dintre termenii derivaţi;
d) introduceţi în propoziţii, la diferite grade de comparaţie, adjectivul *tare*, la cazurile dativ şi acuzativ;

e) găsiți alte câteva locuțiuni verbale și folosiți-le în propoziții sau fraze;
f) identificați derivatele formate cu ajutorul prefixelor și precizați structura lor lexicală.

8. *„Nu e nevoie să știi tu..., dar ce trebuie să știi neapărat e că ăsta e ceasul tău cel mare, dacă îl scapi nu e numai că ai să rămâi un om care nu știe nimic, dar o să se uite toți de seama ta la tine ca la cel mai prost dintre ei și partea interesantă o să fie că n-o să ai ce să le răspunzi."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic pronumele și adjectivele pronominale din primele cinci propoziții;
c) construiți o propoziție în care verbul *a rămâne* să aibă altă valoare morfologică decât în text;
d) motivați folosirea în text a semnelor ortografice și de punctuație;
e) găsiți derivatele substantivale de la verbele *a trebui, a avea* și *a răspunde*, apoi introduceți-le în propoziții sau fraze;
f) relevați în enunțuri sensuri omonime ale verbului *a uita.*

9. *„Un om care se strecoară abil, cunoscând la perfecție jocul, va avea mereu o superioritate, o sâcâitoare condescendență față de altul a cărui vocație e să-și grămădească singur în conștiință obstacole..."*

(Constantin Țoiu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic: *mereu, sâcâitoare, față de altul, a cărui, și;*
c) dezvoltați într-o propoziție echivalentă *cunoscând;*
d) alcătuiți propoziții în care substantivul *om* să îndeplinească, pe rând, funcțiile sintactice de atribut în cazurile nominativ și genitiv, nume predicativ în cazurile nominativ, acuzativ și genitiv, complement de agent;

e) explicați prin sinonime termenii: *abil, condescendență, vocație.*

10. *„Dacă Achim are să stea toată vara la București înseamnă că el va tunde oile și cine știe ce are să facă cu lâna."*

(*Marin Preda*)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) construiți propoziții cu alte valori morfologice decât în text ale cuvintelor *toată, vara, ce;* precizați-le;
c) analizați sintactic și morfologic prima propoziție;
d) construiți două fraze în care propozițiile predicative să fie introduse prin alte elemente de relație decât în text;
e) introduceți în enunțuri proprii sensuri omonime ale cuvintelor *stea* și *vara*;
f) construiți o propoziție în care verbul *a însemna* să aibă valoare predicativă.

11. *„Ceea ce spunea Pătru acum însemna că oile acelea care-i fuseseră date de zestre nu prea erau cum trebuie și că socru-său îl cam înșelase și acum se vedea înșelăciunea."*

(*Dinu Săraru*)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic: *acum, acelea, care, i, înșelăciunea;*
c) alcătuiți enunțuri în care îmbinarea *socru-său* să apară la cazurile acuzativ și dativ;
d) contrageți prima și ultima propoziție;
e) propuneți sinonime pentru două cuvinte din text, la alegere.

12. *„Problema era să vorbească el cu tine și să te pună exact în fața gravității situației; puteai s-o eludezi, dar poate că, gândindu-te mai bine, puteai să-ți iei și răspunderea totală."*

(*Marin Preda*)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) realizați expansiunea cuvântului *gândindu-te;*

c) exemplificați alte valori morfologice decât în text ale cuvântului *și;*
d) notați alte trei locuțiuni prepoziționale cu care se construiește cazul genitiv; introduceți-le în enunțuri și apoi analizați sintactic și morfologic cuvintele pe care le însoțesc;
e) indicați antonimele cuvântului *total*;
f) explicați folosirea în text a semnelor ortografice și de punctuație.

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ DE LOC

1. *„Leagănă-mă, Dunăre bătrână,*
Du-mă, dus de dorul, ce mă mână
Până unde valul tău se bate, —
Du-mă-ncet cu mâinile la piept,
Adormit, oriunde vei socoate."

(Șt. O. Iosif)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic elementele de relație subordonatoare în frază;
c) folosiți în propoziții verbul *du* la toate modurile nepersonale; indicați funcția sintactică pentru fiecare exemplu;
d) construiți propoziții cu alte valori morfologice decât în text ale cuvintelor *bătrână, mă, tău;* precizați-le;
e) construiți trei fraze în care subordonate diferite să aibă ca regent verbul *a socoti*.

2. *„Colo unde raza unui dulce soare*
Peste stânci uscate nu s-a spulberat,
Unde ca fecioara într-o sărbătoare
Cu flori dulci de aur, câmpul s-a-mbrăcat;
Unde limba dragă, tânără-amoroasă,
Sună ca suspinul vântului ușor,
Prin dumbrava verde, fragedă, umbroasă,
Printre flori râzânde, eu aș vrea să mor!"

(D. Bolintineanu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și rapo... sintactice;
b) construiți trei fraze în care adverbul relativ *unde* să introducă, pe rând, câte o propoziție atributivă, subiectivă, predicativă;
c) identificați adjectivele cu valoare de epitet;
d) analizați sintactic și morfologic ultimul vers;
e) folosiți în enunțuri proprii, cu sens figurat, substantivele *rază* și *flori*;
f) înlocuiți forma *râzânde* din text cu *râzând* și precizați diferența, morfologic și sintactic.

3. *„Mergi, tu, luntre-a vieții mele, pe-a visării lucii valuri,*
Până unde-n ape sfinte se ridică mândre maluri,
Cu dumbrăvi de laur verde și cu lunci de chiparos,
Unde-n ramurile negre o cântare-n veci suspină,
Unde sfinții se preîmblă în lungi haine de lumină,
Unde-i moartea cu-aripi negre și cu chipul ei frumos."

(Mihai Eminescu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic ultimul vers;
c) precizați sensul cuvântului *laur* și construiți cu el o propoziție;
d) derivați adjective de la cuvintele *visare, ramuri* și *lumină*, apoi introduceți-le în enunțuri proprii;
e) ilustrați alte funcții sintactice decât în text ale pronumelui personal *ei* în cazurile dativ și genitiv;
f) identificați procedeele artistice din text și precizați felul lor.

4. *„Acolo unde nu e lege, nu e nici slobozenie și acolo unde legea e pentru unii și ceilalți sunt scutiți de sub ascultarea ei, slobozenia a pierit și fericirea e stinsă."*

(Alecu Russo)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) indicați felul predicatelor;

c) analizaţi morfologic şi sintactic pronumele;
d) realizaţi de la cuvintele *ascultare, a pieri* şi *fericire* derivate adjectivale cu ajutorul prefixului *ne-* şi introduceţi-le în propoziţii;
e) folosindu-vă de substantivul *lege*, ilustraţi câteva valori stilistice ale acestei părţi de vorbire.

5. *„Roţile nu ştiu că plânge*
Dealul, pe-unde omul mână;
Nu ştiu boii că-n ţărână,
Pe-unde trec, e numai sânge.

Pe-unde a fost cumplire-odată
Doarme-acum întreaga fire,
Peste-un iad de zvârcolire
Cade-o pace-ntunecată."

(G. Coşbuc)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) identificaţi procedeele artistice şi precizaţi-le;
c) modificaţi regenta, astfel încât propoziţia *pe-unde trec* să fie, pe rând, subiectivă, completivă directă şi completivă indirectă;
d) analizaţi sintactic şi morfologic primul vers din strofa a doua;
e) construiţi propoziţii în care cuvintele *roată, acum* şi *fire* să îndeplinească funcţia sintactică de atribut.

6. *„Către ţelul care-n noapte le luceşte ca un soare*
Ei se duc prin zeci de lupte, urmărindu-l cu ardoare,
Zeci de mii cad, pe-a lor urme răsar alte zeci de mii,
Steaua-i duce, ei urmează printre veri şi printre ierne,
Până unde-eterna iarnă munţi de neauă-n câmpi aşterne,
Unde crivăţul visează uriaşe vijelii."

(M. Eminescu)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi sintactic şi morfologic subiectele;
c) contrageţi propoziţia a doua;

d) construiți propoziții cu sinonimele cuvintelor *țel, ardoare, etern, uriaș;*
e) exemplificați alte trei valori morfologice decât în text ale cuvântului *i;* precizați-le.

7. *„Şi zmeura-anume-o făcu pe pământ*
Sălbatica Zân-a pădurii,
Obrajii ei rumeni ca zmeura sunt,
Obrajii şi rumenul gurii.
Iar pe-unde sădeşte ea zmeură-n văi
Pot merge femeile-n pace,
Dar floarea din faţă le-o ia la flăcăi
Şi galbeni ca faguru-i face."

(G. Coşbuc)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic penultimul vers;
c) construiți câte o propoziție cu fiecare dintre formele: *i-ar, i-a, l-a, c-a,* motivați ortografia diferită față de formele din text;
d) introduceți în enunțuri substantivul *pădure* precedat de prepoziții care cer cazurile dativ și genitiv; indicați funcția sintactică pentru fiecare exemplu;
e) dezvoltați într-o propoziție echivalentă *din față;* precizați felul subordonatei obținute;
f) transcrieți din text un epitet și o comparație.

8. *„Acea copilă neştiutoare, căreia vântul i-a furat şi i-a dus în vârtej foiţa zilelor verii, era încredinţată că minunea ce văzuse se prelungeşte după dorinţa ei şi a rămas privind în fumul ce fugea după foaia de răsură şi zâmbea închipuirii sale care o ducea cu repeziciunea întâmplărilor unui basm acolo unde îşi închipuia că se află ce i-i drag."*

(M. Sadoveanu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați elementele de relație din frază care au și funcție sintactică;

c) construiți enunțuri în care adverbul relativ *unde* să introducă propoziții subiective, predicative, completive indirecte;
d) contrageți ultima propoziție;
e) identificați verbele copulative din text; notați apoi alte asemenea verbe și introduceți-le în enunțuri;
f) propuneți sinonime pentru cuvintele *neștiutoare, a fura, minune, închipuire.*

9. „*Colo unde stau Carpații cu de stânci înalte coaste,*
Unde paltinii pe dealuri se înșir ca mândră oaste,
Munții țapăna lor frunte o suiau-n-albastre bolți;
Stau tăcuți ostașii Romei ridicând fruntea lor lată.
Strălucitele lor coifuri, la stâncimea detunată,
Unde ultima cetate ridica-n nori a ei colți."

(*M. Eminescu*)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic ultimul vers;
c) identificați substantivele cu sens colectiv; construiți propoziții cu alte două asemenea substantive;
d) indicați antonimele cuvintelor *înalt, tăcut, a ridica, lată, strălucit;* introduceți în enunțuri proprii două dintre ele;
e) explicați folosirea în text a virgulei;
f) exemplificați sensurile substantivului *colț* la numărul plural.

10. „*Niculaie se retrase într-un colț al grădinii pierdut și uitat de toți, fetele plecară nu se știe unde, iar mama, care se gândea că s-ar putea ca omul ei să aibă într-adevăr nevoie de ea, nu putu totuși să uite amenințarea nedreaptă și jignitoare care îi fusese adusă înainte de masă și părăsi și ea tinda.*"

(*Marin Preda*)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) precizați valoarea morfologică a cuvintelor *toți, iar, un*, apoi construiți propoziții cu alte valori ale acelorași cuvinte și precizați-le;
c) realizați expansiunea cuvântului *nedreaptă*;
d) ilustrați în propoziții sensuri omonime ale cuvântului *a uita*;

e) alcătuiți enunțuri în care să ilustrați patru dintre funcțiile sintactice ale pronumelui nehotărât *toți*; indicați-le.

11. *„Acolo unde-s nalți stejari*
Şi cât stejarii nalți îmi cresc
Flăcăi cu piepturile tari
Ce moartea-n față o privesc,

Acolo unde-s stânci şi munți
Şi ca şi munții nu clintesc
Voinicii cei cu peri cărunți
În dor de țară strămoşesc,

Acolo unde-i cer senin
Şi ca seninul cer zâmbesc
Femei ce poartă l-al lor sân
Copii ce pentru luptă cresc,

Acolo este țara mea
Şi neamul meu cel românesc,
Acolo eu să mor aş vrea,
Acolo vreau eu să trăiesc!"

(Ioan Nenițescu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor şi raporturile sintactice;
b) identificați procedeele artistice şi precizați-le;
c) construiți propoziții cu sensuri omonime ale cuvintelor *peri, cer, poartă;*
d) analizați sintactic şi morfologic adverbele din prima strofă;
e) folosiți în propoziții cu sens figurat cuvintele *cărunt, senin, zâmbesc;*
f) motivați folosirea în text a cratimei.

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ DE TIMP (TEMPORALĂ)

1. *„Când năvăliră peste sat se păru că pustiul din țipetele lor şi pâlcurile numeroase şi înghesuite ce se amestecau de-a valma, vor*

împrăştia norii şi vor începe să smulgă crengile salcâmilor, acoperişurile caselor şi gardurile fumurii dimprejurul curţilor."

(Marin Preda)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) contrageţi propoziţiile a patra şi a şasea;
c) analizaţi sintactic şi morfologic: *înghesuite ce se amestecau de-a valma;*
d) alcătuiţi o propoziţie în care cuvântul *dimprejur* să aibă altă valoare morfologică decât în text; precizaţi-o;
e) alcătuiţi enunţuri în care să puneţi în valoare sensuri diferite ale cuvântului *pustiu*;
f) construiţi trei fraze în care verbul *a smulge* să fie regent pentru câte o subordonată subiectivă, completivă directă, temporală.

2. *„Ar fi ieşit în uliţă, dar îi era frică să nu scârţâie portiţa şi să se trezească tatăl său, care sforăia pe prispă de când îl aduseseră acasă oamenii de la horă."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi sintactic şi morfologic subiectele exprimate;
c) alcătuiţi enunţuri în care verbul *a trezi* să fie folosit cu sensuri diferite;
d) construiţi patru fraze în care alte tipuri de subordonate decât în text să fie introduse prin adverbul relativ *când*;
e) construiţi enunţuri în care cuvintele *portiţa, care, acasă* să îndeplinească funcţia sintactică de atribut; indicaţi felul fiecăruia;
f) alcătuiţi două fraze în care verbul *a ieşi* să fie regent pentru o predicativă şi o circumstanţială temporală.

3. *„Când muierile cu care se avea bine pomeneau însă de ameninţările pe care Guica nu înceta totuşi să le răspândească prin sat, atunci Catrina se închina cu înverşunare şi spunea că şi Isus Cristos a pătimit şi n-o s-o lase el să moară pe marginea şanţului."*

(Marin Preda)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) construiţi două fraze în care subordonata temporală să fie introdusă prin alte elemente de relaţie decât în text;
c) explicaţi prin sinonime cuvintele *a pătimi* şi *înverşunare*; introduceţi unele dintre aceste sinonime în enunţuri proprii;
d) analizaţi sintactic şi morfologic complementele circumstanţiale;
e) alcătuiţi propoziţii în care cuvântul *sat* să ilustreze funcţiile sintactice ale substantivelor în cazurile acuzativ şi genitiv.

4. *„Moromete plecase cu Tudor Bălosu pe acelaşi drum ca şi întâia oară, ieşiseră din regiunea de şes unde nimeni nu avea nevoie de porumb şi, după ce făcuseră un popas la oborul din Piteşti, o luaseră pe şoseaua care ducea spre creierul munţilor, cu ţinta Răchiţele, un sat mare, cunoscut de Tudor Bălosu ca fiind o piaţă bună de desfacere."*

(Marin Preda)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) alcătuiţi enunţuri în care pronumele negativ *nimeni* să apară la cazurile genitiv şi acuzativ;
c) ilustraţi în propoziţii funcţiile sintactice învăţate ale numeralului ordinal *întâi* în cazul acuzativ;
d) analizaţi sintactic şi morfologic atributele;
e) construiţi două fraze în care verbul *a fi* să fie regent pentru o subiectivă şi pentru o predicativă;
f) exemplificaţi, în propoziţii sau fraze, valoarea copulativă a verbelor *a se face* şi *a ieşi*;
g) notaţi cuvinte derivate cu prefixe de la verbul *a face* şi alcătuiţi enunţuri cu două dintre ele.

5. *„Dimineaţa, când soarele răsare pe malul argeşean al Oltului, umbrele turlelor pornesc din şosea şi treptat-treptat se rotesc după mersul soarelui, plimbându-se prin cerdacul chiliilor dinspre munţi, până ce spre seară se strâng în poieniţa din dosul mănăstirii şi, în faţa arhondaricului intră în pământ o dată cu soarele ce apune peste dealul vâlcean."*

(*Ion Minulescu*)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) explicați folosirea semnelor ortografice și de punctuație;
c) alcătuiți enunțuri în care cuvintele *dimineața, în fața, ce* să fie folosite cu alte valori morfologice decât în text;
d) analizați sintactic și morfologic propoziția a doua;
e) alcătuiți fraze în care pronumele relativ *ce* să introducă alte tipuri de subordonate decât în text.
f) treceți verbul *a (se) plimba* la modul infinitiv și ilustrați trei funcții diferite ale acestuia;

6. „*Eu însă nu mă înșelam, și dovadă era că ridicam mâna și numaidecât ea îmi răspundea în același fel și când mă apropiam, vedeam clar că ea era.*"

(*Marin Preda*)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) precizați felul predicatelor din text;
c) alcătuiți trei fraze în care subordonata predicativă să fie cerută de alte verbe copulative decât în text;
d) analizați morfologic și sintactic adverbele;
e) alcătuiți familia lexicală a verbului *a vedea* și folosiți în enunțuri trei dintre derivate;
f) contrageți propoziția *când mă apropiam.*
g) precizați modul de formare a cuvântului *numaidecât*;

7. „*După un răstimp apoi domnul străin, care vorbea stricat românește, îl întrebă dacă s-a gândit bine ce a făcut, iar când dânsul răspunse că s-a gândit, îi zise că plângerea lui e mincinoasă și prin urmare, în loc de două săptămâni, acuma poate să fie închis două luni...*"

(*Liviu Rebreanu*)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic: *îi zise că plângerea lui e mincinoasă;*

c) alcătuiţi propoziţii în care cuvântul *stricat* să aibă alte valori morfologice decât în text; precizaţi-le;
d) formulaţi enunţuri în care să folosiţi cel puţin două sinonime ale verbului *a gândi*;
e) înlocuiţi în context cuvântul *lui* cu *sa;* analizaţi apoi cele două cuvinte sintactic şi morfologic.

8. *„Bogaţii satului treierau în tăcere şi păreau surzi la strigătele pe care le scotea din când în când Plotoagă când ceva i se părea lui că nu e în regulă sau nu se mişca bine şi numai copiii păreau veseli sau străini de ideea că au fost pentru întâia oară despărţiţi de sat printr-o arie specială."*

(Marin Preda)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi sintactic şi morfologic *pe care le scotea din când în când Plotoagă*;
c) notaţi alte trei tipuri de locuţiuni decât cele din text şi precizaţi felul lor;
d) realizaţi expansiunea cuvântului *surzi*;
e) construiţi propoziţii cu formele *l-a* şi *s-au* şi explicaţi ortografia diferită faţă de formele din text;

9. *„Spre deosebire însă de detectivii care îmbină totdeauna perspicacitatea şi energia cu umorul special al marilor naivi şi care toţi posedă negreşit anumite ticuri sau obiceiuri caracteristice plus o pipă care se stinge şi se aprinde în momentele palpitante, el voia să păstreze în primul rând demnitatea gravă cuvenită magistratului instructor, aceasta urmând să fie originalitatea lui când va fi cucerit celebritatea."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) construiţi două fraze în care cuvântul *de* cu valoare de conjuncţie subordonatoare să introducă, pe rând, o atributivă şi o subiectivă;
c) analizaţi morfologic şi sintactic pronumele şi adjectivele pronominale nehotărâte;

d) folosiți în diferite enunțuri cuvintele: *perspicacitate, umor, naiv, originalitate, celebritate;*
e) contrageți două propoziții din text, la alegere.

10. *„Îmi părea chiar că de când am învățat să țin tocul în mână niciodată n-am scris cu mai multă ușurință ca în clipa aceea și niciodată n-am avut mai multă încredere în ceea ce trebuia să îmi iasă din peniță și din creier...”*

(*Ion Minulescu*)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) alcătuiți fraze care să cuprindă și alte adverbe relative decât în text; precizați felul subordonatelor introduse;
c) analizați sintactic și morfologic complementele necircumstanțiale;
d) folosiți în propoziții trei derivate ale verbului *a învăța;*
e) construiți enunțuri cu alte valori morfologice decât în text ale cuvintelor *îmi, am, de*; precizați-le.

11. *„Abia acum pot să spun că ideile erau blestemul ei, și când reușea să se ferească și să nu intre în jocul lor și mai ales cu mine, însemna că mă iubea foarte tare în acele clipe și se temea de ceva...”*

(*Marin Preda*)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) propuneți antonime pentru *a intra, a iubi, a reuși,* apoi folosiți-le în propoziții sau fraze;
c) ilustrați funcțiile sintactice învățate ale modului gerunziu, alcătuind enunțuri cu verbul *a reuși*;
d) alcătuiți două fraze care să cuprindă obligatoriu și câte o subordonată temporală introdusă prin elemente de relație diferite;
e) analizați sintactic și morfologic ultimele două propoziții.

12. *„Totuși în noaptea aceea Laura a visat numai pe Aurel, care părea c-o iubește nebunește și vroia să se împuște din pricina lui Pintea, cu care părea că dansează cadrilul al doilea fericită,*

invidiată de toate fetele, pe când Pintea stătea bosumflat într-un colț, ca o arătare urâtă..."

(Liviu Rebreanu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) contrageți propozițiile a doua și a treia;
c) analizați sintactic și morfologic substantivele proprii;
d) explicați folosirea semnelor ortografice și de punctuație;
e) reconstituiți familia lexicală în care se integrează cuvântul *noapte*;
f) construiți propoziții în care să introduceți formele *nu mai* și *a-l;* explicați ortografia.

13. *„În general, când povestești lucruri atât de intime unui om pe care îl vezi a doua oară, înseamnă că ești dominat de nevoia de a te destăinui, că lucrurile au mereu un caracter acut și că nu te mai interesează prea mult cui povestești."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) ilustrați funcțiile sintactice ale substantivelor în cazurile dativ și genitiv, alcătuind propoziții cu substantivul *lucru*;
c) construiți propoziții în care verbul *a destăinui* să apară la celelalte trei moduri nepersonale; precizați funcția sintactică în fiecare exemplu;
d) propuneți sinonime pentru cuvintele *intim* și *acut*; alcătuiți cu acestea propoziții;
e) indicați diatezele tuturor verbelor din text;
f) construiți trei fraze în care verbul *a însemna* să devină regent pentru alte tipuri de subordonate;
g) exemplificați alte trei funcții sintactice decât în text ale verbelor la infinitiv; indicați-le.

14. *„Numai după ce-a isprăvit și a văzut pe preotul Belciug alături de judecătorul mânios, mai la o parte, și-a dat seama că s-a pripit și și-a adus aminte cum a făgăduit învățătorului de atâtea ori că nu-l va vinde nici în ruptul capului."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) notați câteva locuțiuni care să includă verbul *a da;* folosiți-le în propoziții la moduri diferite;
c) identificați locuțiunile din text și precizați felul lor;
d) analizați sintactic și morfologic ultimele două propoziții;
e) alcătuiți enunțuri în care să folosiți formele: *ce-a, cea, s-a, sa, m-ai, mai, v-a, va;* motivați ortografierea diferită;
f) propuneți sinonime pentru cuvintele *a isprăvi, mânios, a făgădui, a se pripi* și folosiți-le în diferite enunțuri.

15. *„M-am uitat și eu la fasole și când am văzut-o așa încrețită pe deasupra și fără niciun pic de abur care să iasă din ea, mi s-a părut că e rece și v-am întrebat de ce n-ați încălzit-o."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) contrageți subordonata temporală;
c) analizați sintactic și morfologic complementele;
d) propuneți alte elemente regente pentru ultima propoziție subordonată din text;
e) alcătuiți propoziții în care verbele *a vedea, a întreba* și *a încălzi* să apară la moduri nepersonale și la diateza pasivă; precizați funcția lor sintactică.

16. *„I-ar fi fost greu cuiva din sat să spună dacă atunci când stătea el așa și fuma, se gândea la ceva, dar nici să spună că nu se gândea, nu putea."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) construiți enunțuri în care să ilustrați valorile morfologice ale cuvântului *iar;* precizați-le;
c) alcătuiți trei fraze în care conjuncția subordonatoare *să* să introducă alte tipuri de subordonate decât în text;
d) analizați sintactic și morfologic prima propoziție;
e) construiți fraze în care verbul *a spune* să fie regent pentru câte o propoziție subiectivă, completivă indirectă, temporală;

f) realizați familia lexicală în care se integrează verbul *a fuma*.

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ DE MOD (MODALĂ)

1. *„Când sosiră în fața casei lui Vasile Baciu, amândoi se gândiră să lase așa cum vrea celălalt și să sfârșească, și totuși se răzgândiră repede nădăjduind fiecare că amânarea va aduce apă la moara lui."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) alcătuiți trei enunțuri care să cuprindă și alte locuțiuni prepoziționale care cer cazul genitiv; precizați funcția sintactică a cuvintelor pe care le însoțesc;
c) analizați sintactic și morfologic primele două propoziții;
d) contrageți prima propoziție;
e) alcătuiți enunțuri în care cuvintele *celălalt* și *fiecare,* cu valoare de adjectiv pronominal, să apară în cazurile acuzativ și dativ;
f) propuneți sinonime pentru verbele *a gândi, a sfârși, a nădăjdui*.

2. *„Se întâmpla uneori ca în ziua care venea să nu fie nimic de făcut, nimic de lucrat; cu toate acestea, Paraschiv auzea cu groază același glas înfundat și stăruitor care punea în mișcare toată casa; era un glas care la început nu chema pe nimeni pe nume și de aceea era și atât de chinuitor; intra în ureche și turbura odihna dulce a somnului, fără să fie însă aspru ori hotărât, plutea în aer și se prelungea în ureche dureros..."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) precizați și celelalte forme ale pronumelui negativ din limba română; construiți cu ele enunțuri în care să îndeplinească funcțiile sintactice de complement indirect în cazurile acuzativ și dativ;
c) analizați sintactic și morfologic: *tulbura odihna dulce a somnului, fără să fie însă aspru*;

d) construiți fraze în care verbul *a veni* să fie regent pentru o propoziție subiectivă și una temporală;
e) realizați propoziții în care substantivul *Paraschiv* să îndeplinească funcțiile sintactice de atribut în cazul genitiv și complement de agent;
f) selectați cuvinte prin care să ilustrați noțiunile de hiat și diftong;
g) propuneți antonime pentru trei cuvinte din text;
h) exemplificați alte trei funcții sintactice decât în text ale verbului *de lucrat* și precizați-le.

3. *„Vorbi mult și se silea să fie convingător. Virginia asculta cuminte, cu ochii în gura lui, ca și când ar fi auzit cuvinte de miere. Nu înțelegea cuvintele, dar din sunetele ce-i ciocăneau timpanele cu unde asidue se deslușea în mintea ei tot mai mult că toate acestea nu sunt decât minciuni mari și grele care se așează una peste alta ca niște pietre de moară..."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) identificați neologismele din text și explicați prin sinonime cuvântul *asiduu;*
c) construiți propoziții cu antonimele cuvintelor: *convingător, cuminte, minciuni;*
d) formați diminutivele cuvintelor *ochi, cuvinte, pietre;* explicați modul cum s-au format;
e) analizați sintactic și morfologic atributele substantivale;
f) identificați două neologisme din text;
g) corectați forma verbală din text care nu este în concordanță cu normele ortografice actuale;
h) despărțiți în silabe cuvintele *convingător, cuminte, asidue, deslușea.*

4. *„La fel făcuse și al doilea fiu, Nilă; intrase în casă și după ce se aruncase într-un pat, începuse să geamă, ca și când ar fi fost bolnav."*

(Marin Preda)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) precizaţi valorile morfologice din text ale cuvântului *şi;* construiţi o propoziţie cu o altă valoare şi precizaţi-o;
c) ilustraţi alte trei funcţii sintactice ale numeralului ordinal *al doilea;*
d) construiţi enunţuri în care verbul *a geme* să fie folosit în sens figurat;
e) analizaţi sintactic şi morfologic prima propoziţie;
f) motivaţi folosirea în text a semnelor ortografice şi de punctuaţie;
g) identificaţi locuţiunile din text; propuneţi trei locuţiuni aparţinând altor clase morfologice.

5. *„Abia acum aflai, spre marea mea stupoare şi bucurie, că Niculina era o cetitoare, ba chiar că începuse şi învăţătura gimnazială. Mă surprinsese cu atât mai zdravăn această noutate, cu cât mai demult, când mă cercetase cu ce-mi petrec ziua şi-i vorbisem de cărţi, ea păruse că acordă un interes respectuos spuselor mele, dar nu se grăbise să-mi arate că nici ea nu e o ignorantă, cum ar fi făcut orice femeie din lume."*

(Gib I. Mihăescu)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi sintactic şi morfologic ultima propoziţie;
c) treceţi verbele *a începe* şi *a vorbi* la diateza reflexivă şi folosiţi-le ca regente ale unor subordonate diferite;
d) indicaţi sinonimele cuvintelor: *stupoare, zdravăn, cercetase, ignorantă;* construiţi propoziţii cu două dintre ele;
e) precizaţi şi alte elemente de relaţie prin care se poate introduce propoziţia modală şi exemplificaţi;
f) notaţi două neologisme din text şi explicaţi-le prin sinonime.

6. *„Esenţial pentru mine era să ştiu că nu făcea nici în faţa mea şi nici în lipsă elogiul omului neînsemnat, cum făcuseră cei doi colegi ai mei de la catedra de istoria filozofiei."*

(Marin Preda)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) folosiţi în enunţuri proprii: *esenţial, elogiu* şi *neînsemnat;*
c) găsiţi trei locuţiuni verbale realizate cu ajutorul verbului *a face* şi introduceţi-le apoi în propoziţii sau fraze;
d) construiţi fraze în care adverbul relativ *cum* să introducă, pe rând, câte o propoziţie atributivă, predicativă şi temporală;
e) identificaţi propoziţiile şi locuţiunile prepoziţionale din text şi precizaţi cu ce cazuri se construiesc;
f) analizaţi sintactic şi morfologic pronumele şi adjectivele pronominale;
g) stabiliţi structura lexicală a termenului *neînsemnat;* numiţi procedeul prin care s-a format acest cuvânt.

7. *„Chiril îl lămurea acum în beciul anticăriei că şi ceilalţi, care erau atunci de faţă, întrebaseră cine spusese asta şi că Puiu Cavadia făcuse atunci o pauză, tuşind cu înţeles, răstimp în care avu grijă să se uite la toţi şi la fiecare în parte, ca şi cum ar fi vorba de o ghicitoare, apoi rostise scurt...”*

(Constantin Ţoiu)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) alcătuiţi două fraze în care subordonata modală să fie introdusă prin elemente de relaţie diferite;
c) analizaţi sintactic şi morfologic: *cine, răstimp, în care, la toţi;*
d) construiţi enunţuri în care cuvintele *ceilalţi, toţi, care* să aibă alte valori morfologice decât în text; precizaţi-le;
e) puneţi la diatezele pasivă şi reflexivă verbul *a întreba* şi construiţi apoi fraze în care să fie regentul unor subordonate diferite;
f) exemplificaţi diverse modalităţi de îmbogăţire a vocabularului folosind cuvintele din text.

8. *„Şi cu aceasta Moromete se răsuci brusc cu faţa spre sat şi o luă singur pe drumul de întoarcere, fără să se uite dacă fiul avea de gând să-l urmeze.”*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic predicatele;
c) construiți propoziții în care substantivul *fiu* să apară la cazurile acuzativ și genitiv, singular și plural, însoțit de articolul hotărât;
d) realizați familia lexicală a cuvântului *drum* și indicați afixele;
e) precizați alte trei verbe după care poate să urmeze o propoziție completivă indirectă; exemplificați;
f) identificați locuțiuni existente în text; propuneți trei locuțiuni corespunzătoare altor clase morfologice.

9. *„Își căuta pălăria, haina, bastonul, spunea în treacăt un cuvânt și fugea, fără să închidă ușa, în stradă, spre sinagoga de peste drum, unde năvălea cu același aer de om fugărit, strângea câteva mâini întinse și se oprea în sfârșit în fața pupitrului său, unde își regăsea aplecat peste o carte deschisă, încordata lui tăcere din fața rotițelor de ceasornic."*

(Mihail Sebastian)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați morfologic și sintactic pronumele și adjectivele pronominale;
c) identificați locuțiunile din text și precizați felul fiecăreia;
d) dezvoltați în propoziții echivalente: *de peste drum* și *întinse;*
e) construiți propoziții cu derivatele substantivale ale verbelor *a căuta, a strânge, a năvăli*;
f) selectați cuvinte prin care să exemplificați noțiunile de hiat și diftong.

10. *„Într-un timp de efervescență lingvistică și istorio-grafică, cum a fost acela al Școalei Ardelene, ai cărei reprezentanți mai aveau și atât de pronunțate înclinări filozofice, s-ar putea proiecta figura unui gânditor mai speculativ în felul său decât au fost toți despre a căror existență știm."*

(Lucian Blaga)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;

b) folosind un dicționar al limbii române explicați termenii *efervescență, pronunțate, înclinări, (a) proiecta, speculativ;*
c) analizați morfologic și sintactic primele trei substantive;
d) explicați folosirea în text a semnelor ortografice și de punctuație;
e) dezvoltați în propoziții echivalente: *pronunțate, mai speculativ*;
f) stabiliți funcția sintactică pentru cuvântul *ai cărei.*

11. *„Am mai întâlnit la oameni asemenea reacții, nu uit pe unul care povestea în casa noastră cum i s-a întâmplat de-a pierdut un picior, privirea îi strălucea de viață, gura care povestea lăsa să i se vadă dinții ca și când ar fi râs, ca și când piciorul acela care îi fusese tăiat, i-ar fi fost pus la loc și acum putea să fie și el bucuros, când în realitate, în clipele acelea, mâinile lui țineau cârjele de care n-avea să se mai despartă."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic primele trei propoziții;
c) alcătuiți patru fraze în care conjuncția subordonatoare *să* să introducă subordonate de tip diferit, altele decât în text;
d) exemplificați alte valori morfologice decât în text ale cuvintelor *un* și *o*;
e) construiți o propoziție în care să apară un complement de agent pe lângă una dintre formele verbale din text;
f) ilustrați, prin exemple din text, îmbogățirea vocabularului prin procedeul derivării;
g) folosind exemple din text, selectați cuvinte care conțin câte un diftong, triftong și hiat.

12. *„Flăcăul plecă de lângă gard și începu să înjure încet; el veni însă numaidecât îndărăt și de astă dată să strige fără teamă, ca și când ceea ce spusese înainte l-ar fi răscolit rău, făcându-l să-și piardă măsura."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;

b) analizați sintactic și morfologic adverbele;
c) construiți o frază în care verbul *a veni* să fie regentul unei propoziții subiective;
d) dezvoltați în propoziții echivalente: *fără teamă, făcându-l;*
e) construiți enunțuri în care pronumele relativ *ceea ce* să fie folosit în cazurile dativ și genitiv; precizați funcțiile sintactice;
f) selectați două locuțiuni și introduceți-le în alte contexte;
g) construiți două enunțuri în care cuvântul *îndărăt* să aibă valori morfologice diferite.

13. *„Paraschiv, Nilă și Achim și-au păstrat pentru ei impresia pe care le-a făcut-o povestirea tatălui lor, dar când au aflat că Bălosu a dat totuși porumbul cu șaptezeci de lei, nu s-au mai mulțumit să observe ca la început, că tatăl lor n-a făcut mare brânză câștigând o mie de lei , trebuia să câștige o mie cinci sute, cum a făcut Bălosu și au început să murmure că au omorât caii și căruța de pomană și că și-a bătut joc de munca lor."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) construiți enunțuri în care să puneți în valoare alte sensuri ale verbului *a da;*
c) contrageți propoziția a doua;
d) analizați sintactic și morfologic prima propoziție;
e) indicați funcțiile sintactice ale elementelor de relație (unde este cazul);
f) identificați locuțiunile verbale din text; construiți propoziții în care locuțiuni din aceeași categorie să fie folosite la moduri nepersonale și precizați-le funcția sintactică;
g) exemplificați noțiunile de hiat și diftong, folosind cuvinte din text;
h) ilustrați, prin exemple în propoziții, omonimia cuvântului *porumb.*

14. *„Criminologul însă ridicase paharul în care lucea un vin limpede, rubiniu, și se apucară cu toții să mănânce liniștiți, ca și cum s-ar fi aflat într-o simplă excursie."*

(*Constantin Țoiu*)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) alcătuiți patru enunțuri în care pronumele nehotărât *toți* să îndeplinească funcții sintactice diferite; precizați-le;
c) contrageți propoziția *să mănânce liniștit;*
d) analizați morfologic și sintactic adjectivele;
e) reconstituiți familia lexicală în care se integrează termenul *liniștit;* folosiți cu sens figurat doi dintre termenii derivați;
f) identificați locuțiunea din text; propuneți alte două tipuri de locuțiuni și precizați-le funcția sintactică.

15. *„Ca întotdeauna, Moromete o încurcă cum putu cu legatul snopilor, dar când după câteva ceasuri soarele se urcă sus și începu să-i apese ceafa, el înfipse liniștit secera într-un snop și se alungă singur cu un glas de parcă s-ar fi pedepsit."*

(*Marin Preda*)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic complementele din ultimele trei propoziții;
c) construiți fraze în care subordonata modală să fie introdusă prin alte elemente de relație decât în text;
d) alcătuiți propoziții cu omonimul cuvântului *dar*;
e) exemplificați valoarea polisemantică a cuvântului *ceas*;
f) notați două cuvinte monosilabice și alte două cuvinte trisilabice existente în text.

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ DE CAUZĂ (CAUZALĂ)

1. *„Înainte de a afla toate acestea avu timp de mai multe nopți visuri neliniștite pe care le povesti însă fetelor cu o expresie senină, fiindcă preotul cel nou, un tânăr care nu-și lăsa barbă, îi spuse la o spovedanie că foarte rar se întâmpla ca un vis să însemne ceva."*

(*Marin Preda*)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;

b) motivați folosirea în text a semnelor ortografice și de punctuație;
c) găsiți cinci cuvinte care fac parte din vocabularul fundamental; indicați și alte categorii de termeni care se integrează aici;
d) analizați sintactic și morfologic ultima propoziție;
e) construiți două fraze în care propoziția subordonată cauzală să fie introdusă prin alte elemente de relație decât în text;
f) dezvoltați într-o propoziție echivalentă *înainte de a afla*;
g) alcătuiți familia lexicală a cuvântului *tânăr;*
h) precizați subiectul și predicatul ultimei propoziții.

2. *„Cum neplăcerile nu vin niciodată singure, în preziua judecății, pe înserate, tocmai când se așteptau mai puțin și chiar vorbeau de cât se jertfește bietul băiat într-o slujbă ingrată pentru ambițiile unui poet, iată că se deschide ușa și apare însuși Titu, zâmbitor, aducând și poșta din Jidovița împreună cu o circulară prin care Herdelea era înștiințat că inspectorul Cernatony, protectorul lui, a trecut la pensie și că, până la numirea titularului, a fost însărcinat subinspectorul Horvat să-i țină locul."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) identificați și apoi analizați sintactic și morfologic verbele la diateza pasivă;
c) construiți fraze în care câte o propoziție subordonată atributivă, predicativă și temporală să fie introduse prin adverbul relativ *cum*;
d) precizați cuvântul de bază și afixele cu care s-au format doi termeni derivați din text;
e) construiți enunțuri în care cuvintele *niciodată, cât, și, care* să îndeplinească funcția sintactică de atribut; indicați felul fiecăruia;
f) contrageți prima și ultima propoziție;
g) folosind cuvinte din text, exemplificați noțiunile de hiat, diftong și triftong.

3. *„De fapt, ar fi trebuit ca în toamnă, cum era an bun, să se însoare şi el ca orice flăcău şi să intre în rândul lumii, dar pesemne că nu găsea fata care să-i convie lui, adică una care să aibă pământ mult şi de aceea era posomorât."*

(*Marin Preda*)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) construiţi patru fraze în care conjuncţia subordonatoare *că* să introducă alte subordonate decât în text; precizaţi felul lor;
c) schimbaţi valoarea gramaticală a cuvintelor *toamnă, care, una, lui,* şi construiţi cu ele propoziţii;
d) folosiţi în enunţuri proprii cuvintele *toamnă* şi *posomorât* cu sensuri figurate;
e) explicaţi punctuaţia propoziţiei *cum era an bun*;
f) propuneţi sinonime pentru trei cuvinte din text, la alegere.

4. *„Se spunea despre ei doi că sunt prieteni, fiindcă nu puţine erau momentele când acest lucru părea evident pentru mulţi, dar pentru şi mai mulţi era tot atât de evident că nu se aveau deloc bine, în special despre Iosif exista această părere, că ar avea ceva împotriva lui Moromete."*

(*Marin Preda*)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi sintactic şi morfologic predicatele nominale;
c) de la numeralul cardinal *doi* formaţi numerale ordinale, multiplicative, distributive, adverbiale corespunzătoare şi construiţi cu ele propoziţii; precizaţi funcţia sintactică a fiecăruia;
d) construiţi patru fraze în care alte subordonate decât în text să aibă ca regent verbul *a spune;* indicaţi felul lor;
e) precizaţi sinonimele cuvintelor: *prieteni, evident, părere*;
f) construiţi enunţuri în care cuvintele *această* şi *împotriva* să aibă alte valori morfologice decât în text; precizaţi-le;
g) accentuaţi corect cuvintele: *prieteni, momentele, evident.*

5. *„Îl lăuda toată lumea, căci avusese bursă de stat şi ieşise totdeauna întâiul în clasă. Se zicea că-l protejează mult*

subinspectorul, căruia i-a fost recomandat special de către directorul Școalei Normale și care i-a făgăduit să-l propună ministerului în cel dintâi loc vacant, deoarece tânărul nu voia să se înstrăineze din județul lui."

(Liviu Rebreanu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic pronumele din ultimele trei propoziții;
c) indicați sinonimele cuvintelor: *recomandat, a făgăduit, vacant, să se înstrăineze;* construiți câte o propoziție cu fiecare dintre ele;
d) contrageți ultimele trei propoziții;
e) construiți enunțuri cu alte valori morfologice decât în text ale cuvintelor *toată, a, special, lui*;
f) descoperiți în text câte un cuvânt format prin derivare, compunere și schimbarea valorii morfologice.

6. *„Nimeni nu-l văzuse vreodată întristat sau râzând în hohote, poate chiar nici nu râdea, fiindcă în el bucuria de a trăi nu cobora și nu urca parcă deloc, ci se instalase undeva sus, în sufletul lui, ca o temperatură care nu mai scădea și unde era inutil să mai râzi sau să te mai întristezi."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) descoperiți antonimele din text;
c) ilustrați în propoziții alte patru funcții sintactice decât în text ale verbului la modul gerunziu *râzând*; precizați-le;
d) construiți fraze în care subordonatele cauzale să fie introduse prin adverbe relative și locuțiuni conjuncționale;
e) dezvoltați în propoziții echivalente: *râzând* și *de a trăi;* indicați felul subordonatelor obținute;
f) analizați sintactic și morfologic elementele de relație care au și funcție sintactică;
g) identificați și explicați cuvintele derivate cu prefixe și pe cele formate prin compunere.

7. *„Cum însă teologia, de orice soi, era pas cu pas înlocuită prin religia ateismului, nu se putea spune, fireşte, despre Stalin că ar fi singurul organ al revelaţiei divine, dar acesta era realmente tonul şi fiorul cu care se vorbea despre el în cadrul mişcării ce înainta, cu pumnul strâns şi ridicat, spre acapararea puterii de stat."*

(Lucian Blaga)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) indicaţi trei dintre neologismele din text şi explicaţi-le prin sinonime;
c) construiţi o frază în care cuvântul *fireşte* să fie regent al unei propoziţii subordonate; indicaţi felul ei;
d) analizaţi sintactic şi morfologic predicatele nominale din text;
e) construiţi propoziţii în care substantivul *putere* să îndeplinească funcţiile sintactice de nume predicativ în cazurile nominativ, acuzativ, genitiv şi complement circumstanţial de mod;
f) despărţiţi în silabe cuvintele: *teologia, înlocuită, ateismului, revelaţiei, realmente;* identificaţi doi diftongi.

8. *„Bălosu se aşeză ca şi în seara trecută pe cealaltă stănoagă, dar de astă dată nu zise nimic, aştepta să înceapă vecinul vorba, fiindcă nu era plăcut să ţi se strige în gura mare că ai datorii şi cum Bălosu avea de gând să-l întrebe din nou despre locul de casă, nu voia să se lase să se creadă că îl urmăreşte pe vecin la strâmtoare."*

(Marin Preda)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi sintactic şi morfologic complementele circumstanţiale din primele două propoziţii;
c) schimbaţi valoarea morfologică a cuvântului *cealaltă* şi apoi construiţi propoziţii în care să îndeplinească funcţiile sintactice de atribut în cazurile acuzativ şi genitiv, complement de agent şi subiect;
d) construiţi o frază în care verbul *a fi* să fie, concomitent, regent pentru o propoziţie subiectivă şi o predicativă;
e) contrageţi propoziţiile cauzale din text;

f) identificați locuțiunile adverbiale; construiți două propoziții cu alte asemenea locuțiuni;
g) propuneți sinonime și antonime pentru două cuvinte existente în text.

9. *„Cine nu țipa povestea cum se petrecuseră lucrurile, cum din pricina ceții caii s-au speriat de un câine care țâșnise fără veste dintr-un șanț unde mânca o cioară, și el a sărit jos fiindcă nu mai putea să-i oprească din hățuri, pusese piciorul pe răscruce și alunecase înainte pe șleauri."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic complementele circumstanțiale;
c) construiți fraze în care două dintre elementele subordonatoare din text să introducă, pe rând, o completivă indirectă;
d) introduceți în propoziții sinonimele cuvintelor *povestea, se petrecuseră, țâșnise;*
e) exemplificați alte valori morfologice decât în text ale cuvintelor *cine, un, înainte;*
f) precizați funcțiile sintactice ale pronumelor și adverbelor relative;
g) reconstituiți familia lexicală în care se integrează cuvântul *răscruce;* folosiți în enunț un derivat verbal.

10. *„Am simțit că e în mine însumi ceva călcat în picioare, nu revoltă, nu indignare, ci un sentiment intolerabil de neputință în fața durerii și trebuie să recunosc că primul gând a fost pentru "ghinionul" de a fi trecut pe acolo, căci aș fi vrut să nu fi asistat la nefericirea asta, să nu fi știut că ea există, să nu fi văzut, să nu fi auzit."*

(Mihail Sebastian)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) precizați funcția sintactică a verbului *de a fi trecut;* ilustrați în propoziții celelalte funcții sintactice învățate ale verbelor la modul infinitiv;

c) construiți propoziții în care cuvintele *mine, acolo, nefericire* să îndeplinească funcția sintactică de atribut; precizați felul fiecăruia;
d) identificați toate cuvintele reprezentând antonime formate prin prefixare; indicați și alte asemenea prefixe productive în limba română;
e) dezvoltați în propoziții echivalente: *călcat în picioare, de a fi trecut;* precizați felul subordonatelor obținute;
f) folosiți în enunțuri formele de feminin ale adjectivelor de întărire;
g) introduceți în alte contexte cuvintele: *indignare, intolerabil, neputință*;
h) alcătuiți familia lexicală a cuvântului *gând.*

11. *„Ceilalți băieți jucau bobicul, el însă sta întins pe dulamă și se uita neclintit la ei, dar această privire a lui nu-i vedea și se pare că nici veselia și glasurile lor nu-i atingeau auzul, fiindcă nu zise nimic când unul dintre băieți îl strigă întrebându-l dacă nu vrea să joace..."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic propoziția a patra;
c) formați propoziții în care pronumele negativ *nimic* să aibă funcțiile sintactice de subiect, nume predicativ, complement indirect;
d) ilustrați prin exemple în propoziții valorile morfologice ale cuvântului *un*, altele decât în text;
e) construiți o frază care să aibă următoarea alcătuire: propozițiile 1 și 5 — principale, 2 și 3 — subiective, 4 — atributivă, 6 — completivă indirectă, 7 — atributivă;
f) notați două regionalisme.

12. *„Băiatul mai mare, cel care povestea, ne-a făcut însă un semn de bună primire și când ne-am apropiat de grup, am băgat de seamă cu uimire că el, copilul ăsta, adolescentul ăsta, el trebuie să fie omul nostru, misionarul palestinian, căci, în timp ce cu stânga bătea parcă*

în aer, larg, măsura poveştii pe care o spunea, puţin cântând-o, mâneca dreaptă a surtucului, goală din umăr, era trasă pe lângă corp şi vârâtă în buzunar."

(Mihail Sebastian)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) găsiţi alte trei locuţiuni verbale în componenţa cărora să intre cuvântul *seamă* şi formaţi cu ele propoziţii;
c) realizaţi familia lexicală a cuvântului *om*; precizaţi sufixele şi prefixele;
d) construiţi augmentativele cuvintelor *băiat* şi *copil*, diminutivele de la *grup, copil, poveste;*
e) analizaţi sintactic şi morfologic: *când ne-am apropiat de grup, am băgat de seamă cu uimire*;
f) despărţiţi în silabe *ne-am apropiat* şi *cântând-o;* explicaţi folosirea cratimei.

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANŢIALĂ DE SCOP (FINALĂ)

1. *„Apoi, înainte de a pleca, trimise câţiva călăreţi să prindă pe toţi primarii ce-i vor găsi prin satele Arieşului Mare şi să-i adune la Albac unde dânsul va veni mâine, căci astă-seară vrea să ajungă la Vidra să isprăvească nişte socoteli."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) contrageţi primele trei propoziţii subordonate;
c) analizaţi sintactic şi morfologic prima propoziţie;
d) motivaţi folosirea semnelor ortografice şi de punctuaţie;
e) construiţi propoziţii în care cuvintele *câţiva* şi *toţi*, cu altă valoare morfologică decât în text, să îndeplinească funcţiile sintactice de complement indirect în dativ şi complement de agent;
f) propuneţi trei conjuncţii sau locuţiuni conjuncţionale care în context ar putea să înlocuiască conjuncţia *căci;*

g) introduceți în enunțuri formele: *un — unii, un — nişte* şi precizați valoarea morfologică pentru fiecare;
h) propuneți antonime şi sinonime pentru două cuvinte din text.

2. *„În ziua când veni avocatul Lendvay cu sechestrul, fetele şi doamna Herdelea, ca să nu fie obligate a vedea asemenea umilință, plecară în Armadia la doamna Filipoiu să se sfătuiască asupra ultimelor amănunte privitoare la nunta Laurei şi să ia de la tipografie invitațiile tipărite pe hârtie sidefată, să le trimită din vreme tuturor."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor şi raporturile sintactice;
b) construiți texte în care să ilustrați alte trei funcții sintactice ale verbelor la infinitiv decât în fragment;
c) analizați sintactic şi morfologic complementele circumstanțiale de timp;
d) construiți propoziții cu alte valori morfologice decât în text ale cuvintelor *ziua* şi *asemenea;* precizați-le;
e) precizați ce caz cere prepoziția *asupra*; dați exemple de alte prepoziții şi locuțiuni prepoziționale care cer acelaşi caz; introduceți în propoziții două dintre ele;
f) dezvoltați în propoziții echivalente: *a vedea* şi *tipărite;*
g) reconstituiți familia lexicală în care se integrează substantivul *umilință*; alcătuiți enunțuri folosind trei dintre cuvintele derivate;
h) înlocuiți cuvintele *veni, obligate, plecară, amănunte* astfel încât conținutul mesajului să rămână acelaşi.

3. *„Cu două săptămâni înainte de sorocul procesului de la tribunal, Herdelea munci o noapte întreagă să facă două scrisori frumoase, una subinspectorului Horvat, iar alta deputatului Bela Back, istorisindu-le pacostea cu judecătorul şi rugându-i să pună o vorbă bună unde cred dânşii că trebuieşte, făgăduind în acelaşi timp că va împlini şi pe viitor, cu un devotament îndoit, datoriile patriotice."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor şi raporturile sintactice;

b) analizați morfologic și sintactic numeralele și pronumele personale;
c) găsiți sinonimele cuvintelor: *soroc, pacoste, a făgădui*;
d) construiți propoziții în care cuvintele *dânșii* și *îndoit* să îndeplinească funcția sintactică de complement; indicați felul fiecăruia;
e) construiți trei fraze în care alte subordonate decât în text să fie introduse prin adverbul relativ *unde*; precizați felul lor;
f) contrageți propoziția a doua și realizați expansiunea cuvintelor *de la tribunal* și *patriotice*;
g) ilustrați, folosind două cuvinte din text, procedeul îmbogățirii vocabularului prin derivare cu sufixe și prefixe;
h) găsiți regente potrivite, astfel încât propoziția *să facă două scrisori frumoase* să fie, pe rând, atributivă, subiectivă, completivă indirectă.

4. *„N-aş fi crezut vreodată că învățatul poate să-ți facă o plăcere aşa de mare, păstram mai degrabă în minte, de când eram mic, de la şcoala primară ideea că un fel de trudă fără nume ți se aşează pe creier şi ți-l strânge şi îți vine la un moment dat să uiți şi de învățător şi de tot şi s-o iai la fugă afară să scapi."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic complementele directe și complementele indirecte;
c) identificați locuțiunile din text, precizați felul fiecăreia și apoi găsiți sinonimele lor;
d) construiți fraze în care conjuncția subordonatoare *că* să introducă alte trei tipuri de subordonate decât în text; precizați felul lor;
e) identificați cuvintele compuse, precizați elementele componente și procedeul de formare;
f) contrageți propoziția a treia;
g) corectați forma verbală din text care nu este în concordanță cu normele ortografice actuale.

5. *„Paraschiv Moromete stătuse doi ani de zile în armată, dar nu-şi aducea aminte ca cel puţin într-o singură dimineaţă să se fi simţit atât de rău din cauza goarnei care suna deşteptarea, cum se simţea acasă când tatăl său trezea pe toată lumea cu noaptea în cap, strigându-i cu stăruinţă şi pe fiecare în parte să se scoale în sus."*

(Marin Preda)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) identificaţi locuţiunile din text şi precizaţi felul lor;
c) explicaţi folosirea în text a cratimei;
d) construiţi propoziţii în care cuvintele: *dimineaţă, acasă, fiecare, strigând* să îndeplinească funcţia sintactică de atribut; indicaţi felul acestora;
e) analizaţi morfologic şi sintactic pronumele din text;
f) diferenţiaţi morfologic termenii *casă* şi *acasă;*
g) alcătuiţi enunţuri în care două cuvinte din text să aibă alte valori morfologice.

6. *"Ascultă, copile, ce-mi spune viaţa:*
De-a pururi în umbră să torci al tău gând,
Când simţi în pleoapă o lacrim-arzând
Ia seama la vreme şi acopere-ţi faţa,
Să nu fie ochi să te vadă plângând."

(Octavian Goga)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) explicaţi folosirea semnelor ortografice şi de punctuaţie din text;
c) analizaţi sintactic şi morfologic versul al treilea;
d) identificaţi locuţiunile din text şi precizaţi felul lor;
e) construiţi propoziţii în care cuvintele: *umbră, faţă, ochi* să fie folosite în sens figurat;
f) despărţiţi în silabe cuvintele din versul al treilea.

7. *„Dis-de-dimineaţă Toma Bulbuc a sculat din pat pe preotul Belciug şi i s-a plâns că Ion i-a schilodit feciorul. Popa s-a indignat, fiindcă Toma era un stâlp darnic al bisericii, şi i-a*

făgăduit că dumineca viitoare are să-l dojenească pe bătăuşul Glanetaşului de pe amvon, ca să-l înveţe omenie."

(*Liviu Rebreanu*)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) specificaţi prin ce alte elemente de relaţie mai poate fi introdusă propoziţia circumstanţială de scop şi exemplificaţi;
c) analizaţi sintactic şi morfologic complementele directe;
d) explicaţi folosirea în text a virgulei;
e) reconstituiţi familia lexicală în care se integrează cuvântul *bătăuş*.

8. *„Pe urmă Cloşcuţ o luă de la început, povestind cum a venit la dânsul miercuri spre seară un ofiţer de husari, tânăr şi tare de treabă, vorbind româneşte mai bine ca un român, şi l-a întrebat care este pricina rebeliei şi care sunt jalbele oamenilor, căci e trimis de mai-marii lui să caute pacea."*

(*Liviu Rebreanu*)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) indicaţi felul predicatelor;
c) analizaţi sintactic şi morfologic locuţiunile din text;
d) construiţi patru propoziţii în care verbe la modul gerunziu să îndeplinească alte funcţii sintactice decât în text; precizaţi-le;
e) alcătuiţi trei fraze în care subordonate de tip diferit, altele decât în text, să fie introduse prin adverbul relativ *cum;* indicaţi felul lor;
f) contrageţi ultima propoziţie;
g) precizaţi valoarea morfologică a cuvintelor: *român, românesc, româneşte.*

9. *„Fiindcă tot a venit până aici şi pădurea era aproape, se duse să dea o raită, chibzuind c-ar fi bine să-şi mai care câteva sănii de lemne până ce nu începe omătul să se topească, cel puţin să nu mai aibă grija asta până-n iarna viitoare."*

(*Liviu Rebreanu*)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;

b) analizați sintactic și morfologic complementele circumstanțiale învățate;
c) folosiți în propoziții cu alte valori morfologice decât în text cuvintele: *câteva, și, iarna*; precizați-le;
d) explicați folosirea în text a virgulei;
e) precizați patru cuvinte derivate de la substantivul *pădure;* construiți propoziții cu două dintre ele, la alegere;
f) construiți enunțuri în care pronumele demonstrativ *asta* să apară la cazurile dativ și genitiv, singular și plural;
g) exemplificați omonimia cuvântului *care*;
h) despărțiți în silabe *fiindcă* și *viitoare;*
i) justificați folosirea cratimei în text.

10. *„Și Năiță îi răspunse din mers, fără să se întoarcă spre ea, că se duce și că ar fi cazul să plece chiar săptămâna asta, pe joi sau pe vineri, ca să apuce târgul de sâmbătă de la Scoarța. Apoi, Năiță se opri la știubei, să bea apă rece, și când se aplecă să strecoare oala de pământ în gura știubeiului se văzu ca într-o oglindă și băgă de seamă că rămăsese neras de o săptămână încheiată."*

(Dinu Săraru)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați morfologic și sintactic adjectivele;
c) schimbați valoarea morfologică a adjectivului demonstrativ *asta* și cu pronumele obținut construiți propoziții în care să îndeplinească funcțiile sintactice de nume predicativ și atribut pronominal în toate cazurile învățate;
d) contrageți trei subordonate, la alegere;
e) construiți enunțuri în care să valorificați alte sensuri ale verbului *a apuca;*
f) construiți trei fraze în care subordonatele circumstanțiale de scop să fie introduse prin alte elemente de relație decât în text;
g) notați două cuvinte bisilabice care să conțină diftongi.

11. *„Florica, fata văduvei lui Maxim Oprea, care se nemerise a f[...] cea dintâi când a început bătaia, văzând acum că nimeni nu e în[...] stare să scape pe Ana din ghearele tatălui său, dădu fuga până l[...]*

domnul învățător și-l rugă să vie degrabă să potolească dumnealui pe Vasile Baciu, că de ceilalți oameni nu mai vrea să asculte..."

(Liviu Rebreanu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic verbele la modurile nepersonale din text, apoi dezvoltați-le în propoziții echivalente și indicați felul subordonatelor obținute;
c) identificați cuvintele și fonetismele populare din text;
d) precizați funcția sintactică a elementelor de relație *care* și *când;*
e) găsiți cuvintele formate prin derivare și compunere;
f) precizați câte litere și câte sunete au cuvintele *ghearele* și *ceilalți.*

12. *„Ciudățenia e că în cele din urmă, prin meritul maiștrilor și profesorilor și mai ales prin aplicații practice, până la urmă începeau să înțeleagă și majoritatea, fiindcă îți arăta conductorul să-l vezi și îți experimenta clar cu aparatele, până se pricepea nu atât teoria, ca o formulă care trebuia învățată papagalicește, pe dinafară, ci consecințele ei în construcția și întreținerea unei instalații."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic complementele circumstanțiale;
c) indicați sinonimele cuvintelor *ciudățenia, clar, consecințele;*
d) alcătuiți trei fraze în care subordonate diferite să aibă ca regent verbul *a înțelege;* precizați felul subordonatelor;
e) ilustrați în propoziții alte valori decât în text ale verbului *a fi;*
f) contrageți propoziția a treia;
g) precizați structura lexicală a cuvintelor *papagalicește* și *întreținere*; notați valoarea lor morfologică.

13. *„Zilele scurte de iarnă i se păreau nesfârșite și, îndată ce se însera, își pierdea cumpătul, se roșea la fiece vorbă a tatălui ei, își făcea mereu de lucru pe-afară ca să asculte de n-a sosit cumva Ion,*

cu frica în inimă că poate n-o să mai vie, şi nu ştia cum să aştearnă patul mai repede, să se culce bătrânul şi să stingă lampa."

(*Liviu Rebreanu*)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) dezvoltaţi în propoziţii echivalente: *scurte* şi *nesfârşite;*
c) construiţi propoziţii cu sensuri omonime ale cuvântului *vie*;
d) analizaţi morfologic pronumele şi adjectivele pronominale;
e) construiţi propoziţii cu alte valori morfologice decât în text ale cuvintelor *bătrân* şi *repede*;
f) propuneţi sinonime şi antonime pentru cuvintele *a sosit* şi *frică;* folosiţi-le în enunţuri;
g) construiţi o frază în care două subordonate să fie în raport de coordonare adversativă.

14. *„E drept că niciodată nu se arătase Jupuitul atât de categoric, dar poate că îl lua şi pe el la rost perceptorul şi înţelese că trebuia să se ducă iar pe la primărie şi să facă ce-o face să amâie plata până la toamnă."*

(*Marin Preda*)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) contrageţi ultima propoziţie;
c) analizaţi sintactic şi morfologic: *îl lua şi pe el la rost perceptorul;*
d) găsiţi sinonimele cuvintelor *nu se arătase, categoric, înţelese;*
e) propuneţi două antonime pentru adverbul *niciodată* şi construiţi cu ele propoziţii;
f) notaţi câteva locuţiuni verbale, altele decât în text, şi folosiţi-le în propoziţii la moduri nepersonale;
g) exemplificaţi procedeele îmbogăţirii vocabularului prin derivare şi compunere folosind cuvinte din text.

15. *„Prinsese de veste că noul inspector se duce să supravegheze examenele la şcolile unde i se părea că nu s-au făcut destule progrese în limba statului, şi astfel era sigur că are să vie şi la Pripas."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic predicatele;
c) identificați neologismele din text;
d) construiți trei fraze în care alte subordonate decât în text să aibă ca regent locuțiunea verbală *a prinde de veste;*
e) construiți o frază în care două subordonate circumstanțiale de scop să fie în raport de coordonare prin juxtapunere;
f) despărțiți în silabe: *supravegheze, examenele, destule;* explicați folosirea cratimei în text.

16. *„Să pui cuiva în sarcină nedepistarea unor astfel de aspecte după ce ele s-au manifestat cu o extremă gravitate și după ce s-a dovedit că și alții mai direct responsabili de ele decât un responsabil de moară nu le prevăzuseră și nu luaseră nicio măsură să le preîntâmpine însemna să faci acelui cuiva o nedreptate cu atât mai violentă cu cât pe moment cel nedreptățit nici nu-și dădea seama de ce i se imputa."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic pronumele și adjectivele pronominale nehotărâte;
c) construiți propoziții în care să folosiți formele: *sau, sa, m-ai, ce-l;* explicați ortografia;
d) identificați cuvintele formate prin derivare; precizați cuvântul de bază și afixele;
e) construiți propoziții în care pronumele personal *le* să apară în cazul dativ, iar pronumele personal *i* în cazul acuzativ; precizați funcția sintactică a fiecăruia;
f) construiți trei enunțuri în care subordonata predicativă să aibă ca regent alte verbe copulative decât în text;
g) contrageți ultima subordonată din text.

PROPOZIŢIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANŢIALĂ CONDIŢIONALĂ

1. *„Ideea lui fundamentală pe care o formula cu claritate era că am putea fi un popor mare dacă am scăpa de lichele şi de lichelism şi am învăţa să renunţăm la stupidul nostru humor..."*

(Marin Preda)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) ilustraţi trei funcţii sintactice ale pronumelui relativ, alcătuind enunţuri cu pronumele *care;*
c) contrageţi propoziţia: *pe care o formula cu claritate;*
d) analizaţi sintactic şi morfologic ultima propoziţie;
e) indicaţi sinonimele cuvintelor *fundamental, a formula, cu claritate* şi folosiţi-le în enunţuri;
f) integraţi textului o nouă propoziţie realizată prin expansiunea infinitivului *fi*;
g) notaţi din text trei neologisme.

2. *„Ploaia nu avea niciun gând să stea şi Pătru se hotărî să nu piardă timpul şi să pună la cale ceea ce s-ar fi cuvenit să facă de mult, dacă starea averii lui ar fi fost alta."*

(Dinu Săraru)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) contrageţi: *să stea* şi *să facă;*
c) ilustraţi funcţiile sintactice ale substantivelor în acuzativ şi dativ, folosind pentru exemplificări cuvântul *ploaie;*
d) analizaţi sintactic şi morfologic predicatele;
e) construiţi propoziţii în care adjectivul negativ *niciun* să apară la alte două cazuri decât în text; indicaţi apoi echivalentul feminin al acestuia;
f) daţi exemple şi de alte locuţiuni decât în text şi indicaţi felul fiecăreia;
g) alcătuiţi familia cuvântului *gând* şi folosiţi într-un enunţ un derivat adjectival al acestuia.

3. *„Dar atunci de ce să dau eu cu lopata unde zici tu şi să dorm într-o baracă când am aici casa mea şi dacă o fi să ajung să muncesc eu însumi ca să-mi câştig o bucată de pâine de ce să n-o câştig aici?”*

(Marin Preda)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) construiţi propoziţii în care cuvintele *atunci* şi *aici* să îndeplinească funcţia sintactică de atribut;
c) analizaţi sintactic şi morfologic: *când am aici casa mea;*
d) construiţi propoziţii cu alte valori morfologice decât în text ale cuvântului *o* şi precizaţi-le;
e) contrageţi două subordonate la alegere;
f) alcătuiţi enunţuri în care adjectivul de întărire să fie folosit la persoanele a doua şi a treia, singular şi plural, masculin şi feminin;
g) notaţi un cuvânt monosilabic şi altul bisilabic în care să existe câte un diftong.

4. *„Câteodată îi venea să izbucnească, să strige în gura mare că şi-a împlinit gândul, că de acum poate avea şi pământ şi de toate, numai să vrea dânsul, căci toate numai de voinţa lui atârnă.”*

(Liviu Rebreanu)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi sintactic şi morfologic complementele din text;
c) alcătuiţi familia lexicală a substantivului *gând* şi folosiţi în enunţuri diferite trei cuvinte derivate;
d) construiţi fraze în care verbul *a veni* să fie regènt al subordonatelor circumstanţiale de loc, mod, cauză şi scop;
e) explicaţi folosirea în text a virgulei;
f) ilustraţi într-un enunţ altă valoare morfologică a cuvintelor *lui, şi*.

5. *„După ce a auzit toate, colonelul le-a spus că plângerile lor sunt drepte, dar că nu e bună calea pe care au apucat şi dacă voiesc să li se facă dreptate, atunci să-i făgăduiască pe sfânta cruce că vor asculta poruncile lui, pentru că dânsul va face raport la comanda cea mare din Sibiu şi va aduce răspunsul negreşit.”*

(*Liviu Rebreanu*)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) construiţi o frază care să cuprindă şi două subordonate condiţionale în raport de coordonare;
c) analizaţi sintactic şi morfologic pronumele personale;
d) construiţi fraze în care conjuncţia subordonatoare *dacă* să introducă alte trei tipuri de subordonate decât în text şi indicaţi felul lor;
e) folosind pronumele personal *dânsul*, ilustraţi funcţiile sintactice învăţate ale acestuia în cazul acuzativ;
f) de la elementele lexicale din text formaţi cuvinte noi apelând la prefixe diferite;
g) propuneţi sinonime pentru *a făgădui, poruncă, negreşit.*

6. „*Printre fete se mai rătăceşte şi câte o nevastă tânără, cu năframă de mătase în cap, gata să intre în horă, dacă s-ar întâmpla să-i vie chef bărbatului ei să joace.*”

(*Liviu Rebreanu*)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi sintactic şi morfologic prima propoziţie;
c) alcătuiţi propoziţii pentru a ilustra valoarea polisemantică a cuvântului *cap*;
d) exemplificaţi în propoziţii alte valori morfologice decât în text ale cuvântului *şi;*
e) construiţi enunţuri în care să folosiţi formele *m-ai, sar, săi* şi explicaţi ortografia diferită faţă de text;
f) dezvoltaţi în propoziţie echivalentă *gata;*
g) contrageţi ultima propoziţie din text;
h) propuneţi sinonime pentru substantivul *nevastă.*

7. „*Ironizând materialismul istoric, parte integrantă a doctrinei ce-şi recruta adepţii printre salariaţii statului ameninţaţi că vor fi dezbrăcaţi de slujbă, dacă nu-şi vor manifesta în chip spontan entuziasmul convingerilor cu care sunt îndopaţi la cursurile serale, şi trecându-mi prin cuget teoria oficială a fazelor istorice, denumite comuna primitivă, sclavagism, feudalism, capitalism şi socialism,*

arătam într-o zi advocatului Gruia la un colț de stradă, ce puțea a latrină, care este situația noastră concretă...”

(Lucian Blaga)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) indicați două cuvinte din text care sunt folosite în sens figurat și explicați înțelesul lor;
c) identificați trei neologisme și integrați-le altor contexte;
d) analizați sintactic și morfologic ultima propoziție;
e) dezvoltați în propoziții echivalente: *amenințați* și *Gruia;*
f) construiți enunțuri în care cuvintele *ce* și *care* să apară ca adjective pronominale în cazul acuzativ;
g) construiți două propoziții în care verbul *ironizând* să aibă alte funcții sintactice decât în text și precizați-le.

8. *„... de fapt socrul său avea vreo patruzeci de pogoane de pământ care dacă ar fi fost împărțit la toți membrii familiei, cum se făcea de obicei ca să se afle zestrea de drept a unei fete, ar fi însemnat să i cuvină Polinei cel puțin opt pogoane, dar Birică spusese că un tată are dreptul să dea unuia mai mult și altuia mai puțin; cinci pogoane erau deci atât cât un tată părtinitor și nedrept putea să dea, mai ales că nici vite, nici unelte și nici altceva nu luaseră și Polina spusese și ea la fel, și măsuraseră și seceraseră prin urmare cinci pogoane de grâu.”*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) identificați cuvintele formate prin derivare;
c) analizați sintactic și morfologic locuțiunile din text;
d) construiți propoziții cu alte valori morfologice decât în text ale cuvintelor *a însemna* și *a fi;*
e) realizați un enunț în care adjectivul relativ *cât* să îndeplinească funcția sintactică de atribut;
f) contrageți la alegere două dintre subordonate;
g) folosindu-vă de cuvântul *cinci*, ilustrați funcțiile sintactice învățate ale numeralului cardinal, în cazul nominativ;
h) precizați structura cuvântului *înseninat;* reconstituiți familia lexicală în care se încadrează acesta.

9. *„În sfârşit, bătrânul Stoica i-a răspuns că-i vine greu să-şi înstrăineze tocmai fata cea mai iubită care doreau să le rămână toiag pentru bătrâneţe; dacă iubeşte adevărat pe Virginia, îi propune să se stabilească în Alba Iulia, eventual să deschidă biuroul de avocat, poate chiar în tovărăşie cu feciorul său Ovidiu care a şi început să aibă clienţi; în orice caz trebuie să aştepte cu nunta până se va căsători fata cea mare, Elena, care se află în vorbă de un an cu profesorul Strungaru de la Aiud..."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) indicaţi alte elemente de relaţie prin care se poate introduce propoziţia condiţională şi construiţi cu ele enunţuri;
c) analizaţi sintactic şi morfologic: *să-şi înstrăineze tocmai fata cea mai iubită;*
d) indicaţi cel puţin cinci cuvinte din text care fac parte din vocabularul fundamental;
e) justificaţi folosirea în text a semnelor de punctuaţie;
f) alcătuiţi propoziţii în care grupul *fata cea mare* să apară la cazurile acuzativ şi dativ, singular şi plural;
g) exemplificaţi derivarea prin sufixe şi prefixe folosind cuvinte din text.

10. *„Notarul îi spuse cu părere de rău că nu-l poate lua în Armadia, că trebuie să umble negreşit prin comună, să zorească strângerea birurilor şi să pună sechestre celor rămaşi prea mult în urmă, deoarece percepţia îl ameninţă cu amendă dacă nu va vărsa în trei zile măcar sumele de pe semestrul trecut."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi sintactic şi morfologic complementele circumstanţiale de mod;
c) indicaţi sinonimele cuvintelor: *părere de rău* şi *să zorească;*
d) construiţi propoziţii cu alte trei funcţii sintactice decât în text ale substantivului *comună* în cazul acuzativ;
e) alcătuiţi trei fraze în care subordonata subiectivă să fie cerută de alte verbe decât în text;

f) sporiți fraza cu cel puțin două subordonate realizate prin expansiunea unor părți de propoziție;
g) notați un cuvânt bisilabic și altul trisilabic.

11. *„Dacă nu m-aș fi decis o dată pentru totdeauna să-mi sancționez prostiile, aș rupe foaia, dar a ține un jurnal ar fi o treabă prea ușoară, dacă ai avea facultatea de a-l modifica în urmă, dregând ceea ce din capul locului a fost prost gândit."*

(Mihail Sebastian)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) explicați prin sinonime cuvântul *facultate* cu sensul din text;
c) dezvoltați în propoziții echivalente *a ține* și *a modifica;*
d) analizați sintactic și morfologic ultima propoziție;
e) construiți propoziții în care să ilustrați celelalte funcții sintactice învățate ale verbelor la modul gerunziu;
f) propuneți antonime pentru *totdeauna, dregând, gândit.*

12. *„Se certară pe seceri, fiecare dintre ei vrând să aibă pe cea mai bună; dacă i se pare cumva că secerea lui cutare e mai nouă și cu zimți mai bogați, cel mai mare dintre copii i-o schimbă cu forța, atunci acesta o schimbă și el cu altul mai slab și de obicei celui mai mic îi ajunge în mână o ghioarsă subțire și tocită cu care va trebui mai mult să rupă decât să taie."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic: *de obicei celui mai mic îi ajunge în mână o ghioarsă subțire;*
c) construiți propoziții în care cuvintele *atunci, altul, cel mai mic* să îndeplinească funcția sintactică de atribut; indicați felul fiecăruia;
d) realizați fraze în care propozițiile condiționale să apară atât înainte, cât și după regentă;
e) construiți enunțuri în care cuvintele *cel* și *cea*, cu valoare de articol adjectival, să fie folosite în cazurile dativ și genitiv;
f) propuneți antonime pentru trei cuvinte din text, la alegere;

g) construiți enunțuri în care cuvintele *altul, slab* și *subțire* să aibă valori morfologice diferite decât cele din text.

13. *„Se vedea că pe celălalt nici măcar nu-l întreba cine e și că dacă nu l-ar fi recunoscut pe Geacă și n-ar fi știut că e un om cumsecade, s-ar fi răstit la ei și i-ar fi gonit pe amândoi de la poartă, înainte chiar ca vreunul din ei să apuce să deschidă gura."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) propuneți alte două categorii de elemente regente pentru subordonata subiectivă din text;
c) analizați sintactic și morfologic primele trei propoziții;
d) explicați folosirea în text a semnelor ortografice și de punctuație;
e) identificați cuvintele formate prin derivare și compunere și precizați structura lor lexicală;
f) reduceți fraza prin contragerea a două dintre subordonate, la alegere;
g) despărțiți în silabe: *celălalt, recunoscut, vreunul.*

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ CONCESIVĂ

1. *„Intervenția doamnei Gotcu la ministru l-a liniștit, dar nu deplin, deși n-a mai spus nimănui nimica, afară de Didina, ca să nu ajungă la urechile coanei Raluca și să creadă ea că e nerecunoscător."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) construiți trei fraze în care subordonate diferite, altele decât în text, să aibă ca regent verbul *a spune;* precizați felul lor;
c) construiți o propoziție în care verbul *a ajunge* să aibă valoare copulativă;
d) analizați sintactic și morfologic ultimele două propoziții;
e) precizați structura lexicală a cuvântului *nerecunoscător;*
f) contrageți antepenultima și penultima subordonată;
g) notați patru cuvinte care să conțină diftongi; subliniați-i.

2. *„Când ajunse la poarta casei, văzu cu uimire că aceasta se afla închisă, şi încercând s-o împingă ca să intre înăuntru, observă că fusese proptită cu un par şi deşi ar fi vrut să-l ia pe Năiţă pe neaşteptate, căci câinele acestuia îl cunoştea şi nu-l lătra, n-avu încotro şi strigă cu glasul său răguşit şi pierit, ca al unui om care văzuse lupul şi nu se mai trezise din spaimă…"*

(Dinu Săraru)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) dezvoltaţi în propoziţii echivalente: *încercând* şi *răguşit;* indicaţi felul subordonatelor obţinute;
c) construiţi propoziţii cu alte valori decât în text ale cuvintelor: *aceasta, înăuntru, care;*
d) analizaţi sintactic şi morfologic: *câinele acestuia îl cunoştea;*
e) alcătuiţi o frază în care verbul *a ajunge* să fie regent al unei propoziţii predicative;
f) introduceţi în enunţuri trei locuţiuni adverbiale formate după modelul *pe neaşteptate*;
g) propuneţi sinonime pentru: *uimire, observă, spaimă.*

3. *„Aici aşa era, şi faptul că întorcându-se de la închisoare Ţugurlan nu-l ameninţase şi nu-i făcuse nimic lui Aristide, cum prevestise Moromete, arăta că într-adevăr cei doi, chiar dacă nu se împăcaseră în fundul sufletului, încercau să se uite unul pe altul ca şi când n-ar fi fost nimic între ei."*

(Marin Preda)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi sintactic şi morfologic complementele circumstanţiale;
c) indicaţi locuţiunile din text şi precizaţi felul lor;
d) construiţi fraze în care subordonatele cauzală, temporală, predicativă şi atributivă să fie introduse prin adverbul relativ *cum;*
e) explicaţi folosirea în text a virgulei;
f) alcătuiţi trei propoziţii în care verbul *întorcându-se* să aibă alte funcţii sintactice decât în text; precizaţi-le;

g) reconstituiți familia lexicală în care se integrează verbul *a prevesti* și construiți propoziții cu trei dintre cuvintele derivate;
h) ilustrați cu exemple din text formarea cuvintelor prin derivare cu sufixe și prefixe.

4. *„Mai aștepta doar manifestarea mâniei divine față de doamna Herdelea, că l-a ocărât pe dânsul, și apoi o lovitură deosebită pentru Herdelea fiindcă chiar ieri a aflat că umblă să-i smulgă câțiva alegători în favoarea candidatului de deputat ungur, deși știe bine că el dorește să arunce un bloc mic, dar solid, în cumpăna reprezentantului român."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic pronumele și adjectivele pronominale;
c) identificați neologismele din text;
d) construiți propoziții în care cuvântul *român* cu valoare de substantiv și adjectiv să îndeplinească funcția sintactică de nume predicativ;
e) realizați propoziții cu formele *la* și *săi* și explicați ortografia diferită față de formele din text;
f) propuneți antonime pentru cuvântul *solid* și construiți cu ele propoziții;
g) construiți fraze în care subordonatele concesive să fie introduse prin alte elemente de relație decât în text; explicați folosirea cratimei în text;
h) despărțiți în silabe: *mâniei, fiindcă, chiar, câțiva.*

5. *„Luxița țipa ca o nașă înălțând deasupra capului gâsca vie legată la gât cu o panglică roșie, săltând-o s-o vadă lumea, deși cei cărora le era hărăzită nu prinseseră chip încă din trâmba de pulbere galbenă ce venea vertiginos."*

(Constantin Țoiu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) construiți propoziții cu sensuri omonime ale cuvântului *vie;*

c) identificați adjectivele cu valoare de epitet;
d) formați, la alegere, diminutive, folosindu-vă de două dintre substantivele din text;
e) formulați enunțuri în care *de*, cu valoare de conjuncție, să introducă două tipuri diferite de subordonate; precizați felul lor;
f) contrageți propozițiile a doua și ultima;
g) ilustrați în propoziții alte valori morfologice decât în text ale cuvintelor *cei* și *deasupra*;
h) propuneți sinonime pentru: *înălțând, hărăzită, vertiginos*.

6. *„Dar cu toate că nu trântise în urma lui acea ușă, nimeni din cei trei nu se ridicase să-l urmeze sau măcar să-l însoțească și să-i bâlbâie vreo promisiune, semn că, măcar dacă nu mai puteau să facă lucrul acela care li-l cerea el, țineau la el și-l înțelegeau."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic a doua propoziție;
c) exemplificați alte patru funcții sintactice decât în text ale pronumelui relativ *care;*
d) folosiți în propoziții, cu alte valori morfologice decât în text: *în urma, lui, acela, și;* precizați-le;
e) motivați folosirea virgulei în text;
f) folosiți într-un enunț sensul figurat al cuvântului *a însoți;*
g) construiți enunțuri în care să folosiți două locuțiuni conjuncționale și două locuțiuni prepoziționale; subliniați-le diferit;
h) propuneți antonime pentru *nimeni, se ridicase, cerea.*

7. *„Din când în când Pătru începea o poveste de când era el mai tânăr sau de când era el pe front, însă nu o termina niciodată, având impresia că ea nu-l ascultă și că pe ea nu o interesează, și atunci o fura cu coada ochiului sau încerca să se uite mai îndeaproape la ea, dar tot pe furiș, pentru că, deși se luaseră de câteva luni bune, nu se legase nimic între ei, iar Pătru nu simțea față de ea nicio slăbiciune."*

(Dinu Săraru)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați morfologic și sintactic locuțiunile adverbiale;
c) folosiți ca substantive cuvintele *tânăr* și *nimic*, apoi construiți cu ele propoziții;
d) explicați folosirea în text a primelor două virgule;
e) construiți propoziții în care cuvintele *niciodată, având, atunci* să îndeplinească funcția sintactică de atribut; indicați felul fiecăruia;
f) găsiți alte câteva locuțiuni adverbiale formate după modelul *din când în când* și construiți enunțuri cu două dintre ele;
g) precizați antonimele cuvântului *niciodată*;
h) notați trei cuvinte derivate și două compuse; explicați cum s-au format.

8. „*Starea lui de spirit se strecura însă în sufletul meu ca o realitate inexorabilă de care nimeni n-avea de gând să mă elibereze, căci înțelesei că oamenii cu care muncea el acolo în uzină, chiar și prietenii, gândeau astfel, și el, tatăl meu, nu era deosebit de ei, deși în cauză era propriul său fiu.*"

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic atributele din prima propoziție;
c) exemplificați funcțiile sintactice de atribut, subiect, nume predicativ și complement direct ale pronumelui relativ *care*;
d) identificați șase substantive care fac parte din vocabularul fundamental;
e) construiți trei fraze în care propozițiile concesive să fie introduse prin locuțiuni conjuncționale diferite;
f) alcătuiți două enunțuri în care să folosiți pronume negative, altele decât în text; transformați-le apoi în adjective negative;
g) alcătuiți familia lexicală a cuvântului *suflet* și folosiți în propoziții, cu sens figurat, două dintre derivate;
h) exemplificați noțiunile de diftong, triftong, hiat folosind cuvinte din text.

9. *„Însăşi doamna Herdelea consimţi ca fetele să-i lucreze o rochie modernă, deşi ea era vrăjmaşă luxului şi se încăpăţâna să se îmbrace în haine de acum zece ani şi păstrate bine, fiindcă le purta cu multă simţire."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi morfologic şi sintactic pronumele şi adjectivele pronominale;
c) ilustraţi în propoziţii alte funcţii sintactice decât în text ale pronumelui personal *ea* în cazul nominativ;
d) contrageţi ultima propoziţie;
e) alcătuiţi enunţuri în care adjectivul de întărire, forma de feminin, să fie folosit pe lângă pronume personale, persoanele I şi a II-a, singular şi plural;
f) explicaţi prin sinonime sensul din text al verbului *a consimţi;* folosiţi apoi în propoziţii câteva antonime ale aceluiaşi verb;
g) reconstituiţi familia lexicală în care se integrează şi substantivul *simţire.*

10. *„Şi din pricina asta cuvintele şi lucrurile din jurul său parcă se lipeau de el şi el, cu labele lui tinere şi blânde le dădea la o parte îngăduitor, conştient că nu le poţi alunga, orice ai face, şi că cel mai bun lucru e să te fereşti cât mai practic de ele şi să tragi de pe urma lor foloasele care-ţi revin."*

(Marin Preda)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) construiţi propoziţii cu alte valori morfologice decât în text ale cuvintelor *din jurul, lui, ai, cel;* precizaţi-le;
c) alcătuiţi propoziţii în care să apară formele: *cei, ce-i, mai, m-ai, c-ai, l-ai;* explicaţi ortografia;
d) analizaţi sintactic şi morfologic prima propoziţie;
e) precizaţi antonimele cuvintelor *se lipeau, conştient, alunga, foloase;*

f) construiţi două fraze în care propoziţiile concesive să fie introduse prin alte elemente de relaţie decât în text; precizaţi-le;
g) dezvoltaţi în propoziţie echivalentă *din jurul său;*
h) refaceţi familia lexicală în care se încadrează cuvântul *conştient* şi folosiţi în propoziţii derivatele substantivale;

11. *„Pe atunci tot timpul se vorbea în casă numai despre Bebe din pricina examenului de admitere ce trebuia să-l dea la liceul Lazăr şi de care le era frică tuturor fiindcă copilul, deşi avea certificatul de clasa a patra primară foarte bun, nu ştia nimic şi nici nu citea, să se pregătească puţin, bizuindu-se doar pe protecţia tăticului."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi sintactic şi morfologic complementele circumstanţiale din primele două propoziţii;
c) precizaţi structura lexicală a cuvântului *tătic;* daţi exemple de alte sufixe diminutivale;
d) arătaţi la ce grad de comparaţie este adjectivul *bun* din text; daţi exemple de cinci adjective care nu au grade de comparaţie;
e) despărţiţi în silabe: *despre, examen, dea, fiindcă, protecţia.*

12. *„În acel an secerişul începu tot după legile agrotehnice nescrise ale satului, adică îndată după Sân-Petru, cu toate că după părerea specialiştilor de la raion grâul era deja copt şi trebuia secerat puţin verde, să nu se scuture."*

(Marin Preda)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) contrageţi ultima subordonată;
c) construiţi cinci fraze în care alte subordonate decât în text să fie introduse prin conjuncţia *să;* precizaţi felul lor;
d) dezvoltaţi în propoziţie echivalentă *secerat;*
e) construiţi un enunţ în care să folosiţi cu sens figurat verbul *a scurta*;

f) exemplificați procedeul derivării cu sufixe şi prefixe, folosind cuvinte din text.

13. *„Bocetul şi blestemul femeii părea să nu se mai oprească, deşi aceasta intrase în cunia mică şi se apucase să mestece mămăliga cu o înverşunare plină de ură, şi Năiță nu mai putea să audă bine ce mai scorneşte mintea înfierbântată a femeii lui."*

(Dinu Săraru)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor şi raporturile sintactice;
b) explicați folosirea în text a ghilimelelor şi a virgulei;
c) dezvoltați în propoziții echivalente: *plină de ură* şi *înfierbântată;*
d) ilustrați în propoziții funcțiile sintactice învățate ale pronumelui demonstrativ *aceasta* în cazurile dativ şi genitiv;
e) construiți două propoziții în care substantivul *femeie,* nearticulat, în cazul nominativ, să îndeplinească funcții sintactice diferite; precizați-le;
f) alcătuiți trei enunțuri în care adverbul *bine* să apară la grade de comparație diferite;
g) contrageți propoziția a cincea;
h) propuneți sinonime pentru: *plin, ură, scorneşte, înfierbântat.*

14. *„A te abține ar fi ca şi când cineva ți-ar da brânci în apă şi tu, deşi ştii să înoți, nu vrei să dai din brațe să te salvezi, pe motiv că nu-ți place să fii aruncat în apă."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor şi raporturile sintactice;
b) ilustrați în propoziții alte patru funcții sintactice decât în text ale verbelor la modul infinitiv şi precizați-le;
c) analizați sintactic şi morfologic subiectele exprimate;
d) folosiți în propoziții, cu sensuri figurate, cuvintele *apă* şi *brațe;*
e) găsiți alte trei locuțiuni verbale decât în text şi construiți cu ele enunțuri;
f) folosiți într-o propoziție verbul *a salva* la diateza pasivă cu funcție sintactică de predicat;

g) alcătuiți familia lexicală a cuvântului *braț* și folosiți în enunțuri două derivate;
h) explicați folosirea cratimei în text.

15. *„Ofițerii se uitau unul la altul cu niște priviri întrebătoare, deși niciunul dintre ei n-ar fi putut spune ce anume îl întreba pe celălalt, dar era limpede că un sâmbure de teamă pătrunsese ca umezeala igrasioasă a ploii în sufletele lor, și simțeau, sigur, că ceva anume nu-i poate despărți, cum ar fi vrut, de aceste sute de țărani muți, plutind parcă în aburii care ieșeau din dimia săină a hainelor lor."*

(Dinu Săraru)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic atributele din ultimele trei propoziții;
c) identificați cuvintele formate prin derivare; indicați pentru fiecare radicalul și afixele;
d) construiți propoziții cu alte valori morfologice decât în text ale cuvintelor *niciunul, un, poate, aceste;* precizați-le;
e) construiți propoziții în care substantivul *priviri*, să îndeplinească funcțiile sintactice de nume predicativ în nominativ și genitiv și de subiect;
f) dezvoltați în propoziții echivalente: *întrebătoare* și *spune;*
g) indicați antonimul cuvântului *niciunul;* construiți cu el o propoziție și analizați-l;
h) despărțiți în silabe cuvintele *întrebătoare, celălalt, ploii, despărți.*

16. *„Deși era adevărat că nu i-ar fi stricat un pogon de la maică-sa dacă rămânea la ea, totuși nu l-ar fi vrut cu prețul unei rupturi atât de adânci în familie, cu toate că unii erau în stare pentru mult mai puțin să se înstrăineze de ai lor până la mormânt și să trăiască învrăjbiți și singuri ca niște lupi."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) construiți propoziții în care verbele *a fi* și *a rămâne* să aibă altă valoare decât în text;

c) motivați folosirea în text a semnelor ortografice și de punctuație;
d) analizați sintactic și morfologic propoziția a doua;
e) construiți o propoziție în care pronumele personal *i* să fie folosit în cazul acuzativ; indicați funcția sintactică;
f) reconstituiți familia lexicală în care se integrează verbul *a înstrăina;* alcătuiți propoziții cu trei dintre termenii derivați;
g) construiți trei fraze în care conjuncția subordonatoare *dacă* să introducă alte tipuri de subordonate decât în text; precizați-le;
h) propuneți antonime pentru: *adevărat, a strica, învrăjbiți.*

17. *„Studentul Ionescu, pe care l-a cunoscut deunăzi la Cumpănașu, l-a salutat de două ori foarte respectuos, iar el a răspuns șovăind fiindcă nu-și mai amintea cine o fi, deși știa că îl cunoaște."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic: *pe care, de două ori, foarte respectuos, cine;*
c) contrageți propozițiile a doua și a patra;
d) construiți un enunț în care cuvântul *iar* să aibă altă valoare morfologică decât în text; precizați-o;
e) realizați familia lexicală în care se integrează cuvântul *respectuos;*
f) identificați două forme ale viitorului popular și alcătuiți enunțuri cu forme similare;
g) notați cel puțin trei cuvinte care să cuprindă vocale în hiat;
h) exemplificați valoarea polisemantică a unui cuvânt din text, la alegere.

PROPOZIȚIA SUBORDONATĂ CIRCUMSTANȚIALĂ CONSECUTIVĂ

1. *„Așa a aflat că Toma s-a certat și cu Rotaru de vreo două săptămâni, încât Rotaru nici nu mai voia să audă de el, considerându-l un om extrem de primejdios."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) dezvoltați în propoziții echivalente: *considerându-l* și *extrem de primejdios;*
c) alcătuiți două fraze în care subordonatele consecutive să fie introduse prin conjuncții diferite;
d) analizați sintactic și morfologic: *considerându-l un om extrem de primejdios;*
e) construiți propoziții în care numeralul cardinal *două* să îndeplinească funcțiile sintactice de subiect, nume predicativ și complement indirect;
f) alcătuiți enunțuri în care adjective nehotărâte să fie folosite în cazurile acuzativ și dativ;
g) explicați formarea cuvântului *primejdios;* propuneți un sinonim pentru acesta.

2. *„În unele legende cosmogonice, cari circulă în popor în diverse variante, ni se spune bunăoară că Cerul ar fi fost „la început" foarte aproape de pământ, atât de aproape, că l-ai fi putut atinge cu mâna, dacă te-ai fi urcat pe un gard."*

(Lucian Blaga)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) construiți patru fraze în care conjuncția subordonatoare *dacă* să introducă alte tipuri de subordonate decât în text; precizați-le;
c) analizați sintactic și morfologic: *unele, cari, ni, la început, te;*
d) alcătuiți familia lexicală a cuvântului *pământ*;
e) contrageți propoziția a doua;
f) construiți enunțuri în care să ilustrați valorile morfologice ale cuvântului *un,* altele decât în text;
g) propuneți câte un sinonim pentru *diverse* și *a urca.*

3. *„Zecile de perechi bat Someșana cu atâta pasiune, că potcoavele flăcăilor scapără scântei, poalele fetelor se bolbocesc, iar colbul de pe jos se învâltorește, se așează în straturi groase pe fețele brăzdate de sudoare, luminate de oboseală și de mulțumire."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) identificați formele populare și regionale din text;
c) construiți propoziții cu sensuri diferite ale verbului *a bate;*
d) analizați sintactic și morfologic prima propoziție;
e) alcătuiți fraze în care subordonata consecutivă să fie introdusă prin conjuncția subordonatoare *de*;
f) corectați forma verbală din text care nu este în concordanță cu normele ortografice actuale.

4. *„Căsătoria durase atât de puțin, încât cei ce-l vedeau ceva mai rar, nici nu știau că avusese nevastă, în afara faptului că scurtimea vieții conjugale nu reușise să-i dea acel aer de om cu familie, contrar în toate privințele înfățișării sau modului de a fi potrivite unui celibatar."*

(Constantin Țoiu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) propuneți alte conjuncții subordonatoare care ar putea să înlocuiască în text conjuncția *încât;*
c) analizați sintactic și morfologic subiectele exprimate;
d) construiți enunțuri în care să apară grupurile: *cel, cei, cea, al, ai, ce-l, ce-i, ce-a, a-l, a-i;* explicați folosirea cratimei;
e) alcătuiți propoziții în care pronumele nehotărât *ceva* să îndeplinească funcțiile sintactice de nume predicativ, complement direct și complement indirect;
f) notați două cuvinte derivate din text și explicați cum s-au format.

5. *„Sufletul însă îmi era inert, ascuns și tăcut, încât mă ferii de această privire, mă uitai într-o parte, închisei ușa pe care o băteau rafalele viscolului și uitai că sosisem acasă, deși sosisem aievea și într-o fracțiune de secundă văzusem ochii ei încărcați de iubirea de altădată."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic atributele;

c) contrageți una dintre subordonate, la alegere;
d) treceți trei dintre verbele din text la diateza pasivă și folosiți-le apoi în diferite enunțuri la moduri nepersonale;
e) explicați prin sinonime cuvintele *inert* și *aievea*;
f) notați un neologism, un derivat și un cuvânt compus;
g) identificați în text un adjectiv fără grade de comparație.

6. *„Asta, vitejia necunoscută a comandorului semăna cu orgoliul lui ascuns, pe care numai el îl știa și pe care șovăia totdeauna să-l arate, astfel încât te puteai întreba ce folos îi aduce acest orgoliu, pentru că orgoliu fără răsplată, fără un câștig, măcar moral, nu există."*

(Constantin Țoiu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic penultima propoziție;
c) indicați sinonimele cuvintelor *orgoliu, răsplată, moral* și folosiți-le în enunțuri proprii;
d) construiți fraze în care subordonata consecutivă să fie introdusă prin alte elemente de relație decât în text;
e) asociați cu alte cuvinte prepoziția *fără*, astfel încât să obțineți diferite locuțiuni conjuncționale; folosiți-le în fraze;
f) exemplificați noțiunile de hiat și diftong, folosind cuvinte din text.

7. *„El deschise și închise ușa în așa fel încât să nu se bage de seamă ce ascundea în mâna de dinapoi; făcea mișcări sfielnice și dacă un străin ar fi văzut cum închidea ușa, ar fi crezut că omul se temea grozav să nu spargă ceva, ca și când lucrurile pe care punea mâna ar fi fost făcute din ceva foarte plăpând, foarte fragil."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) descoperiți antonimele din text; propuneți și alte antonime care să fie, ca părți de vorbire, substantive, adjective, locuțiuni verbale, adverbe;
c) identificați locuțiunile din text și precizați felul lor;
d) analizați sintactic și morfologic: *ce, cum, grozav, pe care;*

e) construiți propoziții cu alte valori morfologice decât în text ale cuvintelor *de dinapoi, grozav, care*;
f) realizați fraze în care conjuncția *de* să introducă, pe rând, subordonate condiționale, concesive și consecutive;
g) propuneți diminutive pentru *ușă, mână, om, lucru.*

8. *„Tu, dragă șefule, și cei obosiți ca și tine de răspunderile unei guvernări tumultuoase, ați ajuns să-mi invidiați virginitatea într-atâta, că mâine-poimâine va trebui să vă fiu recunoscător că am rămas un mameluc anonim."*

(*Liviu Rebreanu*)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic prima propoziție;
c) indicați sinonimele cuvintelor *tumultuos, anonim;* construiți cu fiecare câte o propoziție;
d) indicați cuvintele de bază de la care s-au format: *obosiți, tumultuoase, recunoscător;*
e) contrageți ultima propoziție;
f) despărțiți în silabe: *tumultoase, invidiați, într-atâta*;
g) explicați folosirea cratimei în text.

9. *„Am vrut să-mi reiau lucrul, dar multele luni când stătusem nemișcat ca să mi se facă chirurgia plastică, mă slăbiseră așa de tare, încât nu puteam pur și simplu ține patentul în mână și m-am dus la direcție și am cerut un concediu de o lună să-mi revin complet."*

(*Marin Preda*)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic complementele circumstanțiale;
c) reconstituiți familia lexicală în care se încadrează cuvântul *nemișcat;*
d) folosind substantivul *concediu*, ilustrați funcțiile sintactice învățate în cazurile nominativ și genitiv;

e) construiți fraze în care subordonatele subiectivă, completivă directă, completivă indirectă, concesivă și consecutivă să aibă ca regent verbul *a face*;
f) apelați la diferite modalități de realizare a superlativului absolut, ilustrându-le cu ajutorul adverbului *tare*;
g) propuneți antonime pentru: *stătusem, nemișcat, mă slăbiseră, simplu, complet.*

10. *„Fiindcă în asemenea împrejurări pricinașii n-au îndrăznit să se învoiască acasă, Belciug a venit cam în silă la judecată, muncit de gândul cum ar putea potrivi toate așa încât să rămână cu fața curată. Își făcuse, plictisindu-se în sala de așteptare, o cuvântare bine simțită prin care să apeleze la inima judecătorului pentru a dobândi iertarea vinovatului dacă făgăduiește să se îndrepte."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic: *își făcuse, plictisindu-se în sala de așteptare, o cuvântare bine simțită;*
c) propuneți antonime pentru cel puțin cinci cuvinte din text;
d) dezvoltați în propoziții echivalente: *plictisindu-se* și *pentru a dobândi;*
e) construiți propoziții în care verbul *plictisindu-se* să îndeplinească funcțiile sintactice de atribut și complement circumstanțial de cauză;
f) propuneți sinonime pentru: *împrejurări, au îndrăznit, a dobândi, făgăduiește*.

11. *„Toată copilăria mea am băut cafea cu lapte dintr-o frumoasă ceașcă de porțelan, cu flori roșii și albastre. Mișcările mâinilor mamei, când mi-o punea înainte, erau atât de încetinite și îmi sugerau atât de curios sentimentul că această ceașcă nu e un simplu obiect care putea fi schimbat, încât fără să știu de ce (fiindcă mama nu-mi spunea nimic) impulsurile mele de copil se armonizau și-mi beam cafeaua aplecat cu grijă asupra mesei."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;

b) precizați procedeul de formare a următoarelor cuvinte și structura lor lexicală: *copilărie, încetinire;*
c) explicați folosirea în text a cratimei și a parantezelor;
d) analizați sintactic și morfologic complementele circumstanțiale din ultima propoziție;
e) alcătuiți enunțuri în care cazul genitiv al unor substantive și pronume din text să fie impus de prepoziții și locuțiuni prepoziționale;
f) urmărind primul enunț, notați, pe două coloane, cuvintele care conțin diftongi și vocale în hiat;
g) construiți trei propoziții în care substantivul *copil* precedat de prepoziția *de* să îndeplinească funcții sintactice diferite; indicați-le.

12. *„Dar încetul cu încetul, an de an, au venit fel de fel de dări deosebite, unele în bani, altele în muncă, așa că acum noi suntem mai oropsiți chiar decât iobagii de pe moșiile nemeșilor, că în munții noștri mai mult de jumătate din oameni n-au deloc pământ roditor și nici fânețe, și totuși birurile trebuie să le plătească întocmai ca și când ar avea pământ."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) identificați locuțiunile; construiți propoziții cu alte tipuri de locuțiuni învățate, dar care nu apar în text;
c) analizați sintactic și morfologic: *noi suntem mai oropsiți chiar decât iobagii de pe moșiile nemeșilor;*
d) realizați un derivat verbal de la substantivul *muncă* și construiți propoziții în care acesta să îndeplinească funcțiile sintactice de predicat, nume predicativ și subiect;
e) construiți enunțuri cu sensuri omonime ale cuvintelor *dar, noi, mai*;
f) precizați câte litere și câte sunete conțin cuvintele *încet* și *chiar.*

13. *„Bătrânii binecuvântau numele Domnului care se îndurase și le dăduse această fericire nemaivisată, iar tinerii căpătaseră o încredere așa de mare într-înșii, încât deveniseră mai serioși decât*

cei bătrâni; păreau mai tăcuţi şi mai gravi decât un general în ajunul unei bătălii decisive, iar când se întâlneau cu prietenii lor de altădată, aşteptau totdeauna să fie salutaţi, ca şi cum superioritatea lor faţă de ceilalţi fusese decretată de o fiinţă supraomenească."

(Ion Minulescu)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) precizaţi procedeul de formare a următoarelor cuvinte şi structura lor lexicală: *binecuvântau, nemaivisată, altădată, totdeauna, supraomenească;*
c) analizaţi sintactic şi morfologic ultima propoziţie;
d) dezvoltaţi în propoziţii echivalente: *aşa de mare, decât cei bătrâni;*
e) construiţi propoziţii cu alte valori morfologice decât în text ale cuvintelor *iar* şi *cei bătrâni*;
f) formaţi şi alte cuvinte care să aibă aceeaşi structură lexicală cu *nemaivisat;* folosiţi-le apoi în propoziţii;
g) folosind cuvintele din text, exemplificaţi derivarea şi compunerea ca mijloace de îmbogăţire a vocabularului.

14. *„Parcă nici nu auzise bine ce-i povesteam, şi nici nu mai înţelegea dacă băiatul din faţa ei era acelaşi cu cel de mai înainte, care ştiuse să dea răspunsurile lui aşa de bine că o hotărâse apoi, când bătusem la uşa ei, să mă primească, sau... mă înlocuise cu un şmecher oarecare?"*

(Marin Preda)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) alcătuiţi fraze în care subordonata consecutivă să aibă ca regent verbele *a hotărî, a delecta, a prisosi;*
c) analizaţi sintactic şi morfologic: *băiatul din faţa ei era acelaşi cu cel de mai înainte;*
d) reconstituiţi familia lexicală în care se integrează cuvântul *înţelegere;*
e) explicaţi folosirea în text a cratimei şi a semnului de întrebare;

15. *„A doua zi Vasile Baciu se aşeză de dimineaţă în cârciumă şi bău până târziu, singur, încruntat, tăcut, izbind doar în răstimpuri cu pumnul în masă atât de straşnic, că Avrum tresărea după tejghea şi repede se uita dacă n-a spart cumva vreo sticlă sau vreun pahar, pe urmă plăti cinstit până la ultimul ban, trecu acasă şi se năpusti iar asupra Anei, plină de vânătăi, şi o bătu până ce o scoaseră vecinii din mâinile lui."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi morfologic şi sintactic adverbele din text;
c) alcătuiţi fraze în care subordonata consecutivă să fie introdusă prin alte elemente de relaţie decât în text;
d) dezvoltaţi în propoziţie echivalentă: *de dimineaţă;*
e) găsiţi alte trei cuvinte derivate cu ajutorul prefixului *răs-* şi construiţi cu ele propoziţii;
f) de la cuvinte existente în text derivaţi cel puţin două augmentative şi introduceţi-le în propoziţii sau fraze;
g) precizaţi diftongii şi vocalele în hiat, despărţind în silabe cuvintele *dimineaţă, bău, târziu, tresărea, uita.*

16. *„Curios era faptul că nici situaţia aceasta nu-i pusese direct faţă în faţă, astfel încât viitoarea lor prietenie să-şi fi găsit în anii studenţiei un reazem comun, deşi în acei ani cele două mâini îţi erau arhisuficiente ca să-i numeri, culcând deget cu deget în palmă, pe toţi comuniştii celulei."*

(Constantin Ţoiu)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) construiţi fraze în care subordonata consecutivă să aibă ca regent, pe rând, un verb, un adjectiv, un adverb;
c) după modelul *faţă în faţă*, găsiţi şi alte locuţiuni adverbiale şi construiţi cu ele propoziţii;
d) contrageţi ultima propoziţie;
e) indicaţi sinonimele cuvintelor *situaţie* şi *reazem*;
f) folosind prefixul *arhi-*, formaţi alte trei cuvinte derivate şi introduceţi-le în enunţuri;

g) exemplificați noțiunile de hiat și diftong, folosind cuvinte din text.

PROPOZIȚIA INCIDENTĂ

1. *„După acest parastas — avusese dreptate preotul acela — Niculaie zăcuse vreo câteva zile și crezură chiar că o să-l țină și mai mult, fiindcă nu putea să mănânce și ce mânca cu sila îi făcea rău.”*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic complementele circumstanțiale;
c) contrageți: *fiindcă nu putea;* explicați modificările survenite; schimbați valoarea morfologică a adjectivelor pronominale *acela* și *câteva* în pronumele corespunzătoare și construiți cu ele propoziții în care să îndeplinească funcția sintactică de atribut în cazurile acuzativ și genitiv;
d) exemplificați alte modalități decât în text de construire a timpului viitor;
e) despărțiți în silabe: *avusese, fiindcă, mănânce;*
f) explicați folosirea cratimei în text.

2. *„Ion, îmbufnat, cum rămăsese toată ziua după ce pleznise pe Ana, nu zise nimic, ci se uita doar uneori cu ură la noul mâncău care-i cade în spinare din senin. Credea totuși că Dumitru se va întoarce acasă mâine-poimâine, știindu-se că nu poate trăi fără Paraschiva, singura femeie — se zice — pe care a iubit-o el cu adevărat și care, de aceea, l-a și învârtit cum i-a plăcut.”*

(Liviu Rebreanu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic: *Dumitru se va întoarce acasă mâine-poimâine, știindu-se;*
c) ilustrați în propoziții celelalte valori morfologice ale cuvintelor *o* și *a*, în afara celor din text; precizați-le;
d) exemplificați în două propoziții sensuri figurate ale cuvântului *senin*;

e) construiți propoziții în care adverbele *uneori* și *acasă* să îndeplinească funcția de atribut;
f) propuneți sinonime pentru cuvintele *îmbufnat, zise, ură*.

3. *„Nu cumva e adevărat, gândi Niculaie, ce i-am spus eu mamei doar în glumă, ca să-i arăt că nu e nimic de lăudat nici în fapta ei, care la drept vorbind nu prea se deosebește de a celor mai rele muieri din sat când ajung și ele la astfel de răscruci ale vieții ?"*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) explicați folosirea semnelor ortografice și de punctuație;
c) analizați sintactic și morfologic atributele;
d) dezvoltați în propoziții echivalente: *de lăudat* și *din sat;*
e) introduceți în propoziții verbul *de lăudat* cu funcțiile sintactice de subiect, atribut și complement indirect;
f) reconstituiți familia lexicală în care se integrează substantivul *răscruce*.

4. *„Deși între timp ungurul se mutase din Armadia într-un orășel din Ungaria, fiindcă — cum spusese dânsul la plecare — nu se putea aclimatiza în atmosfera nepatriotică de-aici, sarcina lui Herdelea se agravase, căci acuzația judecătorului s-a părut atât de întemeiată procurorului, încât și-a însușit-o din oficiu și deci procesul trebuia să continue negreșit, chiar dacă partea civilă s-ar fi retras."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) găsiți sinonimele cuvintelor: *a (se) aclimatiza, se agravase, sarcina, negreșit;*
c) precizați procedeul de formare a cuvântului *nepatriotic* și structura lui lexicală; indicați alte câteva sufixe productive în limba româna și formați cu acestea derivate;
d) analizați sintactic și morfologic atributele substantivale și adverbiale;
e) treceți primele două predicate din text la diateza pasivă;
f) exemplificați funcția de predicat a cuvântului *negreșit*;

g) despărțiți în silabe: *deşi, într-un, fiindcă, continue;* explicați folosirea cratimei.

5. *„Tu ai gonit-o, răspunse Niculaie, fiindcă una e să spui nişte vorbe care poate să nu-ți placă şi alta e să te prefaci bolnav zile întregi, ca să poți, pe urmă, să pui mâna pe par şi să te iai după ea s-o goneşti."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor şi raporturile sintactice;
b) construiți propoziții cu alte valori morfologice decât în text ale cuvintelor *ai, te, pe urmă;* precizați-le;
c) precizați punctuația propoziției incidente;
d) găsiți alte trei locuțiuni verbale în componența cărora intră verbul *a pune* şi folosiți-le în enunțuri;
e) ilustrați funcția sintactică de atribut a pronumelor reflexive în dativ, formă neaccentuată şi în acuzativ, formă accentuată;
f) propuneți sinonime pentru: *a goni, vorbe, să spui.*

6. *„Bătrânii dovedeau fetelor că Aurel Ungureanu e o puşlama care-şi pierde vremea făcând curte Laurei, fără să-i treacă măcar prin minte s-o ia de nevastă; şi chiar de-ar fi om de treabă şi ar avea gânduri serioase, tot nu l-ar putea înfăptui decât peste vreo cinci ani, când va termina studiile, dacă le va termina, şi încă şi atunci va pretinde ceva zestre, iar de nu-i vor putea da nimic, îi va întoarce spatele repede-repede."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizați sintactic şi morfologic locuțiunile din text;
c) construiți enunțuri în care pronumele relativ *care* să îndeplinească funcțiile sintactice de atribut, nume predicativ, complement direct şi complement indirect;
d) realizați expansiunea cuvintelor *înfăptui* şi *da;*
e) construiți fraze în care propozițiile atributive să fie introduse prin alte elemente de relație decât în text;
f) reconstituiți familia lexicală în care se integrează verbul *a înfăptui*.

7. *„Fântână voia să dovedească, înțelegeți, că n-a fost bine că l-au schimbat pe el din funcția de secretar și și-a zis că o să facă el gospodărie colectivă în sat și o să vadă atunci tovarășul secretar Ghimpețeanu de la raionul de partid cât a greșit în ceea ce-l privea."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic ultimele două propoziții;
c) construiți cinci fraze în care pronumele relativ *cât* să introducă alte tipuri de subordonate decât în text; indicați felul lor;
d) contrageți propoziția a doua;
e) treceți trei verbe din text la infinitivul lung; folosiți-le în propoziții cu valoare de substantiv și funcții sintactice diferite; precizați-le;
f) construiți enunțuri în care să valorificați sensuri diferite ale verbului *a schimba*;
g) propuneți sinonime pentru: *a dovedi, a înțelege, a voi, a zice.*

8. *„Năiță Lucean făcea același lucru, deși era furat mereu de ideea că ei toți, acele câteva sute de țărani care stăteau nemișcați sub ploaia măruntă și mirosind a câine sau a păr de vacă înecăcios și mucegăit, sunt toți urâți, și constata acum, absent la cele ce spuneau ofițerii, că țăranul nu e frumos decât la horă și la nuntă și la botez, și la vreo petrecere, de Sfântul Dumitru, cum ar veni, când s-au făcut ceva bucate și ai altă stare, îți vine să te culci la amiază, în zi de lucru, și să nu te scoale nimeni, că-l omori."*

(Dinu Săraru)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic primele două propoziții;
c) identificați adjectivele cu valoare de epitet;
d) ilustrați în propoziții alte trei părți de vorbire prin care se exprimă numele predicativ;
e) găsiți sinonimele cuvintelor *nemișcat, absent, bucate;* construiți cu ele propoziții;
f) construiți o frază în care verbul *a veni* să fie regent al unei subordonate subiective;

g) explicați prin ce mijloace de îmbogățire a vocabularului s-au format cuvintele *nemişcat, înecăcios, mucegăit, petrecere.*

9. „*Părinții fierarului fuseseră lăutari, dar Iocan era un băiat urât — avea o buză peste măsură de groasă și lăsată în jos — și chiar dacă ar fi izbutit să învețe să scârțâie la vioară, tot n-ar fi făcut nimic, fiindcă n-avea deloc glas.*"

(*Marin Preda*)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic primele două propoziții;
c) folosiți în două-trei contexte cuvântul *buză* cu sensuri secundare;
d) derivați substantive de la cuvintele *urât, gros, nimic* și construiți cu ele propoziții;
e) precizați valoarea morfologică a cuvântului *tot* din text; construiți propoziții cu alte valori morfologice ale aceluiași cuvânt;

10. „*Are să vie vremea vierului, zicea el, și neapărat se găseau doi-trei care să se uite în gura lui și să-l asculte cu luare-aminte, deși până la urmă rămâneau destul de nedumeriți, fiindcă el nu izbutea să termine mai niciodată ce avea de spus.*"

(*Dinu Săraru*)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) exemplificați alte modalități de izolare decât în text a propoziției incidente;
c) analizați morfologic complementele directe;
d) identificați locuțiunile din text și precizați felul lor; construiți texte cu alte tipuri de locuțiuni învățate (adjectivale, prepoziționale, conjuncționale);
e) motivați folosirea în text a cratimei;
f) realizați expansiunea cuvântului *de spus* și precizați modificările survenite;
g) construiți enunțuri din care să rezulte că verbul *a uita* reprezintă un caz de omonimie.

11. *„Eu, continuă ea cu o veselie extraordinară pe chip, deşi am cultură, sunt o analfabetă care râd de el că nu poate dormi fiindcă nu găseşte aici la noi în oraş două cărţi despre care se face vâlvă în Franţa şi vrea să se ducă la Bucureşti să le caute...”*

(Marin Preda)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) construiţi propoziţii cu adjective aparţinând aceleiaşi familii ca şi substantivele *veselie, cultură, oraş;*
c) precizaţi felul predicatelor;
d) contrageţi ultima propoziţie;
e) analizaţi sintactic şi morfologic prima propoziţie;
f) propuneţi antonime pentru: *continuă, cultură, găseşte, să se ducă.*

12. *„Nu m-am grăbit câtuşi de puţin să mă duc să-i fac inginerului Dan o vizită, dar îmi dădeam seama că într-adevăr mă aflam la o răspântie, simţeam că lumea se schimbă, asta o spunea şi tata, şi nu eram sigur că în viitor vor mai fi case cu acoperişuri de tablă, care să aibă nevoie, din timp în timp, să fie vopsite.”*

(Marin Preda)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi morfologic şi sintactic locuţiunile;
c) explicaţi folosirea în text a cratimei;
d) declinaţi în propoziţii, la celelalte cazuri, substantivul *Dan*; precizaţi funcţiile sintactice;
e) găsiţi sinonime pentru locuţiunile verbale şi adverbiale din text;
f) precizaţi dacă substantivul *răspântie* este cuvânt de bază sau derivat.

13. *„Când n-ai voie să vorbeşti însă decât de tine însuţi, îţi pare că ai rămas singur pe lume, că nu eşti decât semnul de întrebare al celui care ai fost sau că trăieşti într-o lume de surdo-muţi, cu care — ceea ce este mai trist — nu poţi comunica nici măcar prin semne.”*

(Ion Minulescu)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi sintactic şi morfologic atributele;
c) folosiţi adjectivul de întărire, în propoziţii, pe lângă formele de plural ale pronumelor la masculin şi feminin;
d) construiţi propoziţii în care verbul *a vorbi* şi substantivul *lume* să fie folosite în sens figurat;
e) alcătuiţi cinci fraze în care alte subordonate decât în text să fie introduse prin adverbul relativ *cum;* precizaţi felul lor;
f) contrageţi propoziţia *că ai rămas singur pe lume*;
g) propuneţi sinonime pentru: *să vorbeşti, singur, trăieşti, trist.*

14. *„Era o femeie deosebită şi multă lume ştia că dacă lui Ţugurlan, înrăit şi duşmănos cum era, nu i se întâmplase încă nicio nenorocire, era din pricina soră-si, care fără să fie mai puţin îngăduitoare cu lumea — uneori era chiar mai cumplită decât fratele ei — se înţelegea totuşi mai bine cu oamenii decât el şi avea grijă ca din când în când să-l ţină de rău."*

(Marin Preda)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) dezvoltaţi în propoziţie echivalentă: *decât fratele;*
c) analizaţi morfologic şi sintactic substantivele;
d) precizaţi antonimele cuvintelor: *deosebită, duşmănos, îngăduitoare;*
e) construiţi propoziţii cu alte valori morfologice decât în text ale cuvântului *şi;* precizaţi-le;
f) descoperiţi locuţiunile din text şi precizaţi rolul fiecăreia.

15. *„Aceasta nu înseamnă că noi trebuie să dăm înapoi, numai fiindcă am constatat pe parcurs că în partid au intrat şi nişte elemente necinstite. Rolul unui bun membru de partid e să meargă cu adevărul lui, şi cu al celorlalţi, dacă se loveşte cu al lor, până la capăt, ori, cum zic toţi la şedinţe, până-n pânzele albite de atâtea spălături, chiar dacă urzeala între timp se mai rupe..."*

(Marin Preda)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;

b) contrageți propoziția a patra;
c) analizați sintactic și morfologic primele trei propoziții;
d) construiți trei fraze în care verbul *a însemna*, cu valoare predicativă, să fie regentul a trei subordonate diferite; precizați felul lor;
e) folosiți în propoziții, cu alte valori morfologice decât în text, cuvintele *înapoi, lui, toți*;
f) explicați formarea cuvintelor *înseamnă, numai, fiindcă, necinstit, spălătură, urzeală.*

16. *„Evident că nimeni nu se gândește, așa cred cel puțin că țăranul o să-și îndemne boii să se repeadă cu coarnele în tractor, zise Vaintrub. Numai că tractorul, divinizat, o să treacă precum tăvălugul peste o întreagă civilizație țărănească și întrebarea e dacă o să aducă una mai bună, dacă e însoțită de ideea unei agriculturi colectiviste."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic: *întrebarea e dacă o să aducă una mai bună;*
c) dezvoltați în propoziții echivalente: *divinizat, precum tăvălugul;* indicați felul subordonatelor rezultate;
d) construiți propoziții în care pronumele negativ *nimeni* să îndeplinească funcțiile sintactice de atribut în cazul genitiv, complement indirect și complement de agent;
e) declinați în propoziții, la singular și plural, cu articol hotărât, substantivul *idee;*
f) reconstituiți familia lexicală în care se integrează verbul *gândește;* precizați radicalul și afixele;
g) propuneți antonime pentru trei cuvinte din text, la alegere.

II. TESTE PENTRU CONSOLIDAREA ŞI FIXAREA CUNOŞTINŢELOR

1. *„Raionul îşi trimisese în aceste zile prin sate toţi activiştii organizaţiilor de masă şi Niculaie întâlni pe cineva chiar în acea dimineaţă a campaniei când porni pe câmp de la locul tatălui său, după răsăritul soarelui."*

(Marin Preda)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) folosiţi în diferite enunţuri formele accentuate de dativ şi acuzativ ale pronumelui reflexiv cu funcţiile sintactice de atribut, complement direct şi complement circumstanţial de loc;
c) analizaţi sintactic şi morfologic adjectivele pronominale;
d) construiţi propoziţii în care substantivul *Niculaie* să apară în cazurile dativ şi genitiv; precizaţi funcţiile sintactice;
e) treceţi verbele *trimisese* şi *întâlni* la diatezele reflexivă şi pasivă.

2. *„Din umbra falnicelor bolţi*
Ea pasul şi-l îndreaptă
Lângă fereastră, unde-n colţ
Luceafărul aşteaptă.

Privea în zare cum pe mări
Răsare şi străluce,
Pe mişcătoarele cărări
Corăbii negre duce."

(Mihai Eminescu)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) identificaţi în text un cuvânt cu mai multe forme de plural şi sensuri diferite;
c) analizaţi sintactic şi morfologic prima propoziţie;

d) construiți propoziții în care cuvintele *umbră* folosite în sens figurat;
e) construiți trei fraze în care completivele introduse prin alte elemente de relație decât în

3. *„Mă-ntreb ce s-a putut schimba*
În mine
Şi-n credința mea,
În care știu că n-am schimbat nimic,
Nici chiar mândria mea de ucenic,
Pe care și-azi mi-o mai găsesc
În cele câteva volume
În care n-am scris decât glume
De teamă să nu-mbătrânesc!...”

(Ion Minulescu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic ultimele două propoziții;
c) construiți trei propoziții în care pronumele personal *mine* să îndeplinească alte funcții sintactice decât în text; precizați-le;
d) construiți enunțuri cu alte valori morfologice decât în text ale cuvintelor *mă, mea, am, cele;*
e) introduceți în enunțuri proprii cuvintele *care* și *mândrie* cu funcția sintactică de nume predicativ; analizați-le morfologic.

4. *„Presupunerea nu se confirmă, dar era adevărat că arăta foarte senin și se uita pe drum ceasuri întregi exact ca pe vremuri, fără să aibă adică nevoie de nimic din afară ca să se simtă trăind.”*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic: *se uita pe drum ceasuri întregi exact ca pe vremuri;*
c) construiți fraze în care subordonatele subiective să aibă elemente regente diferite, altele decât în text;
d) folosindu-vă de pronumele negativ *nimic*, ilustrați trei funcții sintactice învățate ale acestuia;

propuneți antonime pentru cuvintele *a confirma, exact, afară* și introduceți-le în enunțuri.

5. *„Groaza veșnică în care mă zbăteam de un an de zile, amenințarea chinuitoare sub care îmi târam viața, nu-mi dăduse răgaz să-mi închipuiesc că cei de la care nădăjduiam mântuirea s-ar putea să răspundă prin ură la iubirea noastră cea mai scumpă și mai înălțătoare, pentru care cheltuim toată căldura inimilor noastre robite...”*

(Liviu Rebreanu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic elementele de relație care îndeplinesc și funcție sintactică;
c) motivați folosirea în text a semnelor ortografice și de punctuație;
d) găsiți antonimele cuvântului *veșnic* și construiți cu ele propoziții;
e) identificați cuvintele din text formate prin derivare.

6. *„Și o să ajungi să fii și mulțumit după una și alta, nici n-o să-ți mai dai seama ce rău ai ajuns și o să ți se pară că ți se face o mare cinste dacă o să primești cu chiu cu vai ceea ce ți se cuvine de drept, adică rodul muncii tale.”*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic predicatele;
c) realizați familia lexicală a verbului *a mulțumi;*
d) identificați locuțiunile adverbiale din text; găsiți alte patru asemenea locuțiuni și introduceți-le în enunțuri proprii;
e) exemplificați în propoziții omonimele cuvântului *drept;*
f) construiți patru fraze în care conjuncția subordonată *dacă* să introducă alte tipuri de subordonate decât în text.

7. *„Aș fi fost curios să știu cam ce păreri avea Gârneață în chestiune, însă nu-mi dam osteneala să fac aluzie; faptul că el, care-mi șoptea totul la ureche, întârzia să-mi mai dea și această noutate,*

mă lămurea deplin. Fiind cu neputință să nu fi aflat nimic și cunoscând bine la ce limită se oprește spiritul lui de camaraderie față de Cebuc, nu rămânea decât să fiu încredințat că Gârneață nu-i tocmai încântat de marele succes al camaradului său."

(Gib I. Mihăiescu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) identificați neologismele din text;
c) analizați sintactic și morfologic ultima propoziție;
d) pornind de la expresia *nu-mi dam osteneala*, găsiți altele în structura cărora să intre verbul *a da;*
e) precizați structura lexicală a verbului *încântat;* folosiți în propoziții și alți termeni de la radicalul respectiv.

8. *„Îi ținea fără să clipească sub privirea tăioasă a ochilor lui negri și părea că are să scoată curând la iveală ceva decisiv din comportarea lor și să-i culce jos cu o lovitură ca pe niște ființe greoaie la minte care nu sunt bune decât de pus să mâie boii, dar nu să îndeplinească funcții al căror nume îl repeta mereu cu aceeași ironie biciuitoare."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic verbele;
c) construiți enunțuri cu alte valori morfologice decât în text ale cuvintelor *i* (trei valori), *care, aceeași;* precizați-le;
d) construiți propoziții în care substantivul *ființe*, nearticulat, să îndeplinească funcțiile sintactice de subiect, apoi de complement indirect în cazul dativ;
e) dezvoltați în propoziții echivalente: *tăioasă* și *de pus;*
f) ilustrați alte trei funcții sintactice decât în text ale verbului *de pus;*
g) alcătuiți propoziții în care adjectivul demonstrativ *aceeași* să apară la cazurile nominativ, dativ și genitiv;
h) precizați structura lexicală a formelor: *să îndeplinească* și *biciuitoare.*

9. *„Macedon Cercetaşu, îndată ce ieşi din biserică, aduse învăţătorului Herdelea ştirea că popa umblă să împace pe Ion cu Vasile Baciu şi că chiar i-a chemat la dânsul acasă pentru după-amiază să-i puie faţă în faţă.”*

(Liviu Rebreanu)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) alcătuiţi enunţuri în care să apară patru locuţiuni conjuncţionale; subliniaţi-le;
c) realizaţi familia lexicală a cuvântului *a împăca;*
d) analizaţi sintactic şi morfologic prima propoziţie;
e) explicaţi folosirea în text a virgulei;
f) folosiţi în propoziţii două dintre verbele din text la diateza pasivă.

10. *„Ajuns la închisoare el se pregătise dinainte pentru ceea ce ştia toată lumea că e o închisoare, adică o încăpere cu pereţi întunecoşi unde erai băgat şi nişte oameni înfricoşători la vedere care te păzeau şi erau gata să te împuşte dacă ai fi încercat să fugi.”*

(Marin Preda)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) dezvoltaţi în propoziţii echivalente: *ajuns* şi *înfricoşător;* indicaţi felul subordonatelor obţinute;
c) analizaţi sintactic şi morfologic subiectele;
d) alcătuiţi trei fraze în care conjuncţia subordonatoare *dacă* să introducă alte tipuri de subordonate decât în text; indicaţi felul lor;
e) construiţi propoziţii în care substantivul *oameni*, articulat cu articolul hotărât şi cu articolul nehotărât, să fie folosit în cazul genitiv, cu funcţii sintactice diferite.

11. *„Acum istorisea cum fusese el cu popa Sofronie, când acesta mai era popă, la o înmormântare la Sacoţ, unde plasau ei toate drăciile, fiindcă era un cătun aruncat pe nişte coaste şi pe sub nişte râpe unde înţărcase dracul copiii, şi acolo se putea petrece orice întâmplare, cât ar fi fost ea de neînchipuită, şi nicio lege şi nicio regulă nu te*

putea apăra de nimic, fiindcă ce lege putea să ajungă până la Sacoț."

(Dinu Săraru)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) ilustrați în propoziții toate funcțiile sintactice învățate ale pronumelui demonstrativ *aceasta* în cazul acuzativ;
c) exemplificați alte valori gramaticale decât în text ale verbelor *a fi* și *a ajunge;*
d) analizați sintactic și morfologic atributele;
e) identificați cuvintele formate prin derivare și precizați structura lexicală a fiecăruia.

12. *„Asta putea să însemne că toate neliniștile lui priveau doar un viitor la care el nu va mai lua parte și că măcar atât cât va mai avea el de trăit avea să fie scutit să verifice dacă ceea ce spunea Niculaie al lui avea să se întâmple sau nu."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic primele două propoziții;
c) alcătuiți familia lexicală a cuvântului *liniște;*
d) construiți trei propoziții în care verbul la modul supin *de trăit* să îndeplinească alte funcții sintactice decât în text;
e) precizați formele pe care le ia pronumele demonstrativ *asta* la cazul dativ, singular și plural.

13. *„Vasile încuviință prin aceeași mișcare a capului, iar ochii lui posomorâți spuneau: tot una e dacă spun eu sau spui tu, dar poți să spui tu tot, fiindcă tu ai suferit poate mai mult decât mine de când au intrat în viața noastră oameni ca ăsta de-aici care i-au ferit pe cei de dincoace a căror casă se vede în fața aleii noastre, mare și cu zidul din spate lat și strivitor, semn al puterii lor nemăsurate; dă-i drumul și plesnește-l, dă-i lupului în cap cu ciomagul, dacă a venit aici crezând că pielea lui de oaie cu care e îmbrăcat poate să ne înșele pe noi."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) precizați felul predicatelor din primele cinci propoziții;
c) analizați sintactic și morfologic atributele din primele trei propoziții;
d) motivați de ce s-au folosit în text două puncte, punctul și virgula;
e) precizați antonimele cuvintelor *posomorât, aici, putere;*
f) propuneți sinonime pentru: *a încuviința, posomorât, a feri, nemăsurat, a înșela* și folosiți-le în enunțuri.

14. *„Lăsând Jidovița, drumul urcă întâi anevoie până ce-și face loc printre dealurile strâmtorate, pe urmă însă înaintează vesel, neted, mai ascunzându-se printre fagii tineri ai Pădurii-Domnești, mai poposind puțin la Cișmeaua-Mortului, unde picură veșnic apă de izvor răcoritoare, apoi cotește brusc pe sub Râpele-Dracului, ca să dea buzna în Pripasul pitit într-o scrântitură de coline."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic adjectivele și verbele la modul gerunziu;
c) construiți patru fraze în care alte subordonate decât în text să fie introduse prin adverbul relativ *unde;* precizați felul lor;
d) dezvoltați în propoziții echivalente: *lăsând* și *pitit;*
e) explicați folosirea virgulei în text;
f) ilustrați în propoziții funcțiile sintactice ale substantivului *dealuri* la cazurile dativ și genitiv;
g) folosiți în enunțuri, la moduri nepersonale, alte trei locuțiuni verbale și precizați funcția lor sintactică;
h) precizați valoarea morfologică a cuvintelor *anevoie, veșnic* și *brusc*, apoi propuneți sinonime pentru fiecare;
i) alcătuiți propoziții în care să folosiți formele: *a-i, m-ai, l-a a-ți;* justificați folosirea cratimei.

15. *„El nu cânta, pentru că nu știa să cânte, nu făcea glume, pentru că nu știa să le nimerească, nu spunea minciuni, pentru că n-avea de unde să le scoață; le ținea însă celor ce cântau isonul mormăind și el*

din când în când, râdea de se prăpădea când făceau alții glume și asculta cu gura căscată minciunile altora. Treaba lui era să adune snopii și să-i așeze în cruci bine încheiate, ca nici vântul să nu le răstoarne și nici ploaia să nu le strice bobul. Și de câte ori lua câte un snop în furcă și simțea că e greu, inima îi râdea de bucurie, și pentru ca bucuria să-i fie mai mare, lua câte doi și trei snopi deodată și se ducea cu ei ținând furca-n sus ca un steag."

(*Ioan Slavici*)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) contrageți propozițiile a doua și a treia;
c) analizați sintactic și morfologic: *treaba lui era, bine, de bucurie, câte doi;*
d) treceți două verbe, la alegere, care sunt la diateza activă, la diateza reflexivă și pasivă;
e) construiți propoziții în care cuvintele *vânt, greu, câte doi* să îndeplinească funcția sintactică de complement circumstanțial de mod;
f) alcătuiți familia lexicală a cuvântului *cruce* și construiți propoziții cu două cuvinte formate prin prefixare.

16. *„Adunările cele mai zgomotoase aveau loc pe poiana fierăriei, mai ales duminica dimineața, iar dacă la ele lipseau Moromete și Cocoșilă, nu erau prea reușite; Moromete era abonat la "Mișcarea", Iocan la "Curentul", iar Cocoșilă primea "Dimineața" și dacă veneau fără ziare însemna pentru ceilalți că Moromete și Cocoșilă erau supărați și n-aveau chef să discute politică."*

(*Marin Preda*)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) construiți propoziții în care să ilustrați celelalte grade de comparație ale adjectivului *zgomotoase;*
c) construiți fraze în care subordonata condițională să fie introdusă prin alte elemente de relație decât în text;
d) analizați sintactic și morfologic ultimele două propoziții;
e) explicați folosirea în text a semnelor de punctuație.

17. *„Temându-se că ne vom folosi de întuneric și vom fugi peste câmp, să ne ascundem în pădurea de porumb care se vedea la o aruncătură de băț, patru soldați nemți se dăduseră jos dintr-un vagon, de cum se oprise trenul, ne înconjuraseră și ne păzeau cu puștile cumpănite, gata să tragă."*

(Zaharia Stancu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic: *temându-se, care, la o aruncătură de băț, patru, ne înconjuraseră;*
c) construiți propoziții în care substantivul *soldat* să fie pe rând nume predicativ în nominativ, acuzativ și genitiv, complement indirect și apoziție;
d) dezvoltați în propoziție echivalentă: *temându-se;*
e) ilustrați în propoziții valorile morfologice ale cuvântului *ne;*
f) alcătuiți un scurt text în care să folosiți adjective pronominale demonstrative, posesive, interogative și nehotărâte; subliniați-le diferit.

18. *„Căldura începea numaidecât după răsăritul soarelui și dacă în timpul nopții se mai întâmpla ca norii să acopere cerul, acești nori dimineața se făceau nevăzuți și lăsau să se reverse din adâncurile limpezi, dogoarea necontenită și grea a zilei de vară."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic atributele;
c) construiți propoziții în care adjectivele *limpede* și *grea* să apară în cazurile acuzativ și dativ;
d) propuneți antonime pentru: *limpede, dogoare, a acoperi* și alcătuiți cu acestea propoziții;
e) treceți, la alegere, unul dintre verbele din text la modul gerunziu și ilustrați apoi funcțiile sintactice învățate ale acestuia.

19. *„Guvernul național deocamdată, fără să se impresioneze de ofensiva zvonurilor, se ocupa de pregătirea alegerilor parlamentare. Belcineanu, noul ministru de interne, se afla în mare activitate, deși*

era secondat de doi subsecretari de stat, fiindcă asupra lui apăsa răspunderea alegerilor. Faţă de persistenţa colportării ştirilor vădit mincinoase, a trebuit să convoace într-o zi pe directorii ziarelor şi să-i roage să se abţie de-a mai da ospitalitate tuturor micilor infamii, ameninţând politicos că altminteri va strânge şurubul cenzurii...”

(Marin Preda)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) explicaţi folosirea în text a cratimei şi a punctelor de suspensie;
c) analizaţi sintactic şi morfologic: *asupra lui apăsa răspunderea alegerilor;*
d) dezvoltaţi în propoziţii echivalente: *noul ministru de interne* şi *de a da ospitalitate;*
e) indicaţi sinonimele cuvintelor *secondat, vădit, să convoace.*

20. *„În minele de plumb de la Baia-Sprie omorâsem pe unul, fiindcă îl văzusem la faţă, îi suportasem ura, ne priviserăm ochi în ochi şi gândul uciderii se născuse în mine cu o forţă copleşitoare; când se împlinise, nicicând nu simţisem un sentiment atât de puternic de libertate, deşi ştiam bine că eram închis într-un lagăr şi silit să cobor în mină şi să muncesc din greu câte şaisprezece ore pe zi.“*

(Marin Preda)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi sintactic şi morfologic ultima propoziţie;
c) schimbaţi valoarea morfologică a cuvintelor *puternic* şi *bine* în substantive şi folosiţi-le în contexte diferite;
d) construiţi propoziţii cu sensuri omonime ale cuvântului *mine;*
e) exemplificaţi funcţiile sintactice ale pronumelui nehotărât *unul* în cazul acuzativ;
f) notaţi şi alte locuţiuni adverbiale formate după modelul *ochi în ochi.*

21. *„Hai, murgule, ia-mă pe greabănul tău,*
Aşterne-te zării şi vântului rău,
Cum nu mi-e de stare şi nu mi-e de ducă

Ia-mi inima frântă şi fă-te nălucă.
Aş vrea tot ce-i munte şi boabă de mei
Să-ncapă de-a-ntregul în tainiţa ei,
Iar dacă nu-ncape, cu genele moină
Iau holda-ntr-o pâine şi ţara-ntr-o doină."

(*Nichifor Crainic*)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) construiţi patru fraze în care adverbul relativ *cum* să introducă alte subordonate decât în text; precizaţi felul lor;
c) analizaţi sintactic şi morfologic primele două versuri;
d) construiţi propoziţii cu trei cuvinte derivate din familia în care se încadrează şi *frânt*.

22. *„Era adevărat că nu ştia, de pildă, să spună clar ce gândea. Când i se întâmpla să fie nevoie să ia cuvântul, se bâlbâia complet, se făcea gălăgie în adunare, nimeni nu-l mai asculta şi părăsea tribuna exact parcă în acel moment când chiar dacă ai fi dat un premiu ca să spună cineva ce-a înţeles din cuvântarea lui şi tot n-ai fi găsit unul..."*

(*Marin Preda*)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) identificaţi şase categorii de cuvinte care fac parte din vocabularul fundamental;
c) construiţi propoziţii cu alte valori morfologice decât în text ale cuvintelor *clar* şi *tot;* precizaţi-le;
d) analizaţi morfologic şi sintactic pronumele relative şi nehotărâte;
e) construiţi două fraze în care verbul *a face* să fie, pe rând, regent pentru o propoziţie subiectivă şi una cauzală.

23. *„Pătru cel scurt, care luase o ţuică, două mai mult şi care de la o vreme se făcuse mai vorbăreţ, se apucase să înşire cum are el grija oilor, cum adică se scoală el şi mai de noapte, ca să vadă ce fac oile, şi cum are el de gând, când s-o mai încălzi, să le tundă şi se interesa la Simion Popescu dacă are el o foarfecă pentru aşa ceva."*

(*Dinu Săraru*)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) simplificaţi fraza prin contragerea, la alegere, a două propoziţii subordonate;
c) precizaţi antonimele cuvintelor *vorbăreţ, a încălzi, a se interesa;*
d) analizaţi sintactic şi morfologic propoziţia a doua;
e) indicaţi şi alte locuţiuni verbale formate cu ajutorul substantivului *gând* şi construiţi cu ele propoziţii.

24. *„Continuară însă să meargă alături părând să fie amândoi de acord că împinseseră prea departe această istorie care privea un lucru atât de important cum era învăţământul de partid, şi care nu putea fi deloc fără urmări în asemenea situaţii când o vorbă aruncată în vânt putea să-i determine pe cei în drept să-ţi oprească drumul la alte studii şi să-ţi schimbe deci cu timpul şi natura sarcinilor în cadrul comitetului."*

(Marin Preda)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) dezvoltaţi în propoziţii echivalente: *fi* şi *aruncată;*
c) analizaţi sintactic şi morfologic: *alături, amândoi, asta, fără urmări, asemenea, alte;*
d) realizaţi familia lexicală a cuvântului *istorie;* construiţi câte o propoziţie cu un derivat adjectival şi unul adverbial;
e) construiţi patru fraze în care subordonate diferite să fie introduse prin adverbul relativ *când;* indicaţi felul lor.

25. *„După amiază a văzut într-adevăr pe Nina Georgescu care a fost cuminte, a plâns puţin, s-a jurat că iubeşte pe Rotaru şi-l va iubi, chiar dacă va trebui să renunţe ca să nu-i complice viaţa. Consolând-o cum i se ceruse, Pahonţu se gândea că întâmplarea l-a pus să facă o repetiţie a scenei pe care poate s-o trăiască şi el în curând aievea..."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;

b) exemplificaţi alte trei funcţii sintactice decât în text ale pronumelui relativ *care;*
c) analizaţi sintactic şi morfologic ultima propoziţie;
d) construiţi patru fraze în care subordonata concesivă să fie introdusă prin alte elemente de relaţie decât în text;
e) indicaţi antonimele verbului *a complica.*

26. *„Unul dintre ei, care părea să fie un ins gras, dar care tot aşa de bine putea să fie doar voinic, stătea mai în faţă, iar celălalt, înalt şi slăbănog, ceva mai în spatele lui având parcă aerul să spună că deşi rolul lui este acelaşi cu al celuilalt, poziţia nu e aceeaşi, el fiind un ins fără vreo importanţă anume, putea doar să întărească cele ce avea să spună grasul, fără să adauge însă ceva nou."*

(Marin Preda)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) contrageţi propoziţiile a doua şi ultima;
c) analizaţi sintactic şi morfologic predicatele nominale;
d) identificaţi locuţiunile din text şi precizaţi felul fiecăreia;
e) alcătuiţi o propoziţie în care cuvântul *iar* să aibă altă valoare morfologică decât în text; precizaţi-o;
f) construiţi patru enunţuri în care locuţiunile prepoziţionale să se construiască cu cazul genitiv; precizaţi funcţia sintactică a cuvintelor însoţite de acestea.

27. *„Şi, deşi eram încredinţat, că, în cele din urmă, biruinţa va cumpăni spre partea Pisicuţii, mă hotărâi totuşi să intru la mijloc în această epopee măreaţă şi crâncenă ce se desfăşura ochilor mei, şi dezlegând-o, deci, din pripon, o condusei, ca o altă zeitate antică, sub egida-mi ocrotitoare, înlăuntrul sacrosant al întăriturilor mele."*

(Calistrat Hogaş)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi sintactic şi morfologic: *această, ce, mei, dezlegând, altă;*
c) explicaţi prin sinonime sensul cuvintelor *biruinţă, crâncen, egidă, sacrosant;*

d) construiți propoziții în care substantivul *epopee* să îndeplinească, pe rând, funcțiile sintactice de nume predicativ, atribut în cazul genitiv, complement indirect, apoziție;
e) contrageți: *să intru la mijloc în această epopee măreață și crâncenă.*

28. *„Gândul că s-ar putea să-l apuce toamna fără casă îl neliniştea atât de mult, încât, fără să se mai sfătuiască cu familia, se hotărî să facă rost de bani numai în singurul fel în care putea să facă atât de repede, și anume să vândă de îndată jumătate din pogonul lui de pământ."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic predicatele;
c) alcătuiți patru fraze în care subordonate diferite să aibă ca regent verbul *a ajunge;* precizați felul fiecăreia;
d) notați alte cinci locuțiuni adverbiale decât în text și folosiți-le în enunțuri proprii;
e) ilustrați funcțiile sintactice ale modului infinitiv, construind propoziții cu locuțiunea verbală *a face rost.*

29. *„Simion Lungu se jură pe copiii lui că-l va trage în judecată și nu se va lăsa până ce nu-l va vedea în temniță, chiar de-ar ști că-și cheltuiește și opincile, ca să-l învețe să mai intre altă dată în locurile oamenilor de treabă."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) identificați locuțiunile și analizați-le morfologic și sintactic;
c) treceți trei dintre verbele din text la diateza pasivă și apoi construiți cu ele propoziții în care să apară și complemente de agent;
d) ilustrați și alte funcții sintactice decât în text ale formelor neaccentuate ale pronumelui personal; precizați-le;
e) analizați sintactic și morfologic ultima propoziție.

30. *„Guica o porni spre drum şi când o luă pe lângă garduri îşi aduse aminte de salcâm şi începu să spună în gura mare, să audă toată lumea ce i-a făcut alde frate-său.”*

(Marin Preda)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) construiţi propoziţii în care substantivul *Guica* să fie folosit în cazurile dativ şi genitiv;
c) analizaţi sintactic şi morfologic ultimele două propoziţii;
d) construiţi cinci fraze în care verbul *a spune* să fie element regent pentru alte tipuri de subordonate decât în text;
e) ilustraţi în propoziţii valorile morfologice ale cuvintelor *un* şi *o*.

31. *„Răspunse surâzând cucernic la toate întrebările, simţindu-se curat ca floarea spinului şi nevrând să pară că e cuprins de vreo pornire duşmănoasă faţă de nimeni, deşi în sufletul lui fierbea împotriva lui Ion care a cutezat să-l pârască. De altfel îi veni foarte uşor să se lămurească, având doar să-şi repete declaraţiile făcute cu prilejul procesului din care se înţelegea că feciorul Glanetaşului este un element periculos pentru ordinea legală din Pripas şi că, în interesul obştesc, trebuie negreşit scuturat puţin, ca să-şi vie în fire.”*

(Liviu Rebreanu)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi morfologic şi sintactic verbele la modurile nepersonale;
c) construiţi propoziţii în care cuvintele *surâzând, nimeni, uşor, fecior* să îndeplinească funcţia sintactică de atribut; precizaţi felul fiecăruia;
d) explicaţi folosirea în text a cratimei;
e) identificaţi procedeele artistice;
f) folosiţi în propoziţii alte două pronume negative decât în text.

32. *„Din ziua aceea de seceriş, când plânsese pe mirişte fiindcă fraţii îşi bătuseră joc de el, înţelese că într-adevăr tatăl său nu era un tată din aceia pe care un copil, ca să i se îndeplinească dorinţa, trebuie să-l sâcâie mereu cu acelaşi lucru.”*

(*Marin Preda*)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) construiţi enunţuri în care adjective demonstrative de identitate diferite să fie folosite în cazurile dativ şi genitiv;
c) analizaţi sintactic şi morfologic ultimele trei propoziţii;
d) identificaţi atributele adjectivale din text exprimate prin adjective pronominale; construiţi propoziţii în care, prin schimbarea valorilor morfologice, ele să îndeplinească funcţia de atribut pronominal;
e) formaţi diminutivele a două dintre substantivele din text, la alegere.

33. *„Când am sosit la Iaşi, cel dintâi gând al lui a fost să mă ducă la Copou şi apoi la Socola, ca să-mi arate vederile ce se deschideau spre lunca Bahluiului, şi să mă plimbe prin crângurile de prin prejurime, ca să mă-ncânt şi eu de frunzişul pişcat de brumă şi să iau parte la plăcerea lui de a călca pe frunzele scuturate de vânt, care fâşâie la tot pasul."*

(*Ioan Slavici*)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi sintactic şi morfologic: *ce, cel dintâi, spre lunca, de brumă, de a călca;*
c) exemplificaţi valorile morfologice ale cuvântului *mă;*
d) construiţi propoziţii cu două derivate substantivale ale verbului *a cânta;*
e) dezvoltaţi în propoziţii echivalente: *de a călca, de prin prejurime.*

34. *„Tot atunci am văzut şi cât de nerod era dispreţul meu pentru celelalte meserii de care îmi vorbise acel domn, fiindcă în realitate n-am râs deloc când el a început să-mi vorbească ce s-ar întâmpla cu mine dacă aş lăsa pe seama altora acoperişurile mele şi m-aş duce după el."*

(*Marin Preda*)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;

b) precizați felul predicatelor;
c) analizați sintactic și morfologic atributele;
d) indicați antonimele cuvintelor *nerod, vorbise, a început, m-aș duce;*
e) realizați enunțuri în care cuvintele *acoperiș* și *a vorbi* să fie folosite în sens figurat.

35. *„Dacă ofițerul nu a fost de bună credință, apoi vineri, chiar dacă va veni, are să amâie din nou răspunsul și în vremea asta domnii și dregătorii și cătanele vor începe să sperie pe oameni și să-i amenințe și poate chiar să-i schingiuiască, încât să le treacă pofta și curajul de a se mai scula."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) dezvoltați într-o propoziție echivalentă *de a se scula;* precizați felul acesteia și modificările survenite;
c) construiți propoziții sau fraze în care să folosiți diferite forme de viitor popular;
d) construiți fraze în care propozițiile subordonate să fie introduse prin alte locuțiuni conjuncționale decât în text; indicați felul lor;
e) alcătuiți enunțuri în care substantivul compus *bună-credință* să fie folosit cu articole hotărâte și nehotărâte în cazurile dativ și genitiv.

36. *„Isosică se afla în a doua zi de treieriș la raion de unde se întoarse pe seară cu știrea pe care o comunică lui Plotoagă și lui Zdroncan că Bilă nu declarase la primirea sa în partid ce rol jucase el în evenimentele din '46 din fața primăriei și că era momentul să se trimeată la raion declarațiile respective și să fie curățat."*

(Marin Preda)

a) indicați felul predicatelor;
b) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
c) sporiți fraza prin dezvoltarea, la alegere, în propoziții echivalente, a trei părți de propoziție;

d) analizaţi sintactic şi morfologic complementele directe şi complementele indirecte;
e) exemplificaţi alte trei funcţii sintactice decât în text ale numeralului ordinal.

37. *„Tot ce grăia moldoveneşte era ales şi drumul i se deschidea spre apus: chiar dacă vreunul mai încherba acolo câteva fraze mai mult ori mai puţin româneşte, şi dacă ochii-i erau limpezi şi cugetul senin, mai ales dacă părea să fi umblat pe la noi, indulgenţa se cumpănea asupră-i, atingându-l îndată sau după vreo zi, două de gândire."*

(Gib I. Mihăescu)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi sintactic şi morfologic: *indulgenţa se cumpănea asupră-i;*
c) alcătuiţi câteva adverbe derivate din substantive, după modelul: *moldovean-moldoveneşte;*
d) ilustraţi funcţiile sintactice ale pronumelui nehotărât *vreunul* în cazul acuzativ;
e) identificaţi formele populare din text şi apoi explicaţi-le prin sinonime.

38. *„Şi meşterul începea să-mi spună porcării, dar eu nu-l auzeam, dar în felul ăsta mă ducea el cu vorba ori de câte ori îi ceream să-mi spună cum face el rost de clienţi şi cum se tocmeşte, fiindcă astea erau două lucruri care nu ştiam cum să le fac şi mă ţineau legat de el, nu că aş fi vrut să-l las, dar mi se părea aşa de greu că îmi închipuiam că or să treacă mulţi ani până o să învăţ şi eu."*

(Marin Preda)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) găsiţi şi alte locuţiuni verbale decât în text care să includă verbul *a face;* folosiţi-le în diferite enunţuri la moduri nepersonale şi precizaţi funcţia sintactică a fiecăreia;
c) analizaţi sintactic şi morfologic: *aş fi vrut să-l las, dar mi se părea aşa de greu;*

d) indicați sinonimele verbului *a (se) tocmi;*
e) ilustrați alte trei funcții sintactice decât în text ale pronumelor reflexive.

39. *„Acuma Grangur iese, la staul grăbește*
Și-alege-un șoim a cărui copită strălucește
De-argintul din potcoavă; apoi blândul fecior
Încalecă și pleacă cu gânduri și cu dor
Să capete pe fata crăiasă de soție...”

(G. Coșbuc)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic: *la staul, a cărui, din potcoavă, de soție;*
c) construiți o frază în care verbul *a ieși* să aibă altă valoare decât în text; precizați-o;
d) folosindu-vă de verbul *a alege*, ilustrați funcțiile sintactice ale modului gerunziu;
e) explicați folosirea semnelor ortografice și de punctuație.

40. *„Nu-i venea să creadă și nu putea să-și dea seama dacă e bucurie ori întristare simțământul viu care o cuprinde când se gândește că tot ar fi cu putință să se întoarcă la ea copilul iubit.”*

(Ioan Slavici)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) indicați valorile morfologice ale cuvântului *și* din text;
c) analizați sintactic și morfologic: *viu, care, o, când;*
d) alcătuiți propoziții în care substantivul *copil* să fie folosit în cazurile nominativ și genitiv, cu toate funcțiile sintactice învățate;
e) propuneți sinonime pentru *bucurie* și *a (se) gândi.*

41. *„În zadar striga-mpăratul ca și leul în turbare,*
Umbra morții se întinde tot mai mare și mai mare;
În zadar flamura verde o ridică înspre oaste,
Căci cuprinsă-i de pieire și din față și din coaste,
Căci se clatină rărite șiruri lungi de bătălie;

Cad asabii ca şi pâlcuri risipite pe câmpie,
În genunchi cădeau pedeştrii, colo caii se răstoarnă
Când săgeţile în valuri, care şuieră, se toarnă
Şi lovind în faţă,-n spate, ca şi crivăţul şi gerul,
Pe pământ lor li se pare că se năruie tot cerul...”

(*Mihai Eminescu*)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi sintactic şi morfologic adjectivele;
c) identificaţi câteva dintre valorile stilistice ale substantivelor din text;
d) explicaţi folosirea cratimei;
e) identificaţi locuţiunile şi precizaţi felul lor; exemplificaţi şi alte tipuri de locuţiuni învăţate;
f) alcătuiţi familia lexicală a substantivului *pământ*.

42. *„Într-o vreme începuse să-i povestească despre ceea ce se întâmplase în timpul dimineţii la şcoală; cum la examen domnul învăţător Teodorescu o lăudase şi îi dăduse să înveţe o poezie; cum pregătiseră ei serbarea, care va avea loc chiar mâine, de Sâmpetru, şi sfârşise părându-i rău că el n-o s-o audă când o să spună poezia.”*

(*Marin Preda*)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi sintactic şi morfologic propoziţia a patra;
c) construiţi o propoziţie în care verbul *a lăuda* să fie urmat de un complement de agent; analizaţi verbul sintactic şi morfologic;
d) precizaţi valorile din text ale cuvântului *o;* construiţi propoziţii cu celelalte valori şi precizaţi-le;
e) exemplificaţi toate tipurile de subordonate care pot fi introduse prin conjuncţia subordonatoare *să*;
f) propuneţi sinonime pentru *vreme, să povestească, a sfârşi*.

43. *„Însă ce-l făcea să-şi piardă răsuflarea de tot era ce auzea de la Năiţă, cu care fusese duminica trecută la vulpi...”*

(*Dinu Săraru*)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) alcătuiți o propoziție în care cuvântul *ce* să aibă altă valoare morfologică decât în text; analizați-l;
c) analizați sintactic și morfologic: *cu care, trecută, la vulpi;*
d) introduceți în diferite enunțuri alte verbe copulative decât cele din text;
e) reconstituiți familia lexicală în care se integrează substantivul *răsuflare;* indicați cuvântul de bază;
f) ilustrați noțiunile de hiat și diftong, folosind cuvinte din text.

44. *„Ce era limpede, luându-se după flerul său, era că omul nu venise după niște referințe obișnuite, cum se obțin de pe la vecini, de la instituția unde lucrezi, persoana lui Chiril suscita un interes diferit...”*

(Constantin Țoiu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) identificați neologismele din text;
c) analizați sintactic și morfologic pronumele și adverbele relative;
d) construiți fraze în care verbele *a ajunge* și *a însemna* să fie în același timp copulative și impersonale;
e) alcătuiți o propoziție cu altă valoare morfologică decât în text a cuvântului *lui*;
f) construiți fraze în care pronumele relativ *ce* să introducă alte trei tipuri de subordonate decât în text.

45. *„Într-o vreme, un vecin din fundul grădinii, care de cele mai multe ori trecea prin curtea Moromeților ca să iasă spre șosea, se oprise lângă el și îi adusese aminte că astăzi după-amiază popa Petrică are comitet de bancă și că Moromete să fie și el acolo, ca fiind membru în comitetul bisericesc.”*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;

b) ilustrați funcțiile sintactice ale modului infinitiv, alcătuind enunțuri cu locuțiunea verbală *a-și aduce aminte;*
c) analizați sintactic și morfologic prima propoziție;
d) propuneți antonime pentru patru cuvinte din text, la alegere, și folosiți-le apoi în propoziții sau fraze;
e) realizați expansiunea a două părți de propoziție; indicați felul subordonatelor rezultate;
f) notați patru cuvinte care să conțină diftongi și un cuvânt cu vocale în hiat.

46. *„Dacă m-aș fi mărginit să-l compătimesc numai ar fi însemnat să nu-i fiu prieten adevărat. De altfel, de zece ani de zile de când îl cunosc, n-am simțit niciodată ca în clipa aceea nevoia să-mi bat joc de el."*

(Ion Minulescu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic predicatele;
c) alcătuiți fraze în care conjuncția subordonatoare *dacă* să introducă, pe rând, câte o propoziție subiectivă, predicativă, atributivă, completivă directă;
d) explicați folosirea în text a cratimei și a virgulei;
e) ilustrați și alte elemente de relație decât în text prin care poate fi introdusă propoziția subiectivă;
f) alcătuiți familia lexicală ce conține verbul *a simți.*

47. *„Dar nu la toți li se dădea mult de băut, ci numai la cei chemați și așezați într-un loc anume al mesei și aceștia nu erau prea mulți față de numărul celor obișnuiți să colinde nechemați la toate pomenile; copii zdrențăroși, cu ochii mari și chipurile negre, inși a căror ocupație principală era cum să-și astâmpere foamea, bătrâni învechiți în sărăcie, văduve prăpădite, toți amestecați la un loc cu cei mici, mâncau până se umflau."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic prima propoziție;

c) identificaţi cuvintele formate prin mijloace interne de îmbogăţire a vocabularului;
d) introduceţi în propoziţii formele *ce-i* şi *l-a;* motivaţi ortografia diferită faţă de formele din text;
e) folosiţi în propoziţii cu sens figurat două dintre cuvintele din text;
f) precizaţi câte sunete şi câte litere conţin cuvintele *chemaţi* şi *învechiţi*.

48. *„— Domnule, el e la Arlos, preciză socrul lui Năiţă Lucean, care fiind surd, abia se dumirise despre cine vorbeau ei, şi intervenţia lui făcu oarecare linişte, căci locul acela unde spunea că lucrează Budurică le impunea la toţi un fel de respect, dublat şi de o anume îngrijorare, aşa că două-trei secunde se lăsă o linişte rea şi Năiţă se grăbi să o spargă, căci precizarea nu mai suporta niciun fel de adaosuri."*

(Dinu Săraru)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi sintactic şi morfologic: *intervenţia lui făcu oarecare linişte;*
c) identificaţi articolele din text; exemplificaţi celelalte categorii de articole din limba română;
d) contrageţi ultimele două propoziţii;
e) construiţi propoziţii sau fraze cu sensuri predicative ale verbului *a fi*;
f) exemplificaţi procedeul îmbogăţirii vocabularului prin derivare, pornind de la formele: *intervenţia, îngrijorare, precizare*.

49. *„Plotoagă se uită la el total nedumerit şi pe de altă parte şi dispreţuitor, iar Isosică fuma şi îl asculta cu o curiozitate împrăştiată şi absentă; se vedea că nici măcar nu-i trece prin cap să fie atent la cele ce le-ar putea spune Bilă, chiar dacă din întâmplare responsabilul Arlus ar fi descoperit în evenimentele viitoare o anumită fisură."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) dezvoltați în propoziții echivalente: *absentă* și *responsabilul;*
c) analizați sintactic și morfologic pronumele din text;
d) precizați valorile morfologice din text ale cuvintelor *și, altă, iar, i;* construiți propoziții cu alte valori ale acelorași cuvinte și precizați-le;
e) construiți propoziții în care derivate de la verbul *a spune* să îndeplinească funcțiile sintactice de atribut și subiect;
f) propuneți sinonime pentru cuvintele *a uita, nedumerit, eveniment, fisură.*

50. *„Chiar și doamna Herdelea, căreia nu-i plăcea să se coboare între prostime, acum îi primea cu inima deschisă ca pe niște neamuri scumpe, râdea cu ei, îi poftea să șeadă pe scaunele cele bune, nu se uita că-i murdăresc scoarțele cu opincile lor năclăite de noroaie, se plângea și ocăra Armadia și pe cei ce au silit-o să-și părăsească ea odihna și liniștea din Pripas."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic pronumele relative și demonstrative;
c) găsiți sinonime pentru cuvintele *prostime, scumpe, năclăite, au silit;*
d) construiți o frază în care verbul *a coborî* să fie, în același timp, regent pentru o circumstanțială de timp și o concesivă;
e) explicați folosirea cratimei;
f) precizați câte sunete și câte litere conțin cuvintele *chiar* și *deschisă.*

51. *„În realitate îmi spuneam că dacă unde mă duce n-o să am ocazia să stau cu el atâtea ore, cele pe care le petreceam acum împreună puteau să-mi ajungă multă vreme, chiar dacă mai târziu printre atâția alții câți avem să fim acolo, abia m-ar mai fi recunoscut."*

(Marin Preda)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi sintactic şi morfologic: *atâţia, cele, împreună, mai târziu, câţi;*
c) alcătuiţi un enunţ în care cuvântul *împreună* să facă parte dintr-o locuţiune prepoziţională; analizaţi partea de propoziţie pe care o însoţeşte;
d) indicaţi sinonimele cuvintelor *ocazie* şi *stau*;
e) indicaţi procedeul de formare a cuvântului *recunoscut* şi structura lui lexicală;
f) folosiţi în propoziţii cu alte valori morfologice decât în text cuvintele *îmi* şi *alţii*.

52. *„Mi s-a părut totuşi că soldaţii şopăcăiesc ceva şi privesc cu înţeles la Cebuc, care, foarte îngrijorat la început şi foarte zelos la această cercetare nocturnă, s-a întors să-mi dea raportul negativ, într-o dispoziţie şi cu un exces de vorbire care n-au putut să-mi scape.”*

(Gib I. Mihăescu)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) exemplificaţi alte modalităţi decât în text de realizare a superlativului absolut;
c) construiţi fraze în care subordonata subiectivă să fie introdusă prin alte elemente de relaţie decât în text;
d) indicaţi antonimele cuvintelor *îngrijorat, nocturn, negativ, dispoziţie;*
e) construiţi enunţuri în care sintagma *această cercetare* să fie folosită în cazurile dativ şi genitiv; precizaţi de fiecare dată funcţia sintactică a celor două elemente;
f) reconstituiţi familia lexicală în care se integrează şi adjectivul *îngrijorat*.

53. *„Lui i se părea că pe ce pune mâna se prinde, şi chiar aşa şi era, însă tot ce făcea şi tot ce plănuise şi tot ce punea la cale se petrecea şi în sufletul lui cu o frică nelămurită şi cu o încredere că va ajunge el să se bucure de vreun rod.”*

(Dinu Săraru)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi sintactic şi morfologic: *se petrecea şi în sufletul lui cu o frică nelămurită;*
c) identificaţi locuţiunile din text; construiţi propoziţii cu alte trei locuţiuni care au în structura lor verbul *a pune;*
d) construiţi o frază în care substantivul *suflet* să fie regent pentru două subordonate atributive aflate în raport de coordonare;
e) construiţi propoziţii în care cuvintele *aşa* şi *tot* să îndeplinească funcţia sintactică de atribut; precizaţi felul fiecăruia;
f) propuneţi antonime pentru: *a prinde, frică, neîncredere, a ajunge.*

54. *„Aceasta însemna că n-o interesa să afle explicaţia de la el, ci s-o găsească pe-a ei, fiindcă îi venea greu să-şi închipuie că ce n-a înţeles ea din ce-a făcut, a înţeles altul mai bine; dacă era să iei drept adevărate vorbele ei că se gândea chiar la lucrul acela."*

(Marin Preda)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi sintactic şi morfologic atributele;
c) construiţi enunţuri în care pronumele relativ *ce* să îndeplinească funcţiile sintactice de nume predicativ şi subiect;
d) motivaţi folosirea în text a semnului exclamării; exemplificaţi şi alte situaţii care impun folosirea acestui semn de punctuaţie;
e) construiţi propoziţii în care adjectivul pronominal demonstrativ *acela* să fie folosit la cazurile dativ şi genitiv, singular şi plural;
f) arătaţi cum s-au format cuvintele *a însemna, explicaţie, a închipui, adevărat.*

55. *„Se însera, se lăsase într-adevăr răcoare şi mai ales umed, încât îi era frică să nu răcească, fiindcă răcea îndată şi făcea câte-un guturai care-l chinuia trei-patru zile obligându-l să tragă ţuica pe nas până se îmbăta de-a binelea."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic predicatele;
c) identificați locuțiunile din text; găsiți câteva locuțiuni verbale în structura cărora să intre verbul *a trage* și folosiți-le la modurile infinitiv și gerunziu;
d) examinați alte funcții sintactice decât în text ale numeralului cardinal;
e) dați exemple de alte verbe unipersonale ca formă și impersonale în privința conținutului;
f) explicați formarea cuvintelor *a însera, fiindcă, a chinui.*

56. *„Capul cerbului are să te strige până atunci mereu pe nume, ca să te vadă, dar tu nu cumva să te înduplеci de rugămintea lui și să te ițești la dânsul, că are un ochi otrăvit și, când l-a pironi spre tine, nu mai trăiești."*

(Ion Creangă)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic prima propoziție;
c) construiți trei propoziții în care pronumele personal *dânsul*, la cazul acuzativ, să îndeplinească alte funcții sintactice decât în text; precizați-le;
d) alcătuiți trei propoziții cu sensuri diferite ale cuvântului *cap*;
e) identificați cuvintele formate prin derivare;
f) despărțiți în silabe cuvintele ce conțin diftongi, apoi subliniați-i.

57. *„Se întețise un vânt iute și plesnea dinspre măgură de unde mai înainte numai cu două zile părea că vine primăvara, uscase streșinile, care crescuseră în neștire sub un soare bezmetic, îngrămădise niște nori fumurii ca niște bolovani și cum se înserase, se pusese cu biciul pe ei și-i tot gonise până începuse să fulguiască."*

(Dinu Săraru)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) construiți propoziții în care să ilustrați toate gradele de comparație ale adjectivului *iute;*

c) identificați trei propoziții din text și precizați rolul lor în planul propoziției;
d) analizați sintactic și morfologic pronumele și adverbele relative;
e) folosiți într-o propoziție, cu sens figurat, adjectivul *fumuriu*;
f) notați cuvintele derivate cu ajutorul prefixelor.

58. *„Furtuna avusese măcar partea bună că făcea să te bucuri mai mult de ceea ce proverbul înțelept spune că urmează în mod normal, decât zilele când, obișnuit cu binele, crezi ușuratic că așa va fi totdeauna și că totul ți se cuvine."*

(Constantin Țoiu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) alcătuiți patru fraze în care adverbul relativ *când* să introducă subordonate diferite; precizați felul lor;
c) analizați sintactic și morfologic ultima propoziție;
d) realizați un scurt text în care să folosiți forme accentuate și neaccentuate ale pronumelor reflexive în cazurile dativ și acuzativ;
e) folosiți cu sens figurat substantivul *furtună*;
f) propuneți sinonime pentru: *să te bucuri, înțelept, spune, totdeauna.*

59. *„Nu o dată era auzit răspunzând cu această referire la socoteala ciobanului a cărei sursă cei mai tineri n-o cunoșteau și nici el nu le spunea când îl întrebau ce înseamnă, uitase ori nu-i stătea în obicei să explice lucruri care dacă n-au fost trăite, nu pot fi înțelese."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) dezvoltați în propoziție echivalentă: *mai tineri;*
c) realizați familia lexicală a substantivului *lucru* și construiți propoziții cu trei dintre cuvintele derivate;
d) analizați sintactic și morfologic: *a cărei sursă cei mai tineri n-o cunoșteau;*
e) construiți propoziții cu celelalte tipuri de numerale, în afara celui din text;

f) modificați în mod corespunzător regenta, astfel încât propoziția *să explice lucruri* să fie, pe rând, subordonată completivă directă, completivă indirectă și circumstanțială finală.

60. *„L-am întrebat zilele trecute dacă nu crede că arhitectura mă condamnă la preocupări prea particulare, dacă nu mă va izola într-un cerc de probleme cu totul profesionale și dacă nu-mi va lua ceea ce, oricare mi-ar fi meseria, mi se pare deasupra tuturor, esențial: să fii în legătură cu ceea ce se plămădește în timpul tău, cu sensibilitatea acestui timp, cu căutările lui, cu sensul lui general."*

(Mihail Sebastian)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic: *oricare mi-ar fi meseria;*
c) construiți propoziții cu alte valori morfologice decât în text ale cuvintelor *am, deasupra, acestui;*
d) alcătuiți o frază în care o propoziție condițională și o completivă indirectă să aibă ca regent verbul *a întreba;*
e) identificați cuvintele formate prin compunere și precizați elementele din structura fiecăruia;
f) propuneți sinonime pentru: *meserie, esențial, legătură, timp, sens.*

61. *„Ieșii din oraș pe jos fiindcă, deși trecuseră atâția ani, constructorii tot nu făcuseră în el o stradă ca lumea, pe care să poți să te plimbi fără să te dai jos de pe trotuar la fiecare douăzeci de metri; urma un colț care corespundea unei noi clădiri și după aceea alt trotuar; îți venea s-o iei tot pe șosea, care dacă ar fi avut paralel o promenadă între ea și pădure, ar fi fost foarte potrivită să iasă lumea duminicile și după-amiezele."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic atributele;
c) treceți la plural substantivul *colț* și construiți propoziții cu diferite sensuri ale acestuia;

d) ilustrați în propoziții alte patru funcții sintactice decât în text ale substantivului *pădure;*
e) explicați de ce s-a folosit ca semn de punctuație punct și virgulă;
f) ilustrați funcțiile sintactice de complement circumstanțial de timp și complement circumstanțial de cauză ale verbului *a ieși* la modul gerunziu;
g) explicați cum s-au format cuvintele *fiindcă, constructor, fiecare, douăzeci.*

62. *„Era așa de preocupată de cele ce scria, că nici nu și-a ridicat capul să vadă cine a venit."*

(Lucian Blaga)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) construiți fraze în care subordonata consecutivă să fie introdusă prin alte elemente de relație decât în text;
c) analizați sintactic și morfologic primele două propoziții;
d) demonstrați, prin folosirea în diferite contexte, că substantivul *cap* este un cuvânt polisemantic;
e) contrageți propoziția: *să vadă;*
f) formați familia cuvântului *a scrie.*

63. *„Ca să netezească puțin calea, Liana i-o luă înainte cu imputări că, după ce atunci a fost atât de grăbit, încât aproape s-o oblige să răspundă, fără a-i da răgaz să-și scruteze inima, a putut totuși sta deoparte săptămâni multe, nepăsător și necurios măcar să o vadă."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) găsiți alte locuțiuni verbale în care să se integreze verbul *a lua* și introduceți-le în enunțuri;
c) analizați sintactic și morfologic ultimele două propoziții;
d) construiți un scurt text în care să folosiți formele: *ai* și *a-i, al* și *a-l, ați* și *a-ți*; motivați ortografia diferită;
e) identificați cuvintele folosite în sens figurat și precizați sensul fiecăruia;
f) despărțiți în silabe cuvintele care conțin vocale în hiat.

64. „*Se împotriviră cu grijă, să nu afle frații; îi explică tatălui că nu vor avea ce să mănânce în timpul secerișului și că mult mai bine ar fi ca o parte din laptele oilor să fie făcut brânză aci acasă și vândut apoi la București, dacă e vorba că la București sunt prețuri bune.*"

(*Marin Preda*)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic: *nu vor avea ce să mănânce în timpul secerișului;*
c) identificați substantivele din text care fac parte din vocabularul fundamental;
d) exemplificați toate tipurile de propoziții subordonate care pot fi introduse prin conjuncția subordonatoare *că*;
e) realizați expansiunea cuvântului *vândut*;
f) alcătuiți familia cuvântului *grijă;* construiți un enunț în care să folosiți și un derivat adjectival.

65. „*Gruia încercă să mă asigure în fel și chip că a cântărit cazul meu din toate punctele de vedere, și-mi mai prezentă o situație, pe care fără de sumbrul văzduh de până azi trebuie s-o numesc trandafirie.*"

(*Lucian Blaga*)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic ultima propoziție;
c) alcătuiți un scurt text în care să folosiți alte patru tipuri de adjective pronominale decât în frază;
d) exemplificați o altă valoare decât în text a verbului *a (se) numi;*
e) precizați structura lexicală a cuvântului *trandafirie;* indicați alte câteva sufixe productive în limba română și exemplificați;
f) notați șase derivate din familia cuvântului *chip*.

66. „*Atunci văd și globurile perfect sferice, din aluminiu, din spatele combinatului de cauciuc, și mi se par atât de mari, că îmi trebuie câteva secunde ca să-mi aduc aminte la ce folosesc; nu mă învăț cu*

ele, sau mai bine zis le-aş desface şi m-aş apuca pe urmă să le montez la loc, să văd şi eu cum sunt făcute..."

(Marin Preda)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi sintactic şi morfologic prima propoziţie;
c) identificaţi locuţiunile din text şi precizaţi felul lor;
d) găsiţi antonimele cuvintelor *perfect, a desface, a apuca;*
e) contrageţi, la alegere, două subordonate din frază;
f) explicaţi formarea cuvintelor *sferic* şi *desface.*

67. *„Năiţă mai ales ţinea foarte mult să se ştie că el este un om foarte socotit şi, de când se întorsese din război şi avea ceva de pus la cale cu cineva, începea prin a-l întreba pe acel cineva cam la ce dată şi cam la ce oră ar fi fost cazul să se apuce ei de acea treabă."*

(Dinu Săraru)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi sintactic şi morfologic pronumele şi adjectivele pronominale;
c) construiţi propoziţii prin care să evidenţiaţi sensuri diferite ale verbului *a ţine;*
d) exemplificaţi câte două funcţii sintactice ale pronumelui nehotărât *cineva* în cazurile nominativ şi genitiv;
e) dezvoltaţi în propoziţie echivalentă: *foarte socotit.*
f) propuneţi antonime pentru formele: *socotit, se întorsese, începea, să se apuce.*

68. *„Astăzi sunt înclinat să cred că nu, fiindcă abia acum, în liniştea celulei mele, îmi dau seama cu adevărat că în sufletul ei cuvântul păcat însemna tot ceea ce era impur, murdar, abject, fără să fi bănuit vreodată că putem săvârşi ceva abject rămânând curaţi, dacă, bineînţeles, curaţi suntem şi, dimpotrivă, putem fi puri în faptele noastre şi murdari în noi înşine."*

(Marin Preda)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;

b) construiți fraze în care subordonatele atributivă, predicativă, cauzală, temporală și concesivă să fie introduse prin conjuncția subordonatoare *dacă;*
c) analizați sintactic și morfologic: *în sufletul ei cuvântul păcat însemna tot ce era impur;*
d) construiți propoziții în care două adverbe din text, la alegere, să îndeplinească funcția sintactică de atribut;
e) precizați ce procedee de îmbogățire a vocabularului ilustrează cuvintele *fiindcă, însemna, ceea ce, impur, vreodată, bineînțeles, dimpotrivă;*
f) despărțiți în silabe cuvintele *astăzi, fiindcă, însemna, vreodată.*

69. *„Nu întrebase ce vor face ei, țăranii, și nu întreba nici ce vor face cu pământul lor, pe el îl interesa ce se va întâmpla cu boii, deși nu avea, însă visul lui era să-și facă rost de un car și de o pereche de boi, singura dovadă și cea mai categorică privind întemeierea trainică a gospodăriei lui."*

(Dinu Săraru)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) identificați apozițiile din text și precizați felul lor;
c) construiți trei fraze în care alte subordonate decât în text să fie introduse prin pronume relativ *ce;* indicați felul fiecăreia;
d) analizați sintactic și morfologic: *pe el îl interesa ce se va întâmpla cu boii;*
e) găsiți sinonime pentru cuvântul *categoric* și construiți cu ele propoziții;
f) despărțiți în silabe: *întrebase, interesa, boii, întemeierea.*

70. *„Nu l-aș fi crezut, orice-ar fi zis !...Fiindcă una e să te iai după ce poate să zică cineva la un moment dat și tu să crezi o vreme că e adevărat, și alta e să vezi cu ochii tăi că nu se cheltuie niciun ban în felul ăsta."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic primele două propoziții;

c) ilustrați în propoziții funcțiile sintactice ale pronumelui nehotărât *alta* în cazul acuzativ; precizați-le;
d) simplificați fraza prin contragerea, la alegere, a două propoziții subordonate;
e) exemplificați sensuri omonime ale cuvântului *ochi*;
f) propuneți sinonime pentru cuvintele *a zice, moment, vreme, fel.*

71. *„În vreme ce Solomia totuşi îi povestea ce-a descoperit doamna şi cum a trimis-o să-l cheme, Spiru îşi aduse aminte iar de soră-sa Aretia la care se gândise şi azi-noapte că ar fi trebuit s-o înştiinţeze."*

(Liviu Rebreanu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizați sintactic şi morfologic predicatele;
c) alcătuiți propoziții sau fraze în care cuvântul *noapte* să fie folosit în sens figurat;
d) realizați un text în care să includeți câteva locuțiuni verbale;
e) alcătuiți o frază în care adverbul relativ *cum* să introducă o propoziție temporală;
f) propuneți sinonime pentru: *a chema, a gândi, a înştiința.*

72. *„Bineînțeles însă că Paraschiv şi Nilă nu trebuiau nici ei să mai aibă pretenții la grâu, adică din vânzarea care se va face curând; pentru târgul de la 6 august trebuiau să-şi cumpere numai fetele, urmând ca la târgul din vinerea mare, când se va întoarce Achim cu banii, să-şi cumpere ei, să-şi ia numai ei de îmbrăcăminte."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor şi raporturile sintactice;
b) construiți două fraze în care propoziția subiectivă să fie introdusă prin pronume şi adverbe relative;
c) analizați sintactic şi morfologic: *la grâu, care, pentru târgul, cu bani;*
d) dați exemple de alte adverbe şi locuțiuni adverbiale predicative; introduceți două dintre ele în enunțuri;

e) construiţi trei propoziţii în care verbul *să cumpere* să fie folosit la moduri nepersonale diferite; precizaţi funcţiile sintactice;
f) propuneţi antonime pentru: *vânzare, a se întoarce, curând.*

73. *„Nu-i place să fie contrazis şi, dacă se întâmplă să facem vreun haz de vorbele şi de severitatea lui, nu mai încape îndoială că aşa ceva nu poate să se petreacă decât după o repede privire spre uşă, sau chiar o scrutare fugară a ferestrelor."*

(Gib I. Mihăescu)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) folosiţi în enunţuri cuvintele *a contrazice, severitate, îndoială, a scruta, fugar;*
c) analizaţi sintactic şi morfologic ultimele două propoziţii;
d) explicaţi folosirea în text a primelor două virgule şi a cratimei;
e) identificaţi cuvintele formate prin derivare şi compunere; precizaţi structura lor;
f) explicaţi formarea cuvintelor *contrazis, severitate, privire, îndoială.*

74. *„Îl puse pe Niculaie la muncă şi când văzu că băiatul nu se mişcă îl lovi şi-l ameninţă: dacă nu vrea să asculte, să se ducă de-acasă, s-o ia pe urmele celor care au ajuns bine..."*

(Marin Preda)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) dezvoltaţi în propoziţie echivalentă: *la muncă* şi contrageţi propoziţia *când văzu;*
c) analizaţi sintactic şi morfologic substantivele;
d) construiţi patru propoziţii în care predicatele nominale să fie realizate cu alte verbe copulative decât în text;
e) introduceţi în enunţuri proprii derivatele substantivale ale verbelor *a lovi* şi *a ameninţa*;
f) despărţiţi în silabe cuvintele ce conţin diftongi.

75. *„Oprise pe flăcău, fără să ştie cine este, numai ca să-şi răcorească necazul schimbând două vorbe. Acum însă i se păru că*

ar fi nepotrivit cu slujba lui domnească să tăifăsuiască cu un băiețandru."

(Liviu Rebreanu)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic: *să-și răcorească necazul schimbând două vorbe;*
c) identificați augmentativul din text; precizați felul cum s-a format și apoi construiți propoziții cu alte câteva asemenea derivate;
d) de la numeralul cardinal *doi* formați celelalte tipuri de numerale, introduceți-le în enunțuri proprii și indicați funcția sintactică a fiecăruia;
e) contrageți propoziția a doua;
f) propuneți antonime pentru formele: *să răcorească, necazul, schimbând, să tăifăsuiască.*

76. *„După felul cum le vorbi era lesne de înțeles că pentru asta fusese el chemat ieri la raion și exemplele pe care le dădu confirmară imediat această presupunere."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic: *era lesne de înțeles că pentru asta fusese el chemat ieri la raion;*
c) folosiți în propoziții sinonime ale cuvântului *imediat;*
d) dezvoltați într-o propoziție echivalentă *de înțeles* și precizați felul subordonatei obținute;
e) construiți propoziții în care cuvintele *de înțeles, ieri, care* să îndeplinească funcția sintactică de atribut; precizați felul fiecăruia;
f) despărțiți în silabe cuvintele care cuprind diftongi sau vocale în hiat.

77. *„Carul mergea greu și încet și ea vorbea din șușletele carului cu cine se nimerea și spunea ce avea de spus dintr-o răsuflare și făcând pe blestemata să nu se mai termine niciodată, ca și când nu ei*

vruseseră această casă, îi pusese cineva forțat să o ridice, și acum nu mai puteau scăpa de ea și de grijile ei."

(Dinu Săraru)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) analizați sintactic și morfologic adverbele; indicați-le pe cele care nu au grade de comparație;
c) modificați regenta în așa fel încât propoziția *ce avea de spus* să fie, pe rând, subiectivă, predicativă, completivă indirectă;
d) identificați părțile de vorbire din structura cuvântului compus *niciodată;* exemplificați și alte procedee ale compunerii;
e) construiți două fraze în care subordonatele circumstanțiale de timp și de cauză să fie introduse prin locuțiuni conjuncționale;
f) reconstituiți familia lexicală în care se integrează substantivul *răsuflare.*

78. *„Avea expresia intratabilă a celor care știu că a venit ora când li se va cere și chiar li se va cerși ceea ce ei socotesc că nu mai pot da și sunt hotărâți să fie duri și nemiloși."*

(Marin Preda)

a) despărțiți textul în propoziții, precizați felul lor și raporturile sintactice;
b) construiți enunțuri în care pronume relativ compus *ceea ce* să apară la cazurile dativ și genitiv;
c) alcătuiți propoziții cu sinonimele verbului *a socoti;*
d) analizați sintactic și morfologic ultimele trei propoziții;
e) identificați cuvintele formate prin derivare și precizați structura lor lexicală;

79. *„Dar tot el, cuprins de remușcări, ca și cum ar fi greșit măsura, unui blestem, împingându-i intenția dincolo de ceea ce îți este îngăduit să-i dorești unui om, ca suferință și nenorocire, se arătase cel mai inimos și mai plin de zel, venind personal acasă să mă țină la curent cu lecțiile, vorbindu-mi în legătură cu experiențele lui de savant ratat din lipsă de condiții, și despre anatomia și comportamentul șobolanilor, atât de omenești că ți-e silă, se strâmba el, ținuți în stare de arest; unul dintre ei, pe care-l botezase cu*

pasiunea lui pentru istoria antică, Vercingetorix şi pe care îl adusese într-o zi să-l văd, închis într-un borcan de varză, organiza — Năiţescu jura — evadări imposibile, adunări de protest, constituindu-se într-un fel de şef şiret şi temut al fraţilor săi de captivitate."

(Constantin Ţoiu)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) explicaţi punctuaţia în text a propoziţiei incidente; precizaţi şi alte modalităţi de izolare a acesteia;
c) realizaţi expansiunea cuvintelor *cuprins* şi *venind;*
d) analizaţi sintactic şi morfologic formele neaccentuate ale pronumelui personal;
e) construiţi propoziţii cu sinonimele cuvintelor *zel* şi *îngăduit*;
f) explicaţi formarea cuvintelor *suferinţă, nenorocire, inimos, legătură, omenesc, captivitate.*

80. *„Nu puteam totuşi să mă împac, fiindcă nu-mi plăcea deloc încotro mă atrăgea ea şi aş fi părăsit-o în cele din urmă dacă n-aş fi simţit că ea însăşi este împinsă parcă de la spate spre umbrele acestea groase ale tristeţii ca şi când zilnic i s-ar fi şoptit la ureche lucruri care o speriau atât de tare încât îi era frică până să-mi şi spună."*

(Marin Preda)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) analizaţi sintactic şi morfologic predicatele;
c) construiţi trei fraze în care alte subordonate decât în text să fie introduse prin adverbul *încotro;* precizaţi felul lor;
d) folosiţi forma de feminin a adjectivului de întărire pe lângă pronume personale la plural;
e) construiţi o frază în care verbul *a plăcea* să fie regent al unei subordonate subiective;
f) explicaţi formarea cuvintelor *fiindcă, zilnic, a şopti, a simţi*;
g) propuneţi antonime pentru: *mă împac, mă atrăgea, spate, umbre, tristeţe.*

81. *„Puse peşchirul jos, pe marginea cerdacului, şi se făcu că ascultă, deşi era sigur că nu i se păruse, şi chiar aşa şi era căci se auzea bine cum cineva bătea cu o nuia în peticul de geam al bucătăriei de vară."*

(Dinu Săraru)

a) despărţiţi textul în propoziţii, precizaţi felul lor şi raporturile sintactice;
b) alcătuiţi propoziţii în care pronumele nehotărât *cineva* să apară la cazurile acuzativ şi dativ; indicaţi funcţiile sintactice;
c) contrageţi propoziţia a treia;
d) analizaţi sintactic şi morfologic ultima propoziţie;
e) propuneţi alte elemente de relaţie potrivite concesivei din text;
f) precizaţi câte litere şi câte sunete conţin cuvintele *peşchir, chiar* şi *geam.*

ORA FINALĂ DE LIMBA ROMÂNĂ

CLASA A V-A

V.1. Citeşte cu atenţie textul pentru a rezolva cerinţele de mai jos:

„Vin fetele cântând din vie,
Pe cap în coşuri duc amurg.
Toţi strugurii striviţi de soare
În raza purpurie curg.

În urma lor, purtând la cramă
Copăile cu rod, flăcăi
Ţin cerul toamnei greu pe umăr
Şi steaua nopţii, cea dintâi."

(Ion Pillat – *Cules*)

1. Argumentează în cinci rânduri că textul de mai sus este o creaţie literară.
2. Explică semnificaţia versului *Pe cap în coşuri duc amurg.*
3. Transcrie două epitete din poezie.
4. Identifică imaginile ce prezintă înfrăţirea omului cu natura.
5. Evidenţiază elementele specifice culesului de vie din aceste versuri.
6. Precizează câteva sentimente şi stări sufleteşti pe care le sugerează textul.
7. Accentuează corect următoarele cuvinte: *cântând, strugurii, purpurie, toamnă.*
8. Alcătuieşte familia lexicală a cuvântului *noapte*.
9. Construieşte enunţuri în care cuvintele *vie* şi *rod* să aibă alt înţeles decât în text.
10. Scrie derivate ale cuvintelor *amurg* şi *soare.*
11. Formulează enunţuri în care cuvintele *amurg* şi *toamnă* să fie însoţite de epitete.
12. Transcrie din text două verbe care îndeplinesc alte funcţii sintactice decât cea de predicat; precizează-le.

V.2. Citeşte cu atenţie textul pentru a rezolva cerinţele de mai jos:

„– Şi de ce nu? întrebă Lăpuşneanul zâmbind.

– Vreau să nu mai verşi sânge, să încetezi cu omorul, să nu mai văd capete tăiate, că sare inima din mine.

– Îţi făgăduiesc că de poimâne nu vei mai vedea, răspunse Alexandru-vodă; şi mâne îţi voi da un leac de frică.

– Cum? ce vrei să zici?

– Mâne vei vedea. Acum, dragă doamnă, du-te de-ţi vezi copiii şi caută de casă cum se cuvine unei bune gospodine, şi pune la cale să se gătească un ospăţ, căci mâne dau masă mare boierilor.

Doamna Ruxandra ieşi după ce iarăşi îi sărută mâna. Bărbatul său o pitrecu până la uşă."

(C. Negruzzi – *Alexandru Lăpuşneanul*)

1. Argumentează pe scurt că fragmentul citat aparţine unei creaţii epice.
2. Transpune textul în vorbirea indirectă.
3. Explică înţelesul propoziţiei *să nu mai verşi sânge.*
4. Numeşte personajele care discută în acest fragment.
5. Înlocuieşte îmbinările de cuvinte *sare inima din mine* şi *cum se cuvine* cu altele, apropiate ca sens.
6. Scrie trei derivate de la trei cuvinte din text, la alegere.
7. Alcătuieşte familia lexicală de la substantivul *copil.*
8. Transcrie două cuvinte care conţin câte un diftong şi un cuvânt cu triftong.
9. Scrie formele literare ale cuvintelor *poimâne, pitrecu.*
10. Accentuează în mod diferit substantivul *copii* şi foloseşte fiecare cuvânt în câte o propoziţie.
11. Identifică în text un substantiv în cazul vocativ.
12. Descoperă în text un verb auxiliar; exemplifică, în scurte propoziţii, alte asemenea verbe.

V.3. Citeşte cu atenţie textul pentru a rezolva cerinţele de mai jos:

„A fost odată ca niciodată etc. A fost odată un împărat. Acest împărat avea trei fete. Rămânând văduv, toată dragostea lui el şi-o aruncase asupra fetelor.

Ele mărindu-se şi văzând sârguinţa ce punea părintele lor ca să le crească pe ele, să le înveţe şi să le păzească de orice răutăţi şi bântuieli, se sileau şi ele din toată puterea lor ca să-l facă să-şi uite mâhnirea ce-l cuprinsese pentru moartea mamei lor.

Într-una din zile, ce-i vine împăratului, că numai întreabă pe fata cea mare:

– Fata mea, cum mă iubeşti tu pe mine?

– Cum să te iubesc, tată? Iacă, eu te iubesc ca mierea, răspunse ea, după ce se gândi că ce lucru poate fi mai dulce pe lume.

Atâta o tăie capul pe dânsa, atâta şi vorbi.

– Să-mi trăieşti, fata mea; să-mi facă Dumnezeu parte de tine.

Şi întrebând şi pe fata cea mijlocie:

– Dar tu, cum mă iubeşti pe mine, fata mea?

– Ca zahărul, tată.

Atâta o tăie şi pe dânsa capul şi atâta răspunse."

(Petre Ispirescu – *Sarea în bucate*)

1. Argumentează în cinci rânduri apartenenţa textului la specia basmului.

2. Evidenţiază şi motivează atitudinea împăratului faţă de fiicele sale.

3. Precizează trăsătura de caracter pe care o dovedesc fetele de împărat prin răspunsul dat la întrebarea tatălui.

4. Transcrie fraza prin care autorul îşi exprimă atitudinea faţă de fiicele împăratului.

5. Realizează planul simplu al fragmentului de mai sus.

6. Scrie cuvântul de bază şi rădăcina următoarelor cuvinte *răutate, mâhnirea, sârguinţa.*

7. Construieşte câte o propoziţie cu un substantiv şi un adjectiv din familia verbului *a întreba.*

8. Realizează familia lexicală a verbului *a învăţa*; indică sufixele şi prefixele.

9. Subliniază diftongii şi triftongii din cuvintele *toată, sileau, mierea.*

10. Accentuează corect cuvintele *sârguinţa, împărăţie, numai, mâhnirea.*

V. 4. Citeşte cu atenţie textul pentru a rezolva cerinţele de mai jos:

„Cănuţă a rămas sărman de părinţi tocmai când se făcuse copil de învăţătură... De una, mai bine pentru ei: mare bucurie n-aveau să capete după urmările lui.

Bunică-sa despre tată l-a luat pe copil la oraş şi l-a dat la şcoală.

A-nvăţat Cănuţă cât a învăţat, până a ajuns cu chiu cu vai în clasa a patra. Într-o zi, dascălul, un om foarte serios, a venit supărat. Cum a intrat în clasă, s-a aşezat pe catedră încruntat, a strigat catalogul şi pe urmă:

– Cănuţă!

– Prezent!

– Câţi domni a avut Ţara Românească?

– Mulţi, domnule.

– Mulţi, mulţi! da câţi?... neghiobule!

– ... Câţi, domnule?

– Dar tu mă-ntrebi pe mine? Ori eu pe tine, mă prostule?

– Să-i numărăm, domnule...

– Dar pân-acum ce-ai făcut, neghiobule?

– Am învăţat la ar'metică, domnule.

– Mergi la loc, nătărăule! Aldată să-i numeri."

(I. L. Caragiale – *Cănuţă om sucit*)

1. În cel mult cinci rânduri precizează modul de expunere folosit în partea a doua a textului şi argumentează.
2. Explică înţelesul expresiei *a rămas sărman de părinţi*.
3. Ce atitudine faţă de copil sugerează cuvintele învăţătorului?
4. Selectează din text expresia care sugerează slabele performanţe şcolare ale lui Cănuţă.
5. Evidenţiază sentimentele şi stările sufleteşti pe care le încearcă personajul Cănuţă în momentul în care este ascultat de către profesor.
6. Identifică grupurile de sunete din cuvintele *bucurie, şcoală, românească, aveau.*
7. Accentuează corect cuvintele *învăţătură, încruntat, neghiobule.*
8. Transcrie din text două cuvinte monosilabice şi două bisilabice.
9. Desparte în silabe cuvintele *bucurie, urmările, învăţătură, aldată.*
10. Precizează câte sunete şi câte litere sunt în cuvintele *chiu, vai, neghiob, mergi.*
11. Selectează din text două cuvinte formate prin derivare cu sufixe; indică radicalul fiecăruia.

12. Reconstituie familia lexicală în care se încadrează substantivul *copil.*

V.5. Citeşte cu atenţie textul pentru a rezolva cerinţele de mai jos:

„Iară Ştefan-Vodă, mergând de la Cetatea Neamţului în sus pre Moldova, mărsu pe la Voroneţ, unde trăiè un părinte sihastru, pre nume Daniil. Şi bătând Ştefan-Vodă în uşa sihastrului, să-i descuie, au răspuns să aştepte Ştefan-Vodă afară până şi-o istovi ruga. Şi după ce ş-au istovit sihastrul ruga, l-au chemat în chilie pe Ştefan-Vodă. Şi s-au ispovedit Ştefan-Vodă la dânsul. Şi-au întrebat Ştefan-Vodă pe sihastru ce va mai face, că nu poate să să mai bată cu turcii: închina-va ţara la turci, au ba? Iară sihastrul au dzis să nu o închine, că războiul este a lui, numai, după ce va izbândi, să facă o mănăstire acolo, în numele Sfântului Gheorghe, să fie hramul bisericii. Deci au şi purces Ştefan în sus pre la Cernăuţi şi pre la Hotin, şi au strâns oaste, feliuri de feliuri de oameni. Şi au purces în gios. Iară turcii, înţelegând că are să vie Ştefan-Vodă cu oaste în gios, au lăsat şi ei Cetatea Neamţului de a o mai bate şi au început a fugi spre Dunăre. Iar Ştefan-Vodă au început a-i goni în urmă şi a-i bate, până i-au trecut de Dunăre. Şi întorcându-se înapoi Ştefan-Vodă s-au apucat de au făcut mănăstirea Voroneţului. Şi-au pus hramul bisericii Sfântului Gheorghe."

(I. Neculce – *O samă de cuvinte*)

1. Precizează genul literar în care se încadrează fragmentul şi argumentează pe scurt apartenenţa.
2. Evidenţiază câteva trăsături ale voievodului Ştefan cel Mare reieşite din text.
3. Transcrie din text cuvinte şi expresii care sugerează impresia de vechime.
4. Explică efectul artistic al adverbului *şi* din contextul *au şi plecat.*
5. Motivează frecvenţa verbelor în ultima parte a fragmentului.
6. Explică înţelesul expresiei *feliuri de feliuri* din contextul *feliuri de feliuri de oameni.*
7. Transcrie din text trei exemple diferite de diftongi.
8. Descoperă în fragment două cuvinte cu mai multe înţelesuri.
9. Analizează morfologic şi sintactic cuvintele *mărsu, la dânsul, a lui.*
10. Identifică în text forme diferite de realizare a timpului viitor.

11. Transcrie din text două substantive articulate cu articol hotărât şi două articulate cu articol nehotărât.
12. Construieşte o propoziţie în care substantivul *oameni*, precedat de prepoziţia *de* să îndeplinească altă funcţie sintactică decât în text; precizeaz-o.
13. Exemplifică valoarea de auxiliar a verbelor *a fi* şi *a avea*.

V. 6. Citeşte cu atenţie textul pentru a rezolva cerinţele de mai jos:

„Aşa socotind în gând, am şi văzut, de departe, ca la o bătaie de puşcă, lumină multă la hanul lui Mânjoală, adică aşa-i rămăsese numele; acum era hanul Mânjoloaii – omul murise de vreo cinci ani... Zdravănă femeie! Ce-a făcut, ce-a dres, de unde era cât p-aci să le vânză hanul când trăia bărbatu-său, acum s-a plătit de datorii, a dres acaretul, a mai ridicat un grajd de piatră şi încă spun toţi că trebuie să aibă şi parale bune. Unii o bănuiesc că o fi găsit vreo comoară... alţii, că umblă cu farmece. Odată au vrut s-o calce tâlharii... S-au apucat să-i spargă uşa. Unul dintre ei, ăl mai voinic, un om cât un taur, a ridicat toporul şi când a tras cu sete, a picat jos. L-au ridicat repede! era mort... Frate-său a dat să vorbească, dar n-a putut – amuţise."

(I. L. Caragiale – *La hanul lui Mânjoală*)

1. În cel mult cinci rânduri argumentează că fragmentul de mai sus este o naraţiune.
2. Scoate ideile principale din text.
3. Notează elementele care, în partea a doua a fragmentului, creează o atmosferă stranie, plină de echivoc.
4. Transcrie fragmentul care sugerează hărnicia stăpânei hanului.
5. Explică semnificaţia expresiei *a făcut ce a făcut*; găseşte cel puţin o altă expresie cu acelaşi sens.
6. Realizează familia lexicală a cuvântului *bărbat*; precizează radicalul.
7. Descoperă în ultima parte a fragmentului un cuvânt format prin compunere.
8. Precizează sensul verbului *să calce* din expresia *s-o calce tâlharii.*
9. Consultă un dicţionar al limbii române pentru a descoperi înţelesul următoarelor cuvinte *acaret* şi *farmece*.

10. Din următoarea înşiruire subliniază numai cuvintele cu mai multe înţelesuri: *gând, lumină, femeie, grajd, comoară, tâlhar*.

V.7. Citeşte cu atenţie textul pentru a rezolva cerinţele de mai jos:

„De ce vorbesc de părul satului meu? Vântul primăverii a bătut; peste dealuri, peste văi, peste ani, dorul leagănului mă ajunge; spre codru mi se întorc ochii şi zăresc umbra părului copilăriei mele, care îşi întinde ramurile ca nişte braţe şi îşi scutură florile pe inima mea ca o ploiţă. Părul, cu locul bătut prin preagiur de vitele satului lui ce singure astăzi mai ţin divan; curtea boierească, opcina strămoşească ce nu se mai află, albind pe troscotul verde al ogrăzii mari şi întinsă; livada din dosul curţii, biserica cu ţintirimul pestriţ de iarbă lungă, de sulcină aurită, şi de cruci negre; cumpăna fântânii de la poartă, aninată pe răchita crengoasă; toate trec dinaintea mea, vii şi în mişcare… Iată pădurea unde alungam mierle, cireşul sălbatic unde mă băteam cu ţărănaşii; iată colo, colo în depărtare, în zarea luncii, pe deasupra pârleazului, ţiganca cu desagii, o stahie uscată, pretină cu mama pădurii, ce vine să ieie băieţii, umbre ce mă fac să răsar şi acum, deşi îmi râd încet şi cu iubire. Cât de dulci sunt amintirile bătăilor de inimă, cât de învăpăioase sărutările tinereţii înflorite… însă nu desfătează inima, nu descânt durerile lumei, nu mângâie de înşelăciunile vieţii ca dulcele soare al copilăriei, alint prin depărtare, ca soarele, ce se vede prin o ceaţă subţire. Dar serile satului meu când luna se ridica asupra părului, întins, ce sări sănine! Într-amurgul se apropia, cârdurile aducând miroasele câmpurilor cu ele, turmele de oi zbierând cu ciobanii fluierând jocurile, focurile se aprindeau dinaintea caselor; fumul stuhului se împrăştia în văzduh cu mirosul teilor ce venea de la păduri..."

(Alecu Russo – *Amintiri*)

1. Argumentează în câteva rânduri că fragmentul de mai sus este o descriere (tablou de natură în proză).
2. Arată rolul enumeraţiei de la începutul textului citat.
3. Transcrie, din fragmentul dat, câte o comparaţie, o personificare şi un epitet.
4. Explică atitudinea autorului faţă de satul natal.
5. Ce crezi că simbolizează părul în ansamblul tabloului de natură.

6. Precizează sentimentele şi stările sufleteşti pe care le încearcă autorul amintindu-şi de universul copilăriei sale.
7. Desparte în silabe cuvintele *copilăriei, strămoşească, pârleazului, înflorite, mângâie.*
8. Alege formele verbale populare din text şi scrie-le după normele limbii literare.
9. Precizează funcţia sintactică şi cazul substantivelor *satului, ramurile, vântul, teilor.*
10. Alcătuieşte enunţuri în care să ilustrezi funcţiile sintactice ale substantivului *răchită* în cazul acuzativ.
11. Formează familia lexicală a cuvântului *sat.*
12. Ilustrează valoarea adjectivală şi adverbială a cuvintelor *încet* şi *dulce.*

V.8. Citeşte cu atenţie textul pentru a rezolva cerinţele de mai jos:

„Bolta şi-a cernit năframa
Ca o mamă întristată
Floarea soarelui pe câmpuri
Pleacă fruntea-ngândurată.

Zarea-şi picură argintul
Pe ovezele de aur,
Ostenit, din aripi bate,
Ca un vis pribeag, un graur.

Codrul cântăreţii-şi culcă
Doarme trestia bolnavă,
Dorm doi pui de nevăstuică
Sub o brazdă de otavă.

S-a oprit trudită moara,
Doarme apa la irugă,
Răzimat pe coate-adoarme
Un cioban întins pe glugă.

Doarme codrul şi pământul
Într-o dulce-mbrăţişare –
Doar izvorul mai tresaltă

Ca un sân de fată mare."

(O. Goga – *Sara*)

1. Argumentează în câteva rânduri că versurile de mai sus reprezintă un text liric.
2. Prezintă aspectele din natură pe care le surprinde poetul în amurg.
3. Explică rolul repetiției verbului *a dormi* în text.
4. Extrage comparațiile din aceste versuri.
5. Descoperă două epitete și o personificare.
6. Alcătuiește familia lexicală a cuvântului *a cânta.*
7. Explică folosirea unor verbe la timpul prezent în finalul poeziei.
8. Scrie două cuvinte care conțin diftongi.
9. Desparte în silabe următoarele cuvinte *îngândurată, nevăstuică, îmbrățișare.*
10. Înlocuiește cu adjective potrivite cuvintele *de aur, într-o îmbrățișare.*
11. Folosește în două propoziții numeralul cardinal *doi* cu altă valoare decât în text și funcții sintactice diferite.
12. Propune sinonime pentru cuvintele *picură, trudită, răzimat.*

V.9. Citește cu atenție textul pentru a rezolva cerințele de mai jos:

„Cu părul nins, cu ochii mici
Și calzi de duioșie
Aieve parc-o văd aici
Icoana firavei bunici
Din frageda-mi pruncie.

Torcea, torcea, fus după fus,
Din zori și până-n seară;
Cu furca-n brâu, cu gândul dus,
Era frumoasă de nespus
În portu-i de la țară.
Căta la noi așa de blând,
Senină și tăcută;
Doar suspina din când în când
La amintirea unui gând
Din viața ei trecută.

De câte ori priveam la ea,
Cu dor mi-aduc aminte
Sfiala ce mă cuprindea
Asemuind-o-n mintea mea
Duminicii preasfinte...”

(Şt. O. Iosif – *Bunica*)

1. Evidenţiază în câteva rânduri trăsăturile fizice şi morale ale bunicii, aşa cum şi-o imaginează poetul Şt. O. Iosif.
2. Rescrie trei epitete din versurile de mai sus.
3. Descoperă alte două procedee artistice şi precizează-le.
4. Indică timpul verbal prin intermediul căruia poetul sugerează trecerea vremii.
5. Explică înţelesul ultimelor două versuri.
6. Realizează o scrisoare adresată unui prieten în care să schiţezi portretul bunicii tale.
7. Recunoaşte trei cuvinte derivate şi utilizează-le în contexte noi.
8. Precizează modul şi timpul verbelor din primele două strofe.
9. Alcătuieşte propoziţii în care substantivul *viaţă* să fie atribut în genitiv şi complement indirect în acuzativ.
10. Utilizează cuvântul *port* cu alte sensuri decât în text.
11. Formează familia lexicală a cuvântului *ochi*.
12. Analizează morfologic şi sintactic: *la amintirea unui gând din viaţa ei.*

V.10. Citeşte cu atenţie textul pentru a rezolva cerinţele de mai jos:

„A fost odată etc.

A fost odată un împărat foarte viteaz; toate împărăţiile de primprejurul împărăţiei sale îi cerea sfaturi; atât era de drept şi de înţelept. Când se isca sfadă între dânşii, la acest împărat mergeau, mai întâi la judecată, şi cum zicea el, aşa se şi făcea, fiindcă era judecător drept şi iubitor de pace. Când fu aproape de bătrâneţe îi dărui Dumnezeu un fecior. Nu se poate spune câtă bucurie simţi împăratul când văzu că a dobândit un moştenitor. Toţi împăraţii vecini i-au trimis daruri. Ei nu mai puţin se bucurau că vecinul lor care îi ajuta cu sfaturile şi poveţele lui cele de mult folos, a dobândit un fecior.

După ce se mări, îl puse de învăţă carte. El era aşa de silitor, încât se mirau dascălii de dânsul cum de învăţa aşa repede; ceea ce

învățau ceilalți copii într-un an, el învăța numai într-o săptămână. Ajunsese să nu mai aibă dascălii ce să-i dea să învețe. Iară tată-său scrisese carte împărătească la niște filozofi vestiți, ca să vie și să ispitească cu învățăturile pe fiul său."

(Petre Ispirescu – *Zâna munților*)

1. Argumentează pe scurt că textul de mai sus este o operă epică.
2. Realizează rezumatul fragmentului.
3. Transcrie din text cinci-șase cuvinte care sugerează trăsături de caracter ale împăratului.
4. Explică înțelesul expresiei *să ispitească cu învățătură.*
5. Identifică formula specifică de început a basmului; notează două-trei formule de încheiere întâlnite în basmele citite.
6. Compară trăsăturile împăratului cu ale fiului acestuia și găsește un proverb potrivit care să ilustreze asemănările dintre cei doi.
7. Folosește în contexte potrivite formele: *mai, m-ai, cele, ce le, iau, i-au.*
8. Descoperă în text un verb la modul indicativ, timpul perfect compus, trece același verb, pe rând, la timpurile imperfect, perfect simplu, mai mult ca perfect.
9. Analizează morfologic și sintactic: *a fost, îi, judecător.*
10. Construiește o propoziție în care pronumele personal *dânsul,* precedat de o prepoziție, să îndeplinească funcția de atribut.
11. Precizează sensurile cuvântului *carte* în ultima parte a textului.
12. Articulează cu articol hotărât și cu articol nehotărât cuvintele *sfat, pace, daruri, filosof.*

V.11. Citește cu atenție textul pentru a rezolva cerințele de mai jos:

„A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un împărat care avea trei feciori. Când le-a venit și lor vremea de însurătoare, le-a zis împăratul:

– Dragii mei copii, v-ați făcut mari, mergeți de vă căutați ursitele, ca să intrați și voi în rândul oamenilor.

– Vorbele tale, tată, sunt pentru noi ca o icoană la care ne închinăm, răspunseră copiii, și după ce îi sărutară mâna se gătiră care mai de care să plece mai curând."

(Petre Ispirescu – *Broasca țestoasă cea fermecată*)

1. Evidențiază modurile de expunere folosite de autor în fragment.
2. Selectează două-trei caracteristici ale basmului din acest text.

3. Transcrie expresia care sugerează autoritatea împăratului asupra fiilor.
4. Explică semnificația expresiei *care mai de care* în contextul *se grăbiră care mai de care.*
5. Care este modalitatea de *a intra în rândul oamenilor* şi ce trebuie să întreprindă eroul de basm pentru aceasta?
6. Imaginează, în câteva rânduri, o posibilă continuare a întâmplărilor (dacă nu ai citit basmul în întregime).
7. Transcrie din fragment o comparație.
8. Desparte în silabe cuvintele *niciodată, răspunseră, curând*;
9. Precizează sinonimele şi apoi antonimele cuvintelor *a venit, să intrați, curând.*
10. Analizează morfologic şi sintactic: *trei, de însurătoare, copii, răspunseră.*
11. Formulează propoziții în care substantivul *împărat* să apară la toate cazurile învățate.
12. Indică vocalele şi semivocalele din cuvântul *icoană.*
13. Descoperă în text o propoziție principală şi una secundară.

V.12. Citeşte cu atenție textul pentru a rezolva cerințele de mai jos:

„Prin vişini vântul în grădină
Cătând culcuş mai bate-abia
Din aripi, şi-n curând s-alină,
Iar roşul mac închide floarea,
Din ochi clipeşte-ncet cicoarea
Şi-adoarme-apoi şi ea.

Eu cred c-a obosit pădurea,
Căci ziua-ntreagă-a tot cântat
Şi tace-acum gândind aiurea.
Sub dealuri amurgeşte zarea,
Se-ntunecă prin văi cărarea
Şi-i umbră peste sat.

Peste culmi încet amurgul moare
Şi-ntors cu fața către-apus
Dă semne nopții din ponoare
Ea-mbracă haine-ntunecate

Şi liniştit din aripi bate,
Plutind tăcută-n sus.

Tăciunii-n vatră dau lumină;
Pe drumul de drumeţi sărac
Mai vezi fugind câte-o vecină
Să ceară cu-mprumut jăratic;
Grăbit dă roate singuratic,
Tăcutul liliac.

Şi tot mai noapte-apoi se face,
Păduri şi ape-adorm acum;
Din cer scoboară-adânca pace,
Ici-colo vrun zăvor mai sună –
Începe-a se zări de lună
Şi-i linişte pe drum.

Copiii dorm visându-şi jocul.
Mai toarce mama. În curând,
Pe vatră ea-nvăleşte focul,
Încuie uşile la tindă,
Se culc-apoi. Iar cariu-n grindă
S-aude-acum rozând."

(G. Coşbuc – *Pastel*)

1. Argumentează pe scurt că textul de mai sus este o creaţie literară.
2. Transcrie din versurile citate trei mijloace artistice diferite.
3. Evidenţiază câteva sentimente şi stări sufleteşti care se desprind din această operă.
4. Precizează elementele terestre şi cosmice care compun cadrul natural.
5. Evidenţiază semnificaţia versului *pe drumul de drumeţi sărac*.
6. Indică anotimpul zugrăvit de poet în aceste versuri.
7. Descoperă două tipuri de rimă folosite în poezie.
8. Accentuează corect cuvintele *grădină, amurgeşte, adânca, linişte*.
9. Realizează familia lexicală a cuvântului *pădure*; precizează prefixele şi sufixele.

10. Identifică în strofa a doua două substantive articulate cu articol hotărât şi două substantive nearticulate.
11. Analizează morfologic şi sintactic: *abia, cărarea, liniştit, sărac.*
12. Construieşte două propoziţii în care cuvântul *adânc* să reprezinte părţi de vorbire diferite; precizează-le.
13. Transcrie din text o propoziţie simplă.

CLASA A VI-A

VI.1. Citeşte cu atenţie textul pentru a rezolva cerinţele de mai jos:

„Nouă ceasuri şi nouă minute... Peste şase minute pleacă trenul." Un minut încă şi se-nchide casa. Repede-mi iau biletul, ies pe peron, alerg la tren, sunt în vagon... Trec de acolo până acolo prin coridor, să văz în care compartiment aş găsi un loc mai comod... Aici. O damă singură, şi fumează, atât mai bine! Intru şi salut, când auz o mârâitură şi văz apărând dintr-un paneraş de lângă cocoana capul unui căţel lăţos, plin de funde de panglici roşii şi albastre, care-ncepe să mă latre ca pe un făcător de rele intrat noaptea în iatacul stăpână-si.

– Bubico! Zice cocoana... şezi mumos, mamă!"

(I. L. Caragiale – *Bubico...*)

1. Argumentează succint că fragmentul de mai sus aparţine unei schiţe.
2. Recunoaşte modul de expunere utilizat.
3. Precizează mijloacele prin care autorul creează impresia de dinamism.
4. Arată cine relatează întâmplările şi la ce persoană.
5. Rescrie trei cuvinte care arată condiţia de călător a naratorului.
6. Prezintă pe scurt celelalte întâmplări din operă.
7. Găseşte sinonime pentru termenii *alerg, să văz, un paneraş, iatac*;.
8. Transcrie trei cuvinte derivate cu sufix.
9. Formulează enunţuri cu diferite sensuri ale substantivului *casă.*
10. Ilustrează schimbarea valorii gramaticale a cuvântului *frumos.*
11. Scrie augmentativul cuvântului *căţel.*
12. Selectează din text o propoziţie simplă şi una dezvoltată.

VI.2. Citeşte cu atenţie textul pentru a rezolva cerinţele de mai jos:

„Era în toiul iernii şi familia întreagă se hrănea din munca pe la alţii. Cum nu aveau pământ, coşul le era gol de făină, iar în podul casei abia câţiva saci cu porumb.

Toţi ai casei munceau, ca şi înainte de sosirea lui Miron. Totuşi, era o deosebire: mai înainte mai aveau şi ei o vorbă de glumă, o frântură de cântec, un zâmbet; acum munceau tăcuţi, cu obrajii pământii şi nu se mai bucurau de nimic.

Aceeaşi tristeţe o aduceau şi în casă, seara. Şi apoi, cu tatăl lor, copiii nici nu prea ştiau ce să vorbească, iar nevasta avea atâtea treburi şi-n casă, încât rar avea vreme de vorbă."

(I. Agârbiceanu – *Aşa de singur!*)

1. Argumentează succint că fragmentul de mai sus aparţine unei nuvele.
2. Recunoaşte modul de expunere utilizat de autor.
3. Numeşte momentul subiectului, cuprins în acest text.
4. Arată care este sentimentul dominant pe care îl transmite fragmentul.
5. Selectează din text cuvinte şi expresii care sugerează starea de sărăcie.
6. Precizează semnificaţia expresiei *în toiul iernii*.
7. Transformă o propoziţie dezvoltată, din text, într-una simplă.
8. Notează valorile verbului *a fi* din text.
9. Alege trei verbe din text şi scrie antonimele acestora.
10. Formează familia lexicală a cuvântului *pământ*.
11. Alcătuieşte enunţuri în care verbul *a munci* să fie la imperativ, forma afirmativă.
12. Analizează morfologic şi sintactic: *lor, gol, ai casei*.

VI.3. Citeşte cu atenţie textul pentru a rezolva cerinţele de mai jos:

„Isprăvise târziu cu spălatul vaselor în seara aceea. Stăpânii avuseseră oaspeţi la masă, cina abia se isprăvise pe la unsprezece, iar felurile multe de mâncări scoseseră toate farfuriile de prin scrinuri, coborâseră toate vasele de bucătărie din cuiele de pe perete, unde atârnau strălucitoare. Ilinca, frântă de oboseală, şedea rezemându-se într-un cot de căpătâiul patului de bucătărie şi se uita,

ca la nişte duşmani, la turnuleţele de vase şi de farfurii de pe masă; să le mai pună la loc în seara asta, ori să le lase până dimineaţa?"

(I. Agârbiceanu – *Adăpost de-o noapte*)

1. Argumentează succint că fragmentul de mai sus aparţine unei opere epice.
2. Recunoaşte modul de expunere utilizat în text.
3. Evidenţiază gândurile şi sentimentele personajului Ilinca.
4. Extrage din text cuvintele sau grupurile de cuvinte care accentuează starea Ilincăi.
5. Descoperă un epitet şi o comparaţie.
6. Scrie câte două cuvinte din text care să conţină diftongi şi hiat.
7. Desparte în silabe cuvintele *unsprezece, căpătâiul, dimineaţă.*
8. Copiază cinci cuvinte care aparţin vocabularului fundamental.
9. Găseşte sinonimele neologice pentru *oboseală, duşmani.*
10. Precizează valoarea gramaticală a cuvintelor *aceea, un, târziu*; exemplifică alte valori ale acestora.
11. Formează trei derivate lexicale de la substantivul *stăpânii.*
12. Analizează morfologic şi sintactic: *de mâncări, de căpătâiul.*

VI. 4. Citeşte cu atenţie textul pentru a rezolva cerinţele de mai jos:

„Cu firea ei cea arzătoare,
Sosit-a vara înapoi
Toţi pomii sunt în sărbătoare,
În tei stă floare lângă floare...
E dulce vara pe la noi!

Când dimineaţa se iveşte
Din al văzduhurilor fund,
Tot câmpul parcă-ntinereşte,
Iar, deşteptată de pe prund,
Cireada satului porneşte...

În urma ei un roi de grauri,
Ca nişte valuri cenuşii,
S-amestecă prin bălării,
S-aşază-n coarne pe la tauri,
Fac fel de fel de nebunii.

Până ce-n zarea depărtată,
Spre lacul trist, se pun pe drum,
Şi cum se duc – acum, şi-acum –
Se mai zăresc încă o dată,
Ca rămăşiţa unui fum."

(Duiliu Zamfirescu – *Vara*)

1. Argumentează că textul de mai sus este un pastel.
2. Explică înţelesul versului *E dulce vara pe la noi!*
3. Evidenţiază sentimentele şi stările sufleteşti pe care le exprimă poezia.
4. Recunoaşte ritmul, măsura şi rima versurilor.
5. Scrie două personificări pe care le-ai descoperit în poezie.
6. Transcrie din poezie cuvinte şi expresii care sugerează armonia şi farmecul naturii.
7. Utilizează în propoziţii formele *ce-a, n-oi, a-l, i-ar.*
8. Identifică în text un substantiv cu sens colectiv.
9. Alcătuieşte familia lexicală a cuvântului *arzătoare.*
10. Găseşte termenii neologici pentru următoarele cuvinte: *fire, arzătoare, cenuşii, rămăşiţe.*
11. Notează antonime pentru cuvintele *întinereşte, depărtată, în urmă.*
12. Ilustrează schimbarea valorii gramaticale a cuvintelor *vara* şi *dulce.*
13. Formulează trei propoziţii în care verbul *a sta* să aibă sensuri diferite.

VI.5. Citeşte cu atenţie textul pentru a rezolva cerinţele de mai jos:

„Iat-o! Plină, dinspre munte
Iese luna din brădet
Şi se-nalţă, încet-încet,
Gânditoare ca o frunte
De poet.

Ca un glas domol de clopot
Sună codrii mari de brad;
Ritmic valurile cad
Cum se zbate-n dulce ropot
Apa-n vad.

Dintr-un timp şi vântul tace;
Satul doarme ca-n mormânt –
Totu-i plin de duhul sfânt:
Linişte-n văzduh şi pace
Pe pământ.

Numai dorul mai colindă,
Dorul tânăr şi pribeag,
Tainic se-ntâlneşte-n prag,
Dor cu dor să se cuprindă,
Drag cu drag."

(G. Coşbuc – *Noapte de vară*)

1. Argumentează că fragmentul de mai sus aparţine unei creaţii lirice.
2. Prezintă trăirile poetului în faţa peisajului descris.
3. Descoperă un epitet personificator în text.
4. Recunoaşte o comparaţie şi o personificare şi prezintă rolul lor în textul literar.
5. Explică semnificaţia versului *Totu-i plin de duhul sfânt.*
6. Precizează sentimentele şi stările sufleteşti sugerate de interjecţia *Iată* de la începutul primului vers.
7. Compară verbele din strofa a doua şi din strofa a treia şi evidenţiază pe scurt rolul lor în realizarea atmosferei poeziei.
8. Scrie substantivul colectiv din fragmentul citat; dă alte trei exemple, derivate cu sufixe.
9. Demonstrează omonimia cuvântului *colindă.*
10. Găseşte sinonimele neologice ale cuvintelor *văzduh, pribeag, tainic.*
11. Formulează propoziţii în care substantivul *poet* să fie nume predicativ în genitiv şi atribut în acuzativ.
12. Exemplifică schimbarea valorii gramaticale a cuvântului *încet.*

VI.6. Citeşte cu atenţie textul pentru a rezolva cerinţele de mai jos:

„Racul, broasca şi o ştiucă
Într-o zi s-au apucat
De pe mal în iaz s-aducă
Un sac cu grâu încărcat.

Şi la el toţi se înhamă:
Trag, întind, dar iau de samă
Că sacu' stă neclintit,
Căci se trăgea neunit.
Racu înapoi se da,
Broasca tot în sus sălta,
Ştiuca foarte se izbea
Şi nimic nu isprăvea.
Nu ştiu cine-i vinovat;
Însă, pe cât am aflat,
Sacul în iaz nu s-au tras,
Ce tot pe loc au rămas.

Aşa-i şi la omenire,
Când în obşti nu-i unire:
Nicio treabă nu se face,
Cu izbândă şi cu pace."

(Alecu Donici – *Racul, broasca şi ştiuca)*

1. Argumentează pe scurt că textul de mai sus este o fabulă.
2. Explică sensul versului: *Nu ştiu cine-i vinovat.*
3. Recunoaşte rima şi măsura ultimelor patru versuri.
4. Exprimă înţelesul moralei, în cuvintele tale.
5. Dă exemple de două procedee artistice studiate, regăsite în versurile citate.
6. Selectează din poezie cuvinte şi expresii care sugerează dezordinea, neputinţa.
7. Găseşte antonimele următorilor termeni: *încărcat, înhamă, înapoi.*
8. Desparte în propoziţii prima frază.
9. Analizează morfologic şi sintactic substantivele *omenire, unire, treabă.*
10. Scrie forma accentuată a pronumelui reflexiv *se* şi ilustrează funcţii sintactice pentru aceasta.
11. Construieşte propoziţii cu alte valori morfologice decât în text ale verbului *a fi*(i).
12. Formulează enunţuri cu adverbul *sus* la două forme de comparativ.
13. Desparte în silabe cuvintele *neunit, isprăvea, izbândă.*

VI.7. Citeşte cu atenţie textul pentru a rezolva cerinţele de mai jos:

„Colo Dunărea bătrână, liberă-ndrăzneaţă, mare
C-un murmur rostogoleşte a ei valuri gânditoare
Ce mişcându-se-adormite merg în marea de amar;
Astfel miile de secoli cu vieţi, gândiri o mie,
Adormite şi bătrâne s-adâncesc în vecinicie
Şi în urmă din izvoare timpi răcori şi clari răsar.

Dar pe-arcade negre-nalte, ce molatic se-nmormântă
În a Dunării lungi valuri ce vuiesc şi se frământă,
Trece-un pod, un gând de piatră, repezit din arc în arc,
Valurile-nfuriate ridic frunţile răstite,
Şi izbind cu repejune arcurile neclintite
Gem, picioarele le scaldă la stâncosul lor monarh."

(M. Eminescu – *Memento mori*)

1. Argumentează în câteva rânduri că fragmentul de mai sus aparţine liricii descriptive.
2. Descoperă personificările din text.
3. Alege epitetele personificatoare din primele versuri.
4. Explică sensul cuvintelor *un pod, un gând de piatră repezit din arc în arc.*
5. Indică trei elemente vizuale care evidenţiază şi dinamismul (mişcarea).
6. Selectează din text cuvinte şi expresii care sugerează curgerea implacabilă a timpului.
7. Precizează procedeul de formare a cuvintelor *îndrăzneaţă, gânditoare, neclintite.*
8. Ilustrează în câteva enunţuri polisemia verbului *a răsări.*
9. Scrie paronimele cuvântului *valuri.*
10. Recunoaşte câmpul lexical al substantivului *Dunăre* în fragmentul dat.
11. Alcătuieşte propoziţii în care să apară trei cuvinte compuse.
12. Analizează morfologic şi sintactic: *a ei, o mie, răsar.*

VI.8. Citeşte cu atenţie textul pentru a rezolva cerinţele de mai jos:

„ – *Poate vă mai trebuie şi vin, boieri dumneavoastră!*

– Mie îmi cam trebuie, rosti Costea rupând în două găina friptă. Grozav îmi trebuie!

Andrei Hamură începu a râde.

– De ce râzi, tinereţe înflorită? E-he! Am păţit eu multe de-acestea... Câteodată numai pita cu apă mi s-a părut mai gustoasă decât friptura asta... Foamea, frate, e mare meşter bucătar... Ce să-i faci? Când ai ce, mănânci cât poţi, când n-ai ce, tot cât poţi mănâncă... Şi-aşa, până ce adormi cu faţa la pământ somnul cel din urmă! Aşa-i viaţa noastră cea ticăloasă! Uite, mai înainte ne-am întâlnit; domnia ta ai venit dintr-o parte, eu din alta; acum după ce ospătăm, domnia ta te duci într-o parte şi eu în alta. Ce-am înţeles? Mâini vine pârjolul turcilor şi al tătarilor, nici nu ne mai vedem, nici nimic, şi parcă-mi pare rău de asta... Mie totdeauna mi-a părut rău că într-un loc c-o fiinţă omenească nu m-am putut opri..."

(Mihail Sadoveanu – *Vremuri de băjenie*)

1. Argumentează în câteva rânduri că fragmentul de mai sus aparţine unei opere epice.
2. Rescrie textul în vorbirea indirectă şi arată ce modificări s-au produs.
3. Evidenţiază sensul expresiei *tinereţe înflorită.*
4. Explică, în context, înţelesul propoziţiei *Foamea, frate, e mare meşter bucătar...*
5. Găseşte câteva arhaisme şi regionalisme şi arată rolul acestora în text.
6. Transcrie din text una-două expresii care sugerează resemnarea personajului.
7. Precizează modul şi funcţia sintactică a verbului *rupând.*
8. Scrie pronumele şi adjectivele pronominale demonstrative din fragment.
9. Ilustrează în propoziţii valorile morfologice ale cuvântului *o.*
10. Analizează morfologic şi sintactic: *boieri, a râde, înflorită.*
11. Formează un substantiv colectiv derivat de la cuvântul *turci.*
12. Alcătuieşte două enunţuri în care numeralul cardinal *doi* să aibă valoare substantivală şi adjectivală.
13. Foloseşte în propoziţii următoarele forme: *cea, ce-a, mie, mi-e.*

VI.9. Citeşte cu atenţie textul pentru a rezolva cerinţele de mai jos:

„Corbea dacă-mi ajungea,
De pe cal descălica,
Tocma-n casă că-mi intra.
Ştefan-vodă tremura,
Boierii încremenea.
De frică ce le erea,
Ei la masă că-l poftea.
Dar Corbea ce mi-şi făcea?
'N pragul
Uşii se punea,
Paloşul în mâini lua,
Mânecele-şi sumeţea
Pe boieri că mi-i tăia:
Sânge la glezne erea.

Apoi Corbea se scula,
Iar pe Roşu-ncăleca
Şi pe Roşu-l repezea,
Ş-apuca de mi-şi mergea
Tot în ţara ungurească,
Acolo să haiducească."

(*Corbea*)

1. Precizează specia literară pe care o ilustrează textul de mai sus.
2. Transcrie din fragment o hiperbolă.
3. Indică momentul subiectului pe care îl ilustrează ultimele versuri.
4. Realizează rezumatul fragmentului de mai sus.
5. Transcrie din context două exemple care sugerează implicarea sufletească a autorului în naraţiune.
6. Explică efectul artistic pe care îl realizează în poezie verbele la timpul imperfect.
7. Desparte în silabe cuvintele *încremenea, mânecele, haiducească.*
8. Precizează câte sunete şi câte litere există în cuvintele *ajungea, paloş, haiducească.*
9. Selectează din text un cuvânt format prin schimbarea valorii gramaticale.

10. Exemplifică omonimia cuvântului *masă*.
11. Formulează enunțuri în care trei verbe din text să apară la modul imperativ.
12. Transcrie din ultima parte a textului o propoziție subordonată și indică termenul regent.

VI.10. Citește cu atenție textul pentru a rezolva cerințele de mai jos:

„Mult mi-e dor și mult mi-e sete
Să văd frunza-n codru verde,
Să mă strâng vro șapte cete.
Primăvara, muma noastră
Suflă bruma din fereastră
Și zăpada de pe coastă.
Să văd înverzind în cale
Să mă las iar în cea vale
C-o pereche de pistoale!
Frunza-n codru cât se ține,
Toți voinicii trăiesc bine,
Iar frunza dac-o lasă,
Toți voinicii merg pe-acasă
Și la para focului
Zac de dorul codrului...”

(*Mult mi-e dor*)

1. În cel mult cinci rânduri demonstrează că textul este o doină populară.
2. Notează trei argumente în favoarea caracterului liric al textului.
3. Selectează din poezie două verbe care exprimă dragostea omului simplu față de natură.
4. Evidențiază semnificația versului *Suflă bruma din fereastră.*
5. Identifică în fragment o personificare.
6. Precizează structura poetică a operei în comparație cu creațiile lirice culte.
7. Exemplifică, din text, cuvinte formate prin derivare, compunere și schimbarea valorii gramaticale.
8. Construiește propoziții cu paronime ale cuvintelor *cale* și *pară.*
9. Analizează morfologic și sintactic *muma, de pe coastă, înverzind.*

10. Scrie verbul *să văd* la modul supin şi exemplifică funcţiile sintactice de subiect, nume predicativ, atribut verbal şi complement direct ale acestuia.
11. Construieşte propoziţii cu toate valorile verbului *a fi* şi precizează-le.
12. Transcrie din fragment un substantiv numai cu formă de singular şi altul cu sens colectiv.

VI.11. Citeşte cu atenţie textul pentru a rezolva cerinţele de mai jos:

„A doua zi, s-a isprăvit daravera: au fost înzestrate surioarele amândouă şi amândoi frăţiorii încăpuiţi; iar peste vreo câteva zile, după ce i-a dăscălit pe larg cumnatul mai mare în toate privinţele negoţului, ca om încercat, au pornit, cu chimirul plin, după marfă – unul, cu corabia, de la Galaţi către Smirna înspre părţile Răsăritului; altul, prin Braşov, spre părţile Apusului, către Lipsca, în chervan, cum umblau negustorii pe-atunci."

(I.L. Caragiale – *Kir Ianulea*)

1. Argumentează că modul de expunere folosit în fragmentul de mai sus este naraţiunea.
2. Precizează momentul subiectului surprins în fragmentul citat.
3. Explică sensul expresiilor: *cu chimirul plin* şi *ca om încercat*.
4. Arată ce realitate sugerează autorul în propoziţia *Cum umblau negustorii p-atunci*.
5. Recunoaşte arhaismele şi evidenţiază rolul lor în textul dat.
6. Transcrie din text o expresie care sugerează experienţa de viaţă a cumnatului mai mare.
7. Accentuează corect cuvintele *surioarele, chimirul, răsărit, negustor*.
8. Ilustrează schimbarea valorii gramaticale a cuvintelor *iar* şi *a*.
9. Formulează propoziţii cu două funcţii sintactice ale verbului *a înzestra* la gerunziu.
10. Alcătuieşte familia lexicală a cuvântului *a dăscăli*.
11. Recunoaşte diminutivele din text şi scrie altele trei, formate cu sufixe diferite.
12. Notează câteva expresii care să conţină substantivul *zile*.

VI.12. Citeşte cu atenţie textul pentru a rezolva cerinţele de mai jos:

„Una dintre nevestele care, la răstimpuri, se arată, ar spune că e un blestem. De când se țin minte, ele singure muncesc pământul. Copiii, tocmai când să le fie de un ajutor, pornesc pe urma bărbaților. Obidite, femeile iau sapa pe umăr, înțepenesc poarta, și ies la câmp, lăsându-și gospodăriile în paza câinilor.

În acest timp, bărbații, care de o sută de ani își trec din tată în fiu nepăsarea față de ogoare, odată cu fiorul altei chemări, călătoresc pe drumul de fier spre miazănoapte. Trenul îi poartă printre pereții tot mai masivi ai munților, ducându-i în cele din urmă, chiar în inima lor, unde Cozia ridică spre cer cea mai temută cetate. E locul în care Lotrul se varsă în Olt. Aici se întocmesc plutele și începe plutăritul – statornica îndeletnicire și neistovita pasiune a oamenilor din Olanu."

(Geo Bogza – *Cartea Oltului*)

1. Argumentează pe scurt că fragmentul citat aparține unui reportaj.
2. Recunoaște modul de expunere utilizat de autor.
3. Prezintă ocupațiile locuitorilor de pe aceste meleaguri.
4. Explică sensul expresiilor *nepăsarea față de ogoare* și *se întocmesc plutele*.
5. Precizează efectul artistic al folosirii prezentului.
6. Transcrie fragmentul care prezintă atașamentul oamenilor față de meseria plutăritului.
7. Notează antonimele a două cuvinte din text, la alegere.
8. Alcătuiește enunțuri în care cuvântul *una* să aibă diferite valori morfologice.
9. Analizează morfologic cuvintele *acest* și *lor*.
10. Formulează propoziții cu formele omofone ale pronumelui *le*.
11. Scrie un enunț în care adverbul *aici* să îndeplinească funcția sintactică de atribut.
12. Identifică predicatele nominale din text.

CLASA A VII-A

VII.1. Citeşte cu atenţie textul pentru a rezolva cerinţele de mai jos:

„A nopţei sublimă măiastră
E-ascunsă-ntre roze şi cântă,
Grădina ce-mi stă sub fereastră
În raze de-argint se-nveşmântă.

O vrajă şi albă şi-albastră
Din ceruri, spre lume s-avântă! –
A nopţei sublimă măiastră
E-ascunsă-ntre roze şi cântă.

Chiar roza ce moare în glastră,
De legile firei înfrântă,
Tresare în pacea sihastră,
La glasul cu care-o-nmormântă
A nopţei sublimă măiastră.”

(Al. Macedonski– *Rondelul privighetoarei între roze*)

1. Transcrie metafora prin care este numită privighetoarea şi explică pe scurt semnificaţiile acesteia.
2. Selectează din text cuvinte şi expresii care sugerează farmecul nopţii de vară.
3. Explică în cel mult cinci rânduri, semnificaţiile versului *O vrajă şi albă şi-albastră.*
4. Identifică în ultima strofă o personificare şi un epitet.
5. Motivează repetiţia verbului *cântă* în poezie.
6. Precizează rima poeziei, ritmul şi măsura primei strofe.
7. Identifică, în ultima strofă, două exemple diferite de diftong; subliniază-le.
8. Din următoarea înşiruire rescrie numai cuvinte polisemantice: *roze, fereastră, glastră, glas, cântă*; exemplifică această valoare pentru un singur termen, la alegere.
9. Construieşte propoziţii cu alte valori morfologice ale cuvintelor *mi, noapte, şi*; precizează-le.
10. Motivează folosirea cratimei în contextul *cu care-o-nmormântă.*

11. Analizează morfologic şi sintactic: *ce, cu care, o.*
12. Descoperă în poezie o propoziţie simplă şi transcrie-o.

VII.2. Citeşte cu atenţie textul pentru a rezolva cerinţele de mai jos:

„Bagă de seamă, omule de carne,
Că umblă orice zi să te răstoarne,
Că orice oră umblă să te frângă.
Dar lacrima durută nu ţi-o lăsa să plângă.
Ia seama bine, somn să nu te fure,
Nu te opri; înalţă-te vulture.
Ajunge o secundă să şovăi, chiar de azi
Ai şi-nceput să şchioapăţi şi să cazi
Neadormit şi teafăr se cuvine
S-arunci şi trândăvia ispitei de la tine.
Primejdia s-o cauţi de-a dreptul, înadins
Nu te lăsa de semeni şi timp rănit şi-nvins.
Cu traista în spinare, cu câinele tău, leul,
Dă luptă ne-ntreruptă cu ceasul şi cu greul.
Călătorind de-a pururi prin zări şi peste zare,
Să nu te afle viaţa culcat, dar în picioare."

(T. Arghezi – *Sus*)

1. Argumentează în cinci rânduri că textul de mai sus este o creaţie lirică.
2. Evidenţiază câteva trăsături de caracter ale fiinţei umane sugerate de autor în versurile date.
3. Precizează măsura, rima şi ritmul primelor patru versuri.
4. Găseşte semnificaţia substantivelor *ceasul* şi *greul* din antepenultimul vers.
5. Motivează utilizarea verbelor la modurile conjunctiv şi imperativ.
6. Transcrie din poezie o personificare şi un epitet.
7. Identifică în text două cuvinte care să conţină hiat.
8. Accentuează corect cuvintele *trândăvia, înadins, câinele, picioare.*
9. Din următoarea înşiruire subliniază numai cuvintele bisilabice: *azi, cazi, seamă, omule, orice, tine, semeni, ceasul.*
10. Precizează câte sunete şi câte litere există în cuvintele *ajunge, ceasul, zări, chiar.*

11. Identifică în text un cuvânt compus şi altul format prin conversiune.
12. Construieşte trei propoziţii în care substantivul *om* să îndeplinească funcţia sintactică de nume predicativ în cazuri diferite.

VII.3. Citeşte cu atenţie textul pentru a rezolva cerinţele de mai jos:

„Grai tămâiat, căţuie de petale,
Gândul mi-a ciobănit pe plaiurile tale.

Umblă singur pe munţi de sare,
Vânt bătrân cu miere-n spinare.

Şerpi de răcoare verde-n pâraie
Cărări de bucium lung te stretaie.

Granguri de aur boabele-ţi ciugul,
Şesul ţi-l ară dorul cu plugul.

Calc des cu sufletul arsu-ţi coclaur
Din fund oftează strămoşii de aur.

De piscul tău, unde se-mbină
Pale de nori cu limbi de lumină,

Buzele-mi razim fremătătoare
Slăvit pristol de piatră şi floare."

(V. Voiculescu – *Grai valah*)

1. Evidenţiază câteva modalităţi prin care poetul realizează tonalitatea solemnă şi, în acelaşi timp, familiară a poeziei.
2. Selectează din text trei exemple de metafore.
3. Precizează câteva trăsături ale graiului strămoşesc, aşa cum sunt sugerate în poezie.
4. Motivează în câteva rânduri, cu argumente din text, ideea că limba naţională se identifică pe deplin cu ţara şi poporul (contemporanii poetului şi strămoşii).
5. Explică semnificaţia versului *Slăvit pristol de piatră şi floare.*
6. Indică rima şi ritmul poeziei.

7. Motivează folosirea în text a primei cratime şi a primelor două virgule.
8. Analizează morfologic şi sintactic pronumele şi adjectivele pronominale din ultimele două strofe.
9. Exemplifică funcţia de atribut a pronumelor posesive în cazul genitiv şi a pronumelor reflexive în cazul acuzativ.
10. Precizează valoarea morfologică în context a cuvintelor *singur, te, de*; construieşte propoziţii cu alte valori ale aceloraşi cuvinte şi precizează-le.
11. Identifică în text un substantiv numai cu formă de singular şi exemplifică alte trei asemenea cuvinte.
12. Arată cum s-au format cuvintele *tămâiat* şi *(a) ciobănit*.

VII.4. Citeşte cu atenţie textul pentru a răspunde la întrebări:

„Tresărind scânteie lacul
Şi se leagănă sub soare
Eu, privindu-l din pădure,
Las aleanul să mă fure
Şi ascult de la răcoare
Pitpalacul.

Din izvoare şi din gârle
Apa sună somnoroasă;
Unde soarele pătrunde
Printre ramuri a ei unde
Ea în valuri sperioase
Se azvârle.

Cucul cântă, mierle, presuri –
Cine ştie să le-asculte?
Ale păsărilor neamuri
Ciripesc pitite-n ramuri
Şi vorbesc cu-atât de multe
Înţelesuri.”

(M. Eminescu – *Freamăt de codru*)

1. Selectează pe două coloane sugestiile vizuale şi auditive din aceste versuri.

2. Motivează starea sufletească pe care o exprimă poetul în versul *las aleanul să mă fure.*
3. Identifică în text trei mijloace artistice diferite şi rescrie-le.
4. Precizează măsura, rima şi ritmul primei strofe.
5. Evidenţiază semnificaţia titlului poeziei pe baza elementelor oferite de text.
6. Selectează din fragment trei exemple de cuvinte bisilabice.
7. Precizează dacă omonimul *scânteie* intră în categoria omografelor sau omofonelor şi exemplifică în propoziţii sau în fraze.
8. Identifică în versurile de mai sus două cuvinte formate prin schimbarea valorii morfologice.
9. Notează antonimele cuvintelor *răcoare, sperios, vorbesc.*
10. Indică diminutivele cuvintelor *pădure, izvor, ramuri*; arată modul cum s-au format.
11. Motivează folosirea semnului întrebării şi a punctului din ultima strofă.

VII.5. Citeşte cu atenţie textul pentru a rezolva cerinţele de mai jos:

„Când ne-au zărit ungurii au strâns frâiele, au ocolit în scurt şi s-au întors. Cei de pe deal s-au învârtejit mai repede; cei de pe colină, cu pistoalele goale, au poticnit, întârziind. Am auzit lângă mine pe Mitriţă slobozind un fel de răcnet subţire, parcă se mira. Roibul meu cel mărunt şi-a repezit înainte botul, furându-mi dintre degete frâul, şi până să-l stăpânesc, era în goană asupra husarilor, lângă tovarăşul lui, pe care Mitriţă îl mâna drept în primejdie. Fără să-mi dau bine seama ce fac, am scos arcul din faţă şi am ales o săgeată din cucură. Mi-am adus aminte, nu înţeleg de ce, de istorisirile uncheşului cu războinicii lui Ghinghiz –Han, care trăgeau cu arcul în toate felurile. Am tras asupra celor doi, fără să nimeresc. Mitriţă urma să ţipe cu mirare. Am mai pus o săgeată în strună şi am tras iar fără izbândă. Tovarăşul meu şi-a încordat deodată braţul ridicându-se în scări, şi-a aruncat şpanga. Clonţul de fier a trecut printre fugari şi a căzut, scăpărând în cremeni. Am tras a treia săgeată, tocmai când fugarii treceau dealul. Am lovit unul din cai la un picior din faţă, sub genunchi. Călăreţul a căzut cu fruntea înainte, calul a rămas în urmă, cu copitele încrucişate sub pântece. Îndată am fost asupra ungurului şi l-am cules de-o aripă, aducându-l

cu mare fală la vale, unde ne aştepta râzând barba lui Sandu Catargiu."

(Mihail Sadoveanu – *Nunta domniţei Ruxandra*)

1. Descoperă câteva arhaisme şi arată importanţa lor în citatul text.
2. Demonstrează în cel mult cinci rânduri că fragmentul de mai sus este o naraţiune.
3. Selectează câteva verbe de mişcare şi precizează pe scurt rolul lor.
4. Explică semnificaţia expresiei *aducându-l cu mare fală.*
5. Precizează relaţia dintre autor şi narator în acest fragment.
6. Realizează rezumatul textului de mai sus.
7. Accentuează corect următoarele cuvinte: *ungurii, învârtejit, întârziind, războinici, deodată.*
8. Selectează din text două cuvinte formate cu sufixe şi două cu prefixe.
9. Precizează dacă substantivul *clonţ* în context este folosit cu sens propriu, secundar sau figurat.
10. Construieşte trei propoziţii sau fraze în care să pui în evidenţă valoarea polisemantică a verbului *a trece*.
11. Transcrie din text două locuţiuni verbale.
12. Trece verbul *a strânge* la modurile infinitiv, gerunziu şi supin; exemplifică funcţia de atribut a fiecăruia.
13. Construieşte propoziţii în care verbul *a trece* să fie folosit la fiecare dintre cele trei diateze.

VII.6. Citeşte cu atenţie textul pentru a rezolva cerinţele de mai jos:

„Era o zloată nemaipomenită: ploaie, zăpadă, măzărică şi vânt vrăjmaş, de nu mai ştia vita cum să se-ntoarcă să poată răsufla. Deşi aproape de nămiez, în tot satul era astâmpăr desăvârşit ca-n puterea nopţii; ba nici glas de câine nu se mai auzea – cine ştie în ce adăposturi se odihneau paznicii curţilor! Drumul parcă era pustiu: care om cuminte să-nfrunte aşa tărie de vreme? Pe la toacă s-a hotărât vântul să bată numai dintr-o parte; ploaia a contenit; a-nceput ninsoarea mărunţică şi deasă, şi s-a pornit crivăţul s-o vârtejească. Aşa vreme ţine trei zile şi trei nopţi: halal de cine n-are pentru vatră, nici pentru căldare."

(I.L. Caragiale – *În vreme de război*)

1. Precizează modul de expunere folosit cu precădere în text.

2. Transcrie din fragment un epitet, o personificare şi o enumeraţie.
3. Notează din text cuvinte şi expresii care sugerează impresia de pustietate.
4. Urmăreşte succesiunea timpurilor verbale şi motivează înlocuirea imperfectului şi a perfectului compus cu prezentul în finalul fragmentului.
5. Indică sentimentele şi stările sufleteşti pe care le generează descrierea de natură.
6. Din expresia *halal de cine n'are nici pentru vatră, nici pentru căldare*, se desprinde o atitudine de:
   a) ironie
   b) compasiune
   c) dispreţ
7. Subliniază numai cuvintele care conţin vocale în hiat *auzea, ştia, pustiu, tărie, numai, deasă.*
8. Identifică în fragment un cuvânt care să conţină triftong şi arată din ce sunete este format.
9. Motivează folosirea virgulei în contextul *ploaie, zăpadă, măzărică;* exemplifică alte trei situaţii de folosire a virgulei.
10. Transcrie din text câte un cuvânt format prin derivare, compunere şi schimbarea valorii morfologice.
11. Notează cel puţin două locuţiuni sau expresii sinonime cu verbul *a se odihni*.
12. Precizează sensul verbului *a bate* în contextul *s-a hotărât vântul să bată.* Alcătuieşte trei enunţuri prin care să demonstrezi valoarea polisemantică a acestui verb.
13. Propune sinonime pentru următoarele cuvinte: *vrăjmaş (vânt vrăjmaş), desăvârşit, să-nfrunte, s-o vârtejească.*

VII.7. Citeşte cu atenţie textul pentru a rezolva cerinţele de mai jos:

„Stă casa bătrânească sădită printre nuci,
În vârf de deal. E toamnă. Pe gardul de uluci,
Atârnă în ciorchine, grei, strugurii şi-n vie
Poteca înserării te-mbie şi te duci."

(Ion Pillat – *Chemare*)

1. Argumentează în câteva rânduri că fragmentul citat aparţine genului liric.

2. Găseşte două cuvinte utilizate cu sens figurat.
3. Transcrie din fragment două mijloace artistice diferite şi specifică felul lor.
4. Recunoaşte ritmul, rima şi măsura versurilor.
5. Alcătuieşte enunţuri în care să ilustrezi polisemia verbului *a (se) duce*.
6. Scrie funcţia sintactică a substantivului *uluci*.
7. Arată cum s-au format cuvintele *bătrânească, sădită* şi *înserării*.
8. Ilustrează omonimia cuvântului *vie* în trei exemple.
9. Precizează diateza ultimului verb din text. Exemplifică în propoziţii celelalte diateze.
10. Subliniază cuvintele care nu aparţin familiei lexicale a verbului *a sta*: *stătător, statut, statuar, start, stareţ, stare*.
11. Precizează valoarea morfologică a cuvântului *şi* din text. Dă exemple de alte valori morfologice ale aceluiaşi cuvânt.
12. Comentează în cel mult cinci rânduri frecvenţa substantivelor şi a adjectivelor în text.

VII.8. Citeşte cu atenţie textul pentru a rezolva cerinţele de mai jos:

„Sunt săraci, sărăcuţii, că n-au tată; e săracă şi ea, c-a rămas văduvă cu doi copii; cui, Doamne, ar putea să-i lase când se duce la târg? cum ar putea dânsa să stea de dimineaţă până seara fără ca să-i vadă? Cum, când e atât de bine să-i vezi?!

Umblă Mara prin lume, aleargă sprintenă, se târguieşte şi se ceartă cu oamenii, se mai ia de cap câteodată, plânge şi se plânge c-a rămas văduvă, şi apoi se uită împrejur să-şi vadă copiii şi iar râde.

„Tot n-are nimeni copii ca mine!" îşi zice ea, şi nimeni nu poate să ştie aceasta mai bine decât dânsa, care ziua toată vede mereu copii şi oameni şi nu poate să vadă fiinţă omenească fără ca s-o pună alăturea de copii ei."

(Ioan Slavici – *Mara*)

1. Precizează ce moment al subiectului operei literare ilustrează acest fragment.
2. În cel mult cinci rânduri demonstrează că textul face parte dintr-o operă epică.
3. Realizează un scurt portret al Marei, personajul principal, pe baza citatului.

4. Transcrie propoziția care exprimă dragostea femeii pentru copiii ei.
5. Indică modul de expunere folosit de către autor.
6. Motivează folosirea frecventă a semnului întrebării și a semnului exclamării în prima parte a fragmentului.
7. Selectează din text trei cuvinte monosilabice.
8. Din următoarea înșiruire subliniază numai cuvintele polisemantice *văduvă, târg, lume, coș, râde, ființă.*
9. Transcrie din text cinci cuvinte care fac parte din vocabularul fundamental.
10. Ilustrează, în propoziții, sensurile omonime ale unui cuvânt din text, la alegere.
11. Selectează din text două verbe folosite cu valoare copulativă.
12. Identifică în fragment un cuvânt derivat și unul compus.

VII.9. Citește cu atenție textul pentru a rezolva cerințele de mai jos:

„Două lucruri aflasem (despre școală): că e „domnească", iar nu cum era a noastră din curtea bisericii și că dascălul e „profesor", trebuind să-i zici „Domnul", iar nu cum îi ziceam noi, la al nostru „Nea Nicuță".

De pe la Sân-Petru eu îmi luam ghiozdanul, îi treceam băierile pe după gât și colindam pe aceleași cărări din grădina noastră, zicând că am plecat la Școala domnească. Uneori îmi legam de mijloc, c-un crâmpei din frânghia mamei, tăiat pe furiș, și pe Grivei și-l luam cu mine. Câinele căsca de căldură, repezea capul după muște, clănțănind dinții.

Eu îi vorbeam de Școala domnească:

– Hai, măi Grivei, măi, nu fi leneș. Acolo e școală, nu glumă... profesor mare și învățat, iar nu ca Nea Nicuță, care se încurcă când zice cazania..."

(Barbu Ștefănescu Delavrancea – *Domnul Vucea*)

1. Precizează modurile de expunere folosite în text.
2. Identifică sentimentele și stările sufletești cu care copilul așteaptă începerea școlii.
3. Indică principala trăsătură de caracter a copilului, așa cum apare în text.
4. Transformă în vorbire indirectă fragmentul care conține vorbire directă.

5. Transcrie contextul care sugerează încrederea copilului în rosturile şcolii.
6. Propune modalităţi de evitare a cacofoniei din finalul fragmentului.
7. Descoperă în text trei exemple de cuvinte polisemantice şi notează-le.
8. Realizează familia lexicală a cuvântului *şcoală*; precizează radicalul.
9. Propune omonime pentru două cuvinte din text, la alegere.
10. Precizează felul locuţiunii *pe furiş*; dă exemple (fără propoziţii) de locuţiuni substantivale şi adjectivale.
11. Analizează sintactic şi morfologic *cum era a noastră.*
12. Precizează felul numeralului *două* şi valoarea din context; construieşte propoziţii cu alte trei tipuri de numerale şi precizează-le.

VII.10. Citeşte cu atenţie textul pentru a răspunde la întrebări:

„În goana roibului un sol,
Cu frâu-n dinţi şi-n capul gol,
Răsare, creşte-n zări venind,
Şi zările de-abia-l cuprind,
Şi-n urmă-i corbii croncănind
Aleargă stol.

El duce regelui răspuns,
Din tabără. Şi ţine-ascuns
Sub straiul picurând de ploi
Pe cel mai bun dintre eroi –
Atâta semn de la război,
Şi-a fost de-ajuns!

Pe Fulger mort. Pe-un mal străin
L-a fulgerat un braţ hain!
De-argint e alb frumosu-i port,
Dar roş de sânge-i albul tort,
De lănci e plin."

(G. Coşbuc – *Moartea lui Fulger*)

1. Motivează, pe scurt, că fragmentul de mai sus aparţine unei opere epice.

2. Precizează ce moment al subiectului operei literare ilustrează prima strofă.
3. Descoperă în finalul primei strofe o aliterație și precizează rolul ei stilistic.
4. Explică semnificația versului *L-a fulgerat un braț hain!*
5. Identifică și rescrie din finalul fragmentului o antiteză.
6. În cel mult cinci rânduri precizează rolul stilistic al verbelor de mișcare din prima strofă.
7. Din următoarea înșiruire subliniază numai substantivele în cazul nominativ: *un sol, zările, stol, semn, un mal, un braț, port.*
8. Identifică în ultima strofă două cuvinte care conțin vocale în hiat.
9. Exemplifică valoarea polisemantică a cuvântului *cap*.
10. Transcrie din fragment trei exemple diferite de atribut; precizează felul fiecăruia și exemplifică alte două tipuri de atribut.
11. Analizează morfologic și sintactic: *de-abia, stol, cel mai bun, alb*.
12. Indică valoarea morfologică din text a verbului *a fi*; exemplifică celelalte valori ale aceluiași verb.
13. Transcrie din text trei cuvinte fără funcție sintactică.

VII.11. Citește cu atenție textul pentru a răspunde la întrebări:

„Fost-au, cică, un Novac
Un Novac, Baba-Novac,
Un viteaz de-ai lui Mihai
Ce sărea pe șapte cai
De striga Craiova vai!
El un fecioraș avea
Și tot astfel îi zicea:
– Fecioraș, Gruiuțul meu!
Ascultă de ce-ți zic eu,
Să nu cazi la vreun loc rău,
La loc rău și mult departe,
În neagra străinătate.
Dacă sorții te-or purta
Țările de-a vântura
Și-n Stambul de a intra
Tu de asta nu uita:

Vamă dreaptă să plătești,
Armele să-ți oțelești,
Ca să pari un biet sărac,
Să nu semeni a Novac,
Că nu-i turcilor pe plac."

(*Novac și Corbul*)

1. Argumentează în cel mult cinci rânduri apartenența textului la specia baladei populare.
2. Indică modurile de expunere folosite în acest fragment.
3. Motivează rolul inversiunii *fost-au* și al repetiției din primele două versuri.
4. Precizează ce moment al operei literare ilustrează textul.
5. Selectează din text câteva expresii care exprimă ideea de loc îndepărtat, necunoscut, ostil.
6. Evidențiază două-trei trăsături de caracter ale lui Baba-Novac, așa cum apar în fragmentul citat.
7. Explică valoarea polisemantică a verbului *a vântura*.
8. Precizează valorile morfologice din text ale cuvintelor *de, ai, lui*; construiește enunțuri cu alte valori morfologice ale acelorași cuvinte și precizează-le.
9. Descoperă în text un diminutiv și precizează rolul lui stilistic.
10. Identifică în fragment cuvinte formate prin schimbarea valorii gramaticale.
11. Analizează morfologic și sintactic: *Baba-Novac, șapte, meu, un sărac*.
12. Ilustrează funcțiile sintactice de nume predicativ în genitiv, atribut substantival și complement indirect ale numeralului cardinal *șapte*.
13. Transformă în vorbire indirectă fragmentul dialogat.

VII.12. Citește cu atenție textul pentru a răspunde la întrebări:

„Timpul i-a pus coroană de argint, țara de aur,
Și gloria măreață i-a pus cununi de laur.
Pe falnicii săi umeri, cu anii, sunt clădite
Nepieritoare sarcini de fapte strălucite,
Dar, ani și fapte, Ștefan nu simte a lor povară,
Căci dragostea moșiei, ca sfântă primăvară,
În sânu-i înflorește și îl întinerește

Pentru salvarea țării, când țara pătimește,
Erou plin de lumină, el e menit în lume
Pe seculul ce-l vede să sape al său nume
Și să răspândă raze pe seculi viitori,
Precum un soare splendid ce sparge deșii nori."

(Vasile Alecsandri – *Dumbrava Roșie)*

1. Precizează modul de expunere folosit de către autor în fragmentul de mai sus.
2. Transcrie din text câteva forme neliterare.
3. Identifică în fragment trei procedee artistice diferite; precizează-le.
4. Evidențiază semnificațiile primelor două versuri.
5. În câteva rânduri, prezintă principalele trăsături ale voievodului, așa cum se desprind din text.
6. Indică măsura, ritmul și rima versurilor.
7. Motivează alternarea perfectului compus cu prezentul.
8. Desparte în silabe cuvintele *falnicii, nepieritoare, primăvară, răspândă.*
9. Accentuează corect următoarele cuvinte: *cununi, falnici, povară, întinerește.*
10. Identifică în text un cuvânt numai cu formă de singular; notează două-trei cuvinte numai cu formă de plural.
11. Construiește propoziții în care să exemplifici sensul propriu, sensul secundar și sensul figurat al cuvântului *coroană.*
12. Transcrie din text trei cuvinte polisemantice.
13. Analizează morfologic și sintactic: *sunt clădite, de fapte, ce, deșii.*
14. Construiește propoziții cu alte trei valori morfologice decât în text ale cuvântului *i.*
15. Exemplifică funcțiile sintactice de complement indirect și nume predicativ ale pronumelui relativ *ce.*

VII.13. Citește cu atenție textul pentru a răspunde la întrebări:

„Doină, doină, cântic dulce,
Când te-aud nu m-aș mai duce!
Doină, doină, viers cu foc,
Când răsuni, eu stau în loc!
Bate vânt de primăvară,

Eu cânt doina pe afară,
De mă-ngân cu florile
Şi privighetorile.
Vine iarna viscoloasă
Eu cânt doina-nchis în casă
De-mi mai mângâi zilele,
Zilele şi nopţile.
Frunza-n codru cât învie,
Doina cânt de voinicie.
Cade frunza gios în vale,
Eu cânt doina cea de jale,
Doină zic, doină suspin,
Tot cu doina mă mai ţin.
Doină cânt, doină şoptesc
Tot cu doina vieţuiesc."

(*Cântecul doinei*)

1. Motivează în cel mult cinci rânduri apartenenţa textului la specia doinei populare.
2. Precizează cum este sugerată în text ideea înfrăţirii omului cu natura.
3. Indică principalul procedeu artistic folosit în poezie.
4. Pornind de la textul doinei, evidenţiază pe scurt importanţa acesteia în viaţa omului simplu.
5. Explică semnificaţia metaforelor *cântic dulce* şi *viers cu foc.*
6. Evidenţiază rolul repetiţiei adverbului *tot* în finalul poeziei.
7. Explică folosirea virgulei în primul vers.
8. Transcrie din text două exemple de cuvinte monosilabice şi două de cuvinte bisilabice.
9. Construieşte propoziţii cu sensuri omonime ale cuvintelor *vara* şi *mai*.
10. Analizează morfologic şi sintactic: *cu foc, pe afară, mi, cea.*
11. Foloseşte în contexte potrivite formele următoare şi explică diferenţa faţă de text: *m-ai, ce-a.*
12. Notează două locuţiuni verbale în structura cărora intră substantivul *foc.*
13. Exemplifică funcţia de atribut a următoarelor cuvinte: *afară, vară, cât;* indică felul fiecăruia.

VII.14. Citeşte cu atenţie textul pentru a răspunde la întrebări:

„Bogăția de grâu, orz, ovăz și mei se pleca la adierile încropite ale vântului de miazăzi. Spicele răscoapte și țepoase, încărcate cu bob mare de grâu, se clătinau alene, încovăindu-se în văi și dealuri de aur ruginit în jurul codrilor, supt cari s-afunda satul Măgura. O parte din bucate erau secerate, legate în snopi și movilele în clăi.

Dar, înainte de vreme, secerătorii mânau năvală spre bordeiele lor, iuțind boii cu coada ascuțită a furcilor. Bătrâni, însurăței cu nevestele cari își târăsc copiii de mână luptându-se cu cei din brațe, flăcăi cari pocnesc din bice, gonind înaintea lor vite speriate, țin răzoarele și se îndeasă la drumul mare, care duce la vatra satului."

(B.Ştefănescu Delavrancea – *Răzmiriță*)

1. Precizează ce moment al subiectului ilustrează fragmentul de mai sus.
2. Identifică modul de expunere utilizat în prima parte a textului.
3. Descoperă şi rescrie două mijloace artistice diferite.
4. Evidenţiază semnificaţia expresiei *văi și dealuri de aur ruginit.*
5. Transcrie din partea a doua a fragmentului cuvinte şi expresii care sugerează starea de agitaţie.
6. Selectează din text cuvinte a căror utilizare nu este recomandată de limba literară; motivează folosirea lor în operă.
7. Descoperă în fragmentul de mai sus trei cuvinte formate prin schimbarea valorii morfologice şi rescrie-le.
8. Indică din text un substantiv numai cu formă de singular şi altul numai cu formă de plural.
9. Identifică în fragment un verb la diateza pasivă; construieşte câte o propoziţie cu celelalte diateze învăţate ale aceluiaşi verb.
10. Trece un verb, la alegere, la modul infinitiv şi exemplifică trei funcţii sintactice diferite ale acestuia.
11. Arată ce caz cer prepoziţiile *de*, *înaintea*, *la*.
12. Găseşte în text o locuţiune prepoziţională. Exemplifică alte trei tipuri de locuţiuni învăţate.
13. Analizează morfologic şi sintactic: *la adierile, lor, își, cu cei.*

CLASA A VIII-A

VIII.1.

I. Citeşte cu atenţie textul pentru a răspunde la întrebări:

„Bătrânul Dan ferice se duce, Nistrul trece,
Şi-n aerul Moldovei se umflă pieptu-i rece,
Şi inima lui creşte şi ochii plini de jale
Cu drag privesc prin lacrimi podoaba ţării sale.
Sărmanu-ngenunchează pe iarba ce străluce,
Îşi pleacă fruntea albă, smerit îşi face cruce
Şi pentru totdeauna sărută ca pe-o moaşte
Pământul ce tresare şi care-l recunoaşte...
Apoi el se întoarce la hanul, intră-n cort,
Suspină, şovăieşte şi, palid, cade mort!"

Iar hanul lung privindu-l, rosteşte cu durere:
O! Dan viteaz, ferice ca tine care pere,
Având o viaţă verde în timpul tinereţii
Şi albă ca zăpada în iarna bătrâneţii!..."

(Vasile Alecsandri – *Dan, căpitan de plai*)

1. Indică genul literar în care se încadrează textul (liric, epic, dramatic).
2. În cel mult cinci rânduri evidenţiază semnificaţiile cuvântului *alb* în text.
3. Transcrie din fragment două metafore şi o comparaţie.
4. Evidenţiază, pe scurt, semnificaţia gesturilor eroului în momentul revederii pământului strămoşesc.
5. Precizează trei trăsături de caracter ale personajului Dan, reieşite din fragment.
6. Foloseşte în enunţuri diferite, cu sens propriu, secundar şi sens figurat substantivul *inimă*.
7. Exemplifică valoarea polisemantică a substantivului *frunte*.
8. Evidenţiază două consecinţe ale folosirii cratimei în contextul *sărmanu-ngenunchează*.
9. Transcrie din text un cuvânt format prin derivare şi altul format prin compunere.

10. Indică valoarea morfologică din text a cuvântului *ce*; construieşte propoziţii cu alte patru valori ale aceluiaşi cuvânt şi precizează-le.

11. Rescrie o propoziţie principală şi o propoziţie subordonată din fragmentul citat.

12. Analizează sintactic şi morfologic următoarele cuvinte: *i* (versul al doilea), *sale, pentru totdeauna.*

13. Desparte în silabe cuvintele *şovăieşte, totdeauna, îngenunchează.*

14. Descoperă în text un substantiv la cazul vocativ.

15. Include în contexte potrivite câte o locuţiune substantivală, adjectivală şi prepoziţională.

16. Construieşte enunţuri în care pronumele personal *tine* să îndeplinească funcţiile sintactice de atribut şi nume predicativ în cazul acuzativ şi de complement de agent.

II. Urmează să pleci într-o călătorie cu părinţii şi ai nevoie de o adeverinţă de elev. Adresează directorului şcolii o cerere în acest sens.

III. Demonstrează apartenenţa la specia basmului a unui text literar studiat în clasă.

VIII.2.

I. Citeşte cu atenţie textul pentru a rezolva cerinţele de mai jos:

„Crivăţul din miazănoapte vâjâie prin vijelie
Spulberând zăpada-n ceruri de pe deal, de pe câmpie,
Valuri albe trec în zare, se aşează-n lung troian,
Ca nisipurile dese din pustiul african.

Viscolul frământă lumea!... Lupii suri ies după pradă,
Alergând, urlând în urmă-i prin potopul de zăpadă.
Turmele tremură; corbii zbor vârtej, răpiţi de vânt,
Şi răchiţile se-ndoaie lovindu-se de pământ.

Zbierăt, răget, ţipet, vaiet, mii de glasuri spăimântate,
Se ridică de prin codri, de pe dealuri, de prin sate.
Şi-n departe se aude un nechez răsunător...
Noaptea cade, lupii urlă... Vai de cal şi călător!

Fericit acel ce noaptea rătăcit în viscolire
Stă, aude-n câmp lătrarea şi zăreşte cu uimire
O căsuţă drăgălaşă cu ferestrele lucind,
Unde dulcea ospeţie îl întâmpină zâmbind!"

(V. Alecsandri – *Viscolul*)

1. Explică în cinci rânduri efectul artistic al expresiei *vâjâind prin vijelie.*
2. Notează din strofa a doua trei mijloace artistice diferite şi numeşte-le.
3. Identifică versul care exprimă starea sufletească dominantă în faţa asaltului forţelor naturii.
4. Transcrie câteva sugestii auditive şi motivează folosirea lor în operă.
5. Explică schimbarea de atitudine a poetului în ultima strofă.
6. Identifică hiatul din primele două versuri şi arată dacă prezenţa lui este întâmplătoare.
7. Motivează frecvenţa propoziţiilor exclamative în poezie şi a punctelor de suspensie.
8. Descoperă în text un substantiv cu sens colectiv; dă exemple de alte trei asemenea substantive.
9. Transcrie din fragmentul citat o enumerare şi arată rolul ei în text.
10. Analizează sintactic şi morfologic verbele la modul gerunziu din ultima strofă.
11. Indică felul subordonatei introduse prin adverbul relativ *unde*; construieşte fraze în care acelaşi adverb *unde* să introducă o subiectivă, o predicativă şi o completivă indirectă.
12. Dezvoltă în propoziţie echivalentă adjectivul *albe* şi precizează două consecinţe ale acestei transformări.
13. Identifică în text un diminutiv.
14. Exemplifică, fără propoziţii, câte o locuţiune adjectivală, prepoziţională, conjuncţională.

II. Întrucât după examenul de capacitate urmează să-ţi serbezi ziua de naştere, adresează unui prieten/unei prietene din altă localitate invitaţia de a participa la acest eveniment.

III. Demonstrează în una-două pagini apartenenţa la o anumită specie literară a textului de mai sus.

VIII.3

I. Citeşte cu atenţie textul pentru a răspunde la întrebări:

„Acolo unde-s nalţi stejari
Şi cât stejarii nalţi îmi cresc
Flăcăi cu pieptúrile tari
Ce moartea-n faţă o privesc,

Acolo unde-s stânci şi munţi
Şi ca şi munţii nu clintesc
Voinicii cei cu peri cărunţi
În dor de ţară strămoşesc,

Acolo unde-i cer senin
Şi ca seninul cer zâmbesc
Femei ce poartă l-al lor sân
Copii ce pentru luptă cresc,

Acolo este ţara mea
Şi neamul meu cel românesc,
Acolo eu să mor aş vrea,
Acolo vreau eu să trăiesc."

(Ioan Neniţescu – *Ţara mea*)

1. Precizează elementele care definesc în mod simbolic noţiunea de patrie.
2. Explică efectul poetic al folosirii adverbului *acolo* în cuprinsul poeziei.
3. Comentează în cinci rânduri, rolul comparaţiilor din primele trei strofe.
4. Evidenţiază modul în care poetul se include el însuşi în noţiunea de patrie în finalul poeziei.
5. Indică măsura, rima şi ritmul primei strofe.
6. Precizează felul subordonatei introduse prin pronumele relativ *ce*; construieşte fraze în care subordonatele SB, PR, CD să fie introduse prin acelaşi element de relaţie.
7. Analizează sintactic şi morfologic: *cei, al lor, mea.*
8. Construieşte propoziţii cu omonimele a două cuvinte din text, la alegere.

9. Explică folosirea cratimei în strofa a doua; precizează două consecințe ale utilizării acesteia.
10. Construiește regente potrivite, astfel încât subordonata *să trăiesc* să fie, pe rând, subiectivă, predicativă și atributivă.
11. Indică valoarea morfologică a verbului *a fi* din prima propoziție; construiește enunțuri cu celelalte valori și precizează-le.
12. Folosește în propoziții cu sens figurat cuvintele *cărunt, senin, zâmbesc.*
13. Contrage propozițiile *ce poartă l-al lor sân / Copii ce pentru luptă cresc*; evidențiază două modificări survenite în procesul contragerii.
14. Indică diateza verbului *privesc*; construiește propoziții în care același verb să fie folosit la celelalte diateze; precizează-le.
15. Accentuează corect cuvintele *piepturile, strămoșesc, cărunți.*

II. Te numești Adrian/Adriana Georgescu și ești elev/elevă la Liceul "Mihai Eminescu" din Botoșani. Folosind cam 100 de cuvinte, scrie o invitație de participare la balul bobocilor, adresată fostului tău coleg, Mihai Davidescu.

III. În cel mult două pagini caracterizează un personaj feminin dintr-o operă literară studiată.

VIII.4.

I. Citește cu atenție textul pentru a răspunde la întrebări:

„Întorcând privirea spre apus, îți vine să crezi că un popor de uriași a însuflețit cândva aceste locuri și că, precum odinioară s-a zvârlit munte peste munte spre a lua cerul cu asalt, tot astfel și aici s-au îngrămădit, una peste alta, acele stânci enorme spre a-și da, poate, pământul mâna cu cerul. Și sunt acele stânci atât de imense, atât de goale și tăiate de niște mâini supranaturale, pe linii așa de lungi și caprițios unghiulate încât îți aduc amețeală în suflet, îți curmă firul gândirii, te apasă pe creieri și te lasă înmărmurit și mut."

(Calistrat Hogaș – *Singur*)

1. Precizează care este modul de expunere folosit în text de către autor.
2. Identifică în text două hiperbole și rescrie-le.
3. Explică, în cel mult cinci rânduri, rolul formelor la superlativ absolut folosite de către autor.

4. Precizează sentimentele şi stările sufleteşti pe care le exprimă autorul faţă de natură.
5. Selectează, din fragmentul de mai sus, cinci cuvinte sau expresii care sugerează măreţia naturii.
6. Desparte în silabe cuvintele *odinioară, însufleţit, unghiulate, înmărmurit.*
7. Accentuează corect cuvintele *apus, însufleţit, enorme, suflet.*
8. Identifică în text patru neologisme şi rescrie-le.
9. Transcrie din text un cuvânt format prin derivare parasintetică, două cuvinte compuse şi două prin schimbarea valorii morfologice.
10. Găseşte, în fragmentul citat, un cuvânt cu formă neliterară.
11. Scrie sinonime ale cuvintelor *apus, uriaşi, enorme, supranaturale.*
12. Analizează sintactic şi morfologic: *întorcând, de uriaşi, capriţios.*
13. Modifică regenta astfel încât propoziţia *că un popor de uriaşi a însufleţit aceste locuri* să fie, pe rând, SB, CI, AT.
14. Descoperă în text un cuvânt incident.
15. Indică funcţia sintactică a construcţiei *(spre) a-şi da mâna*; construieşte propoziţii în care aceeaşi construcţie să îndeplinească alte trei funcţii sintactice şi precizează-le.
16. Descoperă în text câte o locuţiune verbală şi una adverbială.
17. Construieşte propoziţii în care verbul *a crede* să fie folosit la alte diateze decât în text şi precizează-le.
18. Foloseşte în enunţuri proprii cuvântul *poate* cu valoare de adverb predicativ şi verb predicativ.
19. Exemplifică valoarea polisemantică a cuvântului *suflet.*
20. Exemplifică alte două-trei modalităţi de exprimare a superlativului absolut folosindu-te de adjectivul *lungi.*
21. Explică folosirea virgulelor a doua şi a treia din text şi a primei cratime.
22. Precizează felul propoziţiei a doua şi contrage-o în partea de propoziţie echivalentă.
23. Construieşte propoziţii cu alte două valori morfologice decât în text ale cuvintelor *a* şi *tot*; precizează-le.
24. Selectează patru cuvinte care nu îndeplinesc funcţie sintactică şi rescrie-le.

II. Comunică unui prieten dintr-o altă localitate, printr-o telegramă, vestea câştigării unui concurs artistic.
III. În una-două pagini realizează rezumatul unei nuvele studiate în clasă.

VIII.5.
I. Citeşte cu atenţie textul pentru a răspunde la întrebări:

„Trecu-au anii ca nouri lungi pe şesuri
Şi niciodată n-or să vie iară.
Căci nu mă-ncântă azi cum mă mişcară
Poveşti şi doine, ghicitori, eresuri,
Ce frunte-mi de copil o-nseninară,
Abia-nţelese, pline de-nţelesuri –
Cu-a tale umbre azi în van mă-mpresuri,
O, ceas al tainei, asfinţit de sară...”

(M. Eminescu – *Trecut-au anii...*)

1. Identifică figurile de stil din primul vers şi comentează-le pe scurt.
2. Precizează rima primelor patru versuri, măsura şi ritmul strofei.
3. Evidenţiază sentimentele şi stările sufleteşti dominante în acest citat.
4. Argumentează, în cel mult cinci rânduri, apartenenţa versurilor la un anume gen literar (liric, epic, dramatic).
5. Explică pe scurt frecvenţa în text a formelor pronominale de persoana I.
6. Descoperă în text câte un cuvânt format prin derivare, compunere şi schimbarea valorii morfologice.
7. Motivează folosirea în ultimul vers a virgulelor şi a punctului.
8. Analizează sintactic şi morfologic: *mi, abia, a tale, în van*.
9. Construieşte două-trei propoziţii cu sensuri omonime ale unui cuvânt din text, la alegere.
10. Transcrie din fragment două cuvinte care nu aparţin limbii literare.
11. Indică valorile morfologice ale cuvântului *o* din text; construieşte propoziţii cu alte trei valori ale aceluiaşi cuvânt şi precizează-le.
12. Rescrie o propoziţie subordonată din fragmentul citat; indică termenul regent şi elementul de relaţie.
13. Dezvoltă în propoziţie echivalentă *ca nouri lungi*.

14. Introdu prin adverbul relativ *cum* două subordonate diferite; precizează felul fiecăreia.

II. Redactează o scrisoare adresată unui prieten/unei prietene în care să-ţi prezinţi noul coleg/noua colegă de bancă.

III. Prezintă în cel mult două pagini finalul unui roman studiat în clasă, punând în evidenţă punctul culminant şi deznodământul.

VIII.6

I. Citeşte cu atenţie textul pentru a răspunde la întrebări:

„Pe când i se învălmăşeau aceste cugetări, Bogza, simţindu-se privit, bău pe nerăsuflate un pahar de vin şi încă unul. După aceea, fără să ştie cum, luă deodată o hotărâre năprasnică. Muierea-i muiere şi bărbatu-i bărbat. El era un bărbat de care încă nu-şi bătuse joc nimeni în viaţa lui.

– Dă baltagul, vorbi el, încă stăpânit, întinzând mâna îndărăt către Gheorghiţă.

– Mai stai puţintel, îl opri femeia, ca să încheiem praznicul după cuviinţă. Ce te uiţi, Gheorghiţă, aşa la baltag? întrebă ea după aceea, râzând; este scris ceva pe el?

– Ascultă femeie – mormăi cu mânie Bogza – de ce tot mă fierbi şi mă înţepi atâta? Ai ceva de spus: spune!

– Nu te supăra, domnu Calistrat, eu întreb pe băiet dacă nu ceteşte ceva pe baltag.

– Destul! răcni gospodarul bătând cu pumnul în masă şi înălţându-se de la locul lui.

Tacâmurile se învălmăşiră, mesenii se ridicară spăriaţi. Ceea ce se făcea nu era bine, căci era praznic. Bogza avea întrucâtva dreptate."

(M. Sadoveanu – *Baltagul*)

1. Indică modurile de expunere folosite în text.
2. Precizează în ce moment al subiectului se include fragmentul şi povesteşte, în cinci rânduri, finalul scenei.
3. Urmăreşte sentimentele şi stările sufleteşti pe care le încearcă Bogza.
4. Evidenţiază două-trei modalităţi prin care autorul accentuează starea de agitaţie a lui Bogza.
5. Transformă în vorbire indirectă fragmentul cuprinzând vorbire directă.

6. Transcrie din text câte un cuvânt care să conțină diftong și triftong; precizează sunetele din care sunt formați.
7. Accentuează corect cuvintele *cugetări, nimeni, praznicul, Calistrat.*
8. Selectează din fragmentul de mai sus cinci cuvinte care fac parte din vocabularul fundamental.
9. Indică sensurile omonime pentru două cuvinte din text, la alegere.
10. Transcrie din text o locuțiune verbală și o locuțiune adverbială; dă exemple, în propoziții, de locuțiuni substantivale și adjectivale.
11. Construiește o frază în care verbul *a fi* să fie regent pentru o subordonată predicativă și una subiectivă
12. Analizează sintactic și morfologic: *simțindu-se, de care, ceva, ceea ce.*
13. Precizează valorile morfologice din text ale cuvintelor *un, îndărăt, destul*; construiește propoziții cu alte valori ale acelorași cuvinte și precizează-le.
14. Transcrie din text un diminutiv.
15. Identifică în text construcții incidente, substantive în vocativ, verbe la imperativ; precizează punctuația în fiecare caz.
16. Arată felul primei subordonate din fragment. Prin același element de relație subordonator introdu, în fraze separate, câte o CI, AT și SB.
17. Descoperă în text un verb la modul supin; construiește cu acesta propoziții în care să îndeplinească funcțiile sintactice de complement indirect, atribut, nume predicativ.
18. Transcrie din fragment cel puțin două forme populare sau regionale.
19. Precizează care din următoarele două propoziții este negativă:
    a) Bogza nu avea dreptate
    b) Nu Bogza avea dreptate.
20. Explică punctuația propoziției *fără să știe cum* și a propoziției *mormăi cu mânie Bogza.*

II. Adresează unuia dintre profesorii tăi o scrisoare în care să-ți prezinți impresiile după lectura unui roman recomandat pentru lectura suplimentară.

III. În una-două pagini demonstrează că un text studiat în gimnaziu este o creație literară.

VIII.7

I. Citește cu atenție textul pentru a răspunde la întrebări:

„Un bou ca toți boii, puțin la simțire,
În zilele noastre de soartă-ajutat,
Şi decât toți frații mai cu osebire,
Dobândi-n cireadă un post însemnat.
- Un bou în post mare? - Drept cam ciudat vine,
Dar asta se-ntâmplă în oricare loc;
Decât multă minte, știu că e mai bine
Să ai totdeauna un dram de noroc.
Aşa de-a vieții veselă schimbare
Cum și de mândrie boul stăpânit
Se credea că este decât toți mai mare,
Că cu dânsul nimeni nu e potrivit.
Vițelul atuncea plin de bucurie,
Auzind că unchiul s-a făcut boier,
Că are clăi sumă și livezi o mie:
Mă duc, zise-ndată, nițel fân să-i cer...”

(Gr. Alexandrescu – *Boul și vițelul*)

1. Argumentează în cinci rânduri apartenența fragmentului la o specie literară.
2. Evidențiază câteva trăsături de caracter ale boului, așa cum se desprind din fragment.
3. Specifică măsura, rima și ritmul primelor patru versuri.
4. Evidențiază, în două-trei fraze, semnificația versurilor:
   Decât multă minte, știu că e mai bine / Să ai totdeauna un dram de noroc.
5. Precizează procedeul artistic dominant în acest fragment.
6. Arată prin ce mijloc de îmbogățire a vocabularului s-a format cuvântul *totdeauna* și indică elementele constitutive.
7. Exemplifică două locuțiuni sau expresii care să includă substantivul *frate.*
8. Analizează sintactic și morfologic: *se credea că este decât toți mai mare.*
9. Precizează felul propoziției *zise-ndată.*

10. Contrage ultima subordonată din text.

11. Construieşte diferite contexte în care cuvintele *decât, mai, oricare* să fie altfel ortografiate decât în text; motivează scrierea.

12. Selectează din text un derivat parasintetic; precizează structura lexicală.

13. Descoperă în ultimele patru versuri un predicat nominal; exemplifică, fără propoziţii, alte trei verbe copulative.

14. Construieşte fraze în care verbul *a auzi* să fie regent pentru câte o subordonată subiectivă, temporală, concesivă.

II. Redactează o telegramă în care comunici unui prieten o schimbare neaşteptată a programului de călătorie.

III. Povesteşte, în una-două pagini, conţinutul unei schiţe citite ca lectură suplimentară.

VIII.8

I. Citeşte cu atenţie textul pentru a răspunde la întrebări:

„După douăzeci de ani trec iarăşi pe aceleaşi uliţi
unde am fost prietenul mic al ţărânii din sat.
Port acum în mine febra eternităţii,
negru prundiş, eres vinovat.

Nimeni nu mă cunoaşte. Vântul, el singur, sau plopul
de aur. Plop înălţat de un fir nevăzut asemenea fusului.
Nedumerit turnul se va uita două ore în urma mea
până m-oi pierde din nou sub dunga apusului.

Totul cât de schimbat! Casele toate sunt mult mai mici
decât le-a crescut amintirea.
Lumina bate altfel în zid, apele altfel în ţărm.
Porţi se deschid să-şi arate uimirea

Dar de ce m-am întors? Lamura duhului nu s-a ales.
Ceasul meu fericit, ceasul cel mai fericit
încă nu a bătut. Ceasul aşteptat
sub ceruri care încă nu s-au clădit."

(Lucian Blaga – *Sat natal*)

1. Precizează tipul de operă literară pe care îl ilustrează textul (lirică, epică) şi argumentează pe scurt.
2. Selectează cinci elemente care compun universul familiar al satului natal.
3. Evidenţiază sentimentele şi stările sufleteşti dominante în poezie. Motivează-le pe scurt.
4. Transcrie din text două procedee artistice diferite; precizează-le.
5. Indică trei deosebiri la nivelul elementelor de versificaţie (măsură, rimă, ritm etc.) faţă de poeziile studiate în mod obişnuit.
6. Precizează vocalele şi semivocalele din cuvintele *douăzeci, aceleaşi.*
7. Construieşte propoziţii în care să pui în evidenţă valoarea polisemantică a cuvântului *ceas.*
8. Transcrie din text un substantiv cu sens colectiv şi altul numai cu formă de singular.
9. Realizează familia lexicală a verbului *a cunoaşte;* indică radicalul.
10. Analizează sintactic şi morfologic: *aceleaşi, din sat, în urma mea, din nou.*
11. Indică felul ultimei subordonate din poezie.
12. Construieşte propoziţii cu alte valori morfologice decât în text ale cuvintelor *am, asemenea, şi*; indică-le.
13. Ilustrează omonimia cuvântului *port.*
14. Foloseşte în propoziţii pronumele negativ *nimeni* în cazurile dativ şi genitiv; indică pentru fiecare situaţie funcţia sintactică.

II. Redactează o scrisoare în care să comunici dirigintelui/dirigintei impresii de vacanţă.

III. Argumentează, în una-două pagini, apartenenţa la specia fabulei a unui text literar citit în clasă.

VIII.9

I. Citeşte cu atenţie textul pentru a răspunde la întrebări:

„– La vreme de război, aici domnii Moldovei obicinuiesc a-şi trimite averile lor, răspunse Potoţki.

– Aşa! Să mergem dar să-l luăm! Oh! voi să-mi răzbun pe Cantemir care mă înşală şi mă face să perd atâţia viteji!

– Eu aşi zice să lăsăm cetatea aceasta, zise Iablonovski, şi să ne urmăm drumul înainte. Avem tunurile de câmp, nu de asalt.

– Ba pre numele patronului meu! nu va zice lumea că o cetate s-a arătat dinaintea lui Sobieski fără a i se cuceri? N-avem tunuri? Vom lua-o cu mâinile.

– Numele Măriei tale e destul tun, zise Potoţki.”

(C. Negruzzi – *Sobieski şi românii*)

1. Precizează ce moment al subiectului ilustrează fragmentul.
2. Transpune fragmentul în vorbire indirectă şi precizează trei modificări.
3. Selectează din text trei arhaisme şi precizează rolul lor.
4. Indică numele şi rangul personajelor participante la dialog.
5. Evidenţiază starea sufletească pe care o sugerează interjecţiile din prima replică a lui Sobieski.
6. Răspunsul lui Potoţki exprimă:
   a) respect
   b) responsabilitate
   c) slugărnicie.
7. Identifică în text două verbe care ilustrează caracterul războinic al lui Sobieski.
8. Transcrie două cuvinte monosemantice şi două polisemantice.
9. Motivează folosirea semnului exclamării în text.
10. Identifică în fragment trei cuvinte formate prin schimbarea valorii morfologice.
11. Exemplifică sensuri omonime ale cuvântului *tun*.
12. Analizează sintactic şi morfologic: *care, atâţia, înainte.*
13. Construieşte enunţuri în care pronumele relativ *care* să îndeplinească funcţiile sintactice de atribut, nume predicativ, complement indirect, complement de agent.
14. Dezvoltă în propoziţie echivalentă *a-şi trimite*.
15. Modifică regenta astfel încât subordonata *să-l luăm* să fie pe rând, atributivă, subiectivă, predicativă, completivă indirectă.
16. Motivează folosirea ultimei virgule din text.

II. Adresează directorului şcolii unde înveţi o cerere în care să soliciţi aprobarea participării tale la o competiţie sportivă.

III. Demonstrează, în una-două pagini, apartenenţa la specia romanului a unei opere literare discutate în clasă.

VIII.10

I. Citeşte cu atenţie textul pentru a răspunde la întrebări:

„În genunchi cădeau pedeştrii, colo caii se răstoarnă,
Când săgeţile în valuri care şuieră, se toarnă
Şi, lovind în faţă,-n spate, ca şi crivăţul şi gerul,
Pe pământ lor li se pare că se năruie tot cerul...
Mircea însuşi mână-n luptă vijelia-ngrozitoare,
Care vine, vine, vine, calcă totul în picioare;
Durduind soseau călării ca un zid înalt de suliţi,
Printre cetele păgâne trec rupându-şi large uliţi;
Risipite se-mprăştie a duşmanilor şiraguri;
Şi gonind biruitoare tot veneau a ţării steaguri,
Ca potop ce prăpădeşte, ca o mare turburată
Peste-un ceas păgânătatea e ca pleava vânturată.
Acea grindin-oţelită înspre Dunăre o mână,
Iar în urma lor se-ntinde falnic armia română."

(M. Eminescu – *Scrisoarea III*)

1. Indică modul de expunere din text şi argumentează în maxim cinci rânduri.
2. Precizează procedeul artistic folosit în prezentarea celor două armate.
3. Transcrie versul care sugerează impresia producerii unui cataclism natural.
4. Precizează, pe scurt, atitudinea poetului faţă de oştirea română, aşa cum apare în ultimele două versuri.
5. Indică în text două metafore.
6. Motivează folosirea frecventă a verbelor de mişcare la indicativ-prezent.
7. Transcrie din text o locuţiune şi arată felul ei.
8. Analizează sintactic şi morfologic: *e ca pleava vânturată.*
9. Selectează din ultimele două versuri un cuvânt compus şi altul format prin schimbarea valorii gramaticale.
10. Indică valoarea morfologică a cuvântului *un* din contextul *peste-un ceas*; exemplifică celelalte valori ale aceluiaşi cuvânt.
11. Ilustrează valoarea polisemantică a unui cuvânt din text, la alegere.
12. Explică utilizarea semnelor ortografice şi de punctuaţie din ultimele două versuri ale textului.

13. Selectează din fragment o propoziție subordonată și precizează felul ei.
14. Transcrie două exemple de cuvinte nerecomandate a fi folosite în exprimarea literară.

II. Adresează unui prieten/unei prietene invitația de a participa la o excursie a clasei tale la mănăstirile din nordul Moldovei.

III. În una-două pagini demonstrează că textul de mai sus este un fragment dintr-o operă lirică.

VIII.11

I. Citește cu atenție textul pentru a răspunde la întrebări:

„Nu știu alții cum sunt, dar eu, când mă gândesc la locul nașterii mele, la casa părintească din Humulești, la stâlpul hornului unde lega mama o șfară cu motocei la capăt, de crăpau mâțele jucându-se cu ei, la prichiciul vetrei cel humuit, de care mă țineam când începusem a merge copăcel, la cuptiorul pe care mă ascundeam, când ne jucam noi, băieții, de-a mijoarca, și la alte jocuri și jucării pline de hazul și farmecul copilăresc, parcă-mi saltă și acum inima de bucurie! Și, Doamne, frumos era pe atunci, căci și părinții și frații, și surorile îmi erau sănătoși, și casa ni era îndestulată, și copiii și copilele megieșilor erau de-a pururea în petrecere cu noi, și toate îmi mergeau după plac, fără leac de supărare, de parcă era toată lumea a mea!

Și eu eram vesel ca vremea cea bună și șturlubatic și copilăros ca vântul în turburarea sa."

(Ion Creangă – *Amintiri din copilărie*)

1. Recunoaște două dintre sentimentele dominante exprimate de narator și explică-le în cel mult cinci rânduri.
2. Identifică acele cuvinte din text care exprimă trăsăturile vârstei copilăriei.
3. Precizează cel puțin patru elemente ale casei părintești, fixate în memoria scriitorului.
4. Transcrie o enumerație din fragmentul citat.
5. Motivează utilizarea frecventă a formelor pronominale de persoana I.
6. Precizează cel puțin trei elemente populare sau regionale și explică prezența lor în text.

7. Exemplifică omonimia cuvântului *unde* şi valoarea polisemantică a cuvântului *casă*.
8. Desparte în silabe cuvintele *părintească, prichiciul, cuptiorul*.
9. Identifică în text două tipuri diferite de locuţiuni; precizează felul fiecăreia.
10. Analizează sintactic şi morfologic: *mele, a merge, băieţii, de bucurie*.
11. Identifică primele două propoziţii din text şi indică raportul sintactic stabilit între ele.
12. Transcrie din fragment câte un cuvânt format prin derivare, compunere şi schimbarea valorii gramaticale.
13. Arată care este predicatul din ultima propoziţie a textului şi specifică felul lui.
14. Foloseşte în enunţuri proprii pronumele relativ *care* în cazurile dativ şi genitiv; indică funcţia sintactică pentru fiecare.

II. Realizează o cerere adresată directorului şcolii de a aproba desfăşurarea unei întâlniri cu un scriitor în sala de festivităţi.

III. Demonstrează, în una-două pagini, că un text literar studiat în gimnaziu aparţine speciei balada populară.

VIII.12

I. Citeşte cu atenţie textul pentru a răspunde la întrebări:

„Eu n-o slăvesc ca pe-o icoană vagă,
Ci-n tot ce văd ea capătă-ntrupare;
În tot ce simt, fiorul ei tresare
Şi-n tot ce am, fiinţa ei mi-i dragă!

Ea-i munţii mei şi codrii plini de vlagă
Şi-a râurilor mele legănare.
Tot ce-i pustiu, când sunt în depărtare,
Când vin spre ea, începe să m-atragă!

Mândria ei sunt eu în mii de feţe,
Trecut prin legiunile semeţe
Ce-i cucerită soarta triumfală.

Prin ea mă simt turnat ca din aramă...
Şi parcă-mi fierbe sângele de fală

Că-i sunt copil şi ea că-mi este mamă!"

(Mihai Codreanu – *Patria*)

1. Găseşte trei argumente în favoarea ideii că textul este unul liric.
2. Numeşte sentimentul dominant la nivelul întregii poezii.
3. Explică, în cel mult cinci rânduri, semnificaţia versului *Mândria ei sunt eu cu mii de feţe.*
4. Evidenţiază relaţia familială pe care o stabileşte poetul cu poporul şi ţara în ultimul vers.
5. Transcrie elementele care conturează în mod simbolic imaginea patriei.
6. Identifică în text un diftong şi un hiat; scrie două exemple de cuvinte care conţin triftongi.
7. Foloseşte în contexte potrivite cuvântul *pustiu* cu valoare de adjectiv şi de substantiv.
8. Construieşte enunţuri în care substantivul *codru* să îndeplinească funcţia sintactică de atribut în cazul genitiv cu şi fără prepoziţie.
9. Precizează valoarea morfologică din text a cuvântului *tot*; exemplifică alte trei valori ale aceluiaşi cuvânt.
10. Transcrie prima propoziţie subordonată şi indică felul acesteia.
11. Construieşte trei fraze în care alte subordonate decât cea din text să fie introduse prin adverbul relativ *când*; precizează felul fiecăreia.
12. Selectează din poezie două cuvinte derivate.
13. Motivează folosirea cratimei în primul vers.
14. Dezvoltă în propoziţie echivalentă *ca de aramă*.

II. Adresează bunicilor o scrisoare în care să le transmiţi gândurile şi preocupările specifice unui elev de clasa a VIII-a.

III. În cel mult două pagini povesteşte un fragment semnificativ din desfăşurarea acţiunii unei nuvele incluse în manualele alternative de gimnaziu.

VIII.13

I. Citeşte cu atenţie textul pentru a răspunde la întrebări:

„Urmele lor se iveau ca nişte pete negre, mereu mai mici, pe spinarea dealului acoperită cu un cearceaf alb nesfârşit. Parapetul şanţului şerpuia ca o boţitură cenuşie, frântă pe-alocuri, pierzându-se în zare. Zăpada sfărmicioasă stăpânea tot cuprinsul, atât de albă, că, privind-o mai mult, ustura ochii. Cerul însă era mohorât şi

apăsător și se cobora foarte jos, parcă s-ar fi pus să strivească pământul. În văzduh rătăcea o tristețe grea, care pătrundea în suflete mai adânc decât frigul atotstăpânitor. Câțiva copaci răzleți, negri, cu crengile despuiate, asemenea unor oameni bolnavi cerând iertare, vegheau încremeniți sub povara singurătății."

(Liviu Rebreanu – *Ițic Ștrul, dezertor*)

1. Explică afirmația autorului că urmele drumeților sunt *mereu mai mici*.
2. Identifică elementele terestre și cosmice ale tabloului de natură.
3. Transcrie din text cuvinte și expresii care sugerează atmosfera ostilă, apăsătoare, rău-prevestitoare.
4. Evidențiază culorile dominante ale peisajului și semnificația acestora.
5. Rescrie două procedee artistice diferite din ultima propoziție.
6. Identifică în text forme deosebite de superlativ absolut și transcrie-le.
7. Precizează ce tip de sens ilustrează substantivul *spinare* în expresia *spinarea dealului* (propriu, secundar, figurat); construiește exemple cu celelalte două categorii de sens.
8. Identifică în text un substantiv care la numărul plural dobândește un alt înțeles.
9. Precizează cum s-au format cuvintele *nesfârșit* și *atotstăpânitor*.
10. Analizează sintactic și morfologic *pe-alocuri, pierzându-se, câțiva.*
11. Transcrie din fragment o propoziție subordonată și indică felul acesteia.
12. De la verbul *rătăcea* și substantivul *frigul* derivă adjective și folosește-le în propoziții.
13. Realizează enunțuri în care să evidențiezi valorile morfologice ale cuvântului *asemenea*.
14. Trece verbul *cerând* la modurile infinitiv și supin, apoi include-l în propoziții diferite cu aceeași funcție sintactică din text.

II. Redactează o scrisoare adresată unei persoane dintr-o altă localitate care în timpul verii te-a ajutat, în excursie fiind, într-o împrejurare dificilă.

III. În una-două pagini demonstrează apartenența la specia fabulei a unui text studiat.

VIII.14

I. Citeşte cu atenţie textul pentru a răspunde la întrebări:

„Ne suim pe munte, la deal de casa ei, câte c-o bucată de răzlog în mână, şi cum curgeau pâraiele grozav, mai ales unul alb cum îi laptele, ne pune dracul de urnim o stâncă de la locul ei, care era numai înţinată, şi unde nu porneşte stânca la vale, săltând tot mai sus de un stat de om; şi trece prin gardul şi prin tinda Irinucăi, pe la capre, şi se tot duce în Bistriţă, de clocotea apa."

(Ion Creangă – *Amintiri din copilărie*)

1. Precizează modul de expunere folosit în fragmentul de mai sus.

2. Descoperă cel puţin două particularităţi ale textului prin care se creează impresia de oralitate.

3. Explică înţelesul expresiei *ne pune dracul.*

4. Transcrie din fragment două procedee artistice diferite.

5. Motivează folosirea frecventă a verbelor la indicativ prezent.

6. Desparte în silabe cuvintele *răzlog, porneşte, Bistriţa, pâraiele.*

7. Scrie câte un sinonim pentru următorii termeni: *grozav, mai ales, a urni.*

8. Încercuieşte litera corespunzătoare valorii morfologice a cuvântului *tot* din text:

a) substantiv
b) pronume nehotărât
c) adverb de mod.

9. Transcrie o propoziţie completivă indirectă şi una circumstanţială modală.

10. În propoziţia subordonată *care era numai înţinată*, cuvântul *era* are valoarea morfologică de:

a) verb predicativ
b) verb copulativ
c) verb auxiliar.

11. Analizează sintactic şi morfologic: *câte o, laptele, apa.*

12. Descoperă în text un cuvânt format prin derivare şi unul format prin schimbarea valorii gramaticale.

13. Cuvintele *pe la* reprezintă:

a) două prepoziţii simple
b) o locuţiune prepoziţională
c) o prepoziţie compusă.

14. Precizează alte două valori morfologice decât în text ale cuvântului *tot* şi exemplifică-le.

15. Construieşte fraze în care conjuncţia subordonatoare *să* să introducă două subordonate diferite; indică felul fiecăreia.

II. Redactează o scrisoare adresată bunicilor în care să le împărtăşeşti emoţia pe care ai trăit-o în prima zi de şcoală din acest nou an şcolar.

III. În una-două pagini prezintă subiectul unei opere epice în versuri pe care ai citit-o în cadrul lecturii suplimentare.

VIII.15

I. Citeşte cu atenţie textul pentru a răspunde la întrebări:

„Era o zi splendidă, de-o seninătate metalică, când am luat-o pe şoseaua naţională de la Sibiu spre Sebeş-Alba. Sălciile începeau să înmugurească, acoperindu-se ca de-un abur verde, diafan. Respiram cu un simţământ de uşurare, când, dintre zidurile medievale ale Sibiului, am scăpat în larg, deoarece porneam tocmai la orele critice, când de la o clipă la alta puteau să intre în funcţie sirenele de alarmă. Parcă îmi vâjâiau încă urechile de stridenţele de ieri, care tăiau seninul sticlos şi glacial de deasupra. Pe şoseaua naţională întâlneam turme de oi, cu ciobani întârziaţi cumva în cojoacele lor iernatice şi grele. Măgăruşi cu capul prea mare, purtând desagi enormi pe spinare, înaintau încet, ducând cu ei turmele. Împrejmuite de dulăi de pază, turmele o luau spre munţi, venind din şesuri depărtate, din Banat sau din Câmpia Transilvaniei. Erau zilele acelea tocmai zilele lor de urcuş spre plaiuri. Oricum, mersul lor agale nu avea nicio legătură cu momentul istoric al dispersării noastre omeneşti, cum înclina să creadă fiică-mea, care, născută şi crescută în străinătate, vedea întâia oară acest fenomen de transhumanţă. Nu, draga mea, încercam s-o lămuresc, ciobanii şi turmele nu se refugiază de bombardamente, cum îţi închipui; de mii de ani se înfăptuieşte mereu acest drum, în aceste zile de primăvară. Toamna târziu, când frunzele îngălbenesc, ciobanii coboară iarăşi în văi, la şes. Acesta este veşnicul lor cutreier, între şes şi plai, după un calendar al lor, mai presus de întâmplările şi faptele istoriei, care pe noi ne alungă acum din oraş.”

(Lucian Blaga – *Luntrea lui Caron*)

1. Prezintă în câteva rânduri, pe baza informaţiilor din text, în ce constă obiceiul transhumanţei.

2. Transcrie din citatul de mai sus cuvinte şi expresii care sugerează farmecul zilei de primăvară.
3. Ce stare sufletească trăieşte personajul-narator scăpat de ameninţarea bombardamentelor?
4. Indică modul de expunere folosit în text şi argumentează pe scurt.
5. Explică semnificaţia expresiei *ciobani întârziaţi cumva în cojoacele lor iernatice şi grele.*
6. Accentuează corect cuvintele *splendidă, acoperindu-se, enormi, stridenţe.*
7. Subliniază, din următoarea înşiruire, numai cuvintele care fac parte din vocabularul fundamental: *splendidă, seninătate, simţământ, stridenţe, străinătate, spinare.*
8. Transcrie, din text, un cuvânt format prin compunere.
9. Exemplifică valoarea polisemantică a două cuvinte din text, la alegere.
10. Construieşte fraze în care verbul *a încerca* să fie regent pentru subordonate: subiectivă, modală, circumstanţială de scop, concesivă.
11. Analizează sintactic şi morfologic: *de ieri, de deasupra, purtând, agale.*
12. Descoperă un verb copulativ în prima parte a textului; formulează propoziţii cu alte trei asemenea verbe.
13. Exemplifică alte valori morfologice decât în text ale cuvintelor *verde, îmi, deasupra, noastre.*
14. Construieşte propoziţii în care substantivul propriu *Banat*, precedat de prepoziţia *din* să îndeplinească funcţiile sintactice de atribut substantival şi nume predicativ.
15. Descoperă o modalitate de evitare a cacofoniei în contextul *metalică, când...*

II. Eşti elev la Şcoala Nr. 100 din Iaşi şi te numeşti Cristian/ Cristina Vasilescu. Scrie o cerere adresată directorului şcolii (pe o foaie distinctă) în care soliciţi transferul la o clasă cu profil sportiv din cadrul aceleiaşi instituţii.

III. Demonstrează apartenenţa la specia baladei a unui text literar studiat în cursul gimnazial (în una-două pagini).

VIII.16

I. Citeşte cu atenţie textul pentru a răspunde la întrebări:

„A fost odată ca niciodată etc.

A fost un împărat şi se numea Împăratul Roşu. El era foarte mâhnit că, în zilele lui, nişte zmei furaseră soarele şi luna de pe cer.

Trămise deci oameni prin toate ţările şi răvaşe prin oraşe ca să dea în ştire tuturor că oricine se va găsi să scoaţă soarele şi luna de la zmei, acela va lua pe fie-sa de nevastă şi încă jumătate din împărăţia lui, iară cine va umbla şi nu va izbândi nimic, acela să ştie că i se va tăia capul.

Mulţi voinici se poticăliseră semeţindu-se cu uşurinţă că vor scoate la capăt o asemenea însărcinare; şi când la treabă, hâţ în sus, hâţ în jos, da din colţ în colţ şi nu ştiau de unde s-o înceapă şi unde s-o sfârşească, vezi că nu toate muştele fac miere. Împăratul însă se ţinu de cuvânt."

(*Greuceanu*)

1. Precizează ce momente ale subiectului sunt ilustrate în text.
2. Stabileşte trei argumente care să demonstreze că fragmentul reprodus aparţine unei naraţiuni.
3. Scrie ideile principale din textul de mai sus.
4. Explică, pe scurt, semnificaţia expresiei nu toate muştele fac miere.
5. Precizează atitudinea autorului faţă de faptele pe care le prezintă în finalul fragmentului citat.
6. Identifică în text două cuvinte care conţin vocale în hiat.
7. Foloseşte în enunţuri proprii cuvintele *soare* şi *miere* cu sens figurat.
8. Desparte în silabe cuvintele *niciodată, împărăţia, soarele, oricine.*
9. Transcrie din text două cuvinte polisemantice.
10. Identifică în fragment două cuvinte compuse şi precizează modul cum s-au format.
11. Găseşte în citatul de mai sus perechi de antonime; exemplifică substantive antonime şi adjective antonime.
12. Arată valoarea morfologică a cuvintelor *în sus, în jos;* construieşte propoziţii cu o altă valoare a aceloraşi cuvinte şi precizeàz-o.
13. Explică folosirea primelor două virgule din text.

14. Analizează sintactic şi morfologic: *Împăratul Roşu, sa (fie-sa), cu uşurinţă, foarte mâhnit.*
15. Transcrie din text o subordonată *cauzală* şi una *finală.*
16. Construieşte propoziţii în care pronumele demonstrativ *acela* să îndeplinească funcţiile sintactice de nume predicativ în nominativ, genitiv, acuzativ.
17. Identifică în text un numeral şi precizează felul lui; exemplifică celelalte tipuri de numerale învăţate.
18. Formulează propoziţii în care verbul *a găsi* la modurile infinitiv, gerunziu şi supin să îndeplinească funcţia sintactică de atribut verbal.
19. Construieşte trei fraze în care subordonatele consecutivă, cauzală şi subiectivă să fie introduse prin conjuncţia subordonatoare *că.*

II. Adresează unui coleg/unei colege o telegramă prin care îi soliciţi înapoierea urgentă a cărţilor împrumutate.

III. Povesteşte în una-două pagini un fragment semnificativ dintr-o nuvelă pe care tocmai ai citit-o.

VIII. 17

I. Citeşte cu atenţie textul pentru a răspunde la întrebări:

„În casa amintirii nu-i astăzi şi nu-i ieri,
Căci orologiul vremii a încetat să bată
Şi clipa netrăită a îngheţat pe el.
Dar prin iatac adesea te-apucă şi te fură
Miresmele cosite cu florile de fân
Păstrate sub răcoarea pânzetului de in.
Şi, seara, pe divane, în liniştite -odăi,
Tot mai pogoară cântec şi zumzăit de strună
Ca de pe alăuta plăpândelor visări
Când, în apus de soare şi răsărit de lună,
Simţim zădărnicia întâilor uitări."

(Ion Pillat – *Casa amintirii*)

1. Precizează genul literar în care se integrează textul şi argumentează cu trei trăsături diferite.
2. Explică, în cinci rânduri, titlul poeziei, cu argumente din text.
3. Descoperă două inversiuni şi precizează rolul lor.
4. Evidenţiază sentimentele şi stările sufleteşti din aceste versuri şi motivează-le.

5. Identifică cinci cuvinte sau expresii din text care se leagă prin înțeles de metafora *casa amintirii*.
6. Desparte în silabe cuvintele *astăzi, zumzăit, zădărnicie, adesea.*
7. Accentuează corect cuvintele *orologiu, pânzet, zădărnicie, alăuta.*
8. Descoperă în text două cuvinte care conțin vocale în hiat; subliniază hiatul.
9. Analizează sintactic și morfologic: *ieri, cântec, în apus, întâilor.*
10. Indică valoarea morfologică din text a cuvintelor *tot* și *a*; construiește enunțuri cu alte două valori ale acelorași cuvinte și precizează-le.
11. Formulează enunțuri în care substantivul *casă* să fie folosit cu sens propriu, sens secundar și sens figurat; stabilește sensul în fiecare caz.
12. Contrage prima subordonată din text; dezvoltă în propoziție echivalentă *cosite.*
13. Precizează felul subordonatei introduse prin adverbul relativ *când*; construiește trei fraze în care alte tipuri de subordonate să fie introduse prin același element de relație; indică felul fiecăreia.
14. Explică folosirea în text a primei cratime și a primei virgule; ilustrează alte trei cazuri diferite de folosire a virgulei.

II. Te numești Emilia/Emilian Ionescu și ești elev/elevă la Școala nr. 100 din Iași. Redactează o cerere în care să soliciți dirigintei/dirigintelui motivarea absențelor din săptămâna când ai fost bolnav/bolnavă.

III. Într-o compunere de 45-50 de rânduri demonstrează apartenența la specia schiței a unui text studiat în gimnaziu.

VIII.18

I. Citește cu atenție pentru a răspunde la întrebări.

„Cât de frumoasă te-ai gătit,
Naturo, tu! Ca o virgină
Cu umblet drag, cu chip iubit!
Aș vrea să plâng de fericit,
Că simt suflarea ta divină,
Că pot să văd ce-ai plăsmuit!
Mi-e inima de lacrimi plină,

Că-n ea s-au îngropat mereu
Ai mei, şi-o să mă-ngrop şi eu!
O mare e, dar mare lină –
Natură, în mormântul meu
E totul cald, că e lumină!"

(G. Coşbuc – *Vara*)

1. Argumentează, în cinci rânduri, apartenenţa textului la un anume gen literar.
2. Precizează măsura primelor două versuri, rima şi ritmul strofei.
3. Descoperă semnificaţia ultimelor două versuri.
4. Notează care este figura de stil folosită la nivelul întregii strofe.
5. Indică sentimentele şi stările sufleteşti pe care le provoacă poetului contemplarea naturii.
6. Explică folosirea semnelor ortografice şi de punctuaţie din primele două versuri (mai puţin ghilimelele).
7. Identifică în text două cuvinte formate prin schimbarea valorii morfologice.
8. Analizează sintactic şi morfologic: *o mare, meu, ai mei*.
9. Rescrie o propoziţie subordonată din text şi indică felul ei.
10. Indică valorile morfologice din text ale cuvintelor *te, ta, dar*; construieşte propoziţii cu alte valori ale acestor cuvinte şi precizează-le.
11. Găseşte sinonimele cuvintelor: *te-ai gătit, divină, ai plăsmuit.*
12. Identifică în text un cuvânt care conţine diftong şi un cuvânt care conţine vocale în hiat.
13. Scrie cel puţin trei locuţiuni sau expresii sinonime cu verbul *a se plimba*.

II. Un prieten din altă localitate a obţinut un premiu la olimpiada judeţeană de matematică. Transmite-i, pe o pagină distinctă, o telegramă de felicitare.

III. Într-o compunere de maxim două pagini demonstrează că un text studiat în gimnaziu este un basm popular.

VIII.19

I. Citeşte cu atenţie textul pentru a răspunde la întrebări:

„Actul II
Aceiaşi. Chiriac.

Chiriac *(intrând prin fund): Jupâne, trebuie să facem mandat de arestare pentru Tache Pantofarul de la Sf. Lefterie; nu vrea să iasă mâine la izircit cu niciun preț.*

Jupân Dumitrache: *Dar pentru ce nu vrea?*

Chiriac: *Zice că-i bolnav. Am trimis gornistul de trei ori la el cu biletul și l-a primit cu refuz. Zice mă-sa că nu poate umbla, că de-abia s-a sculat după lingoare.*

Ipingescu: *Să dea ceferticat medical.*

Chiriac: *M-am dus eu la el, chiar în persoană; zic: "Pe ce bază nu vrei să vii mâine la exirciț, domnule?"; zice: "Sunt bolnav, domnule sergent, zice, de-abia mă țin pe picioare, nu pot să merg nici pân' la prăvălie", zice; zic: "Nu cunosc la un așa rezon fără motiv"; zice: "Aduc martori, domnule sergent, că am zăcut o lună de zile, zice, întreabă și pe popa Zăbavă de la Sfântul Lefterie, zice, alaltăieri m-a grijit, m-a spovedit"; zic: "N-am eu de-a face cu popa Zăbavă, nu-l am pe listă, zic, eu pe dumneata te am pe listă; să te prezinți mâine la companie". – Acu trebuie să-i dăm mandat, pentru ca să-l iau mâine dimineață.*

Jupân Dumitrache: *Să-i dăm, să-l iei! Ăla-i de-al ciocoilor, îl știu eu; cât a umblat dânsul să scape de gardă..."*

(I. L. Caragiale – *O noapte furtunoasă*)

1. Precizează genul literar în care se încadrează fragmentul și argumentează pe scurt.
2. Transpune în vorbire indirectă ultima replică a lui Chiriac.
3. Evidențiază câteva trăsături de caracter ale personajelor, pe baza modului lor de a vorbi.
4. Atitudinea lui Chiriac față de Tache Pantofarul se poate explica prin:
   a) exces de zel
   b) răutate
   c) perfidie.
5. Ce greșeală de exprimare conține replica lui Chiriac *M-am dus eu la el chiar în persoană.*
6. Identifică în text două cuvinte care conțin vocală în hiat; subliniază hiatul.

7. Explică folosirea semnelor ortografice şi de punctuaţie în contextul: *zic: "N-am eu de-a face cu popa Zăbavă, nu-l am pe listă..."* (o singură cratimă).
8. Accentuează diferit substantivul *companie* şi construieşte cu el propoziţii; exemplifică apoi un paronim al aceluiaşi cuvânt.
9. Selectează din text cinci cuvinte care nu fac parte din vocabularul fundamental (fără termeni populari sau regionali).
10. Analizează sintactic şi morfologic: *mâine, de trei ori, cât.*
11. Indică raportul sintactic stabilit între ultimele două propoziţii din text.
12. Construieşte fraze în care verbul *a zice* să fie regent pentru câte o subordonată subiectivă, concesivă şi consecutivă.
13. Construieşte propoziţii în care adverbul *mâine* să îndeplinească două funcţii sintactice diferite; precizează-le.
14. Contrage propoziţia *pentru ca să-l iau mâine dimineaţă* şi arată ce modificări au survenit.

II. Redactează o telegramă adresată unui prieten din altă localitate prin care îl anunţi că veţi sosi în oraşul lui la o anumită dată şi la o anumită oră.

III. Demonstrează apartenenţa la specia baladei populare a unui text studiat în gimnaziu (în una-două pagini).

VIII.20

I. Citeşte cu atenţie textul pentru a răspunde la întrebări:

„Ce paşnic era satul... Pitit la poala culmii
Ca un ostrov de cuiburi sub streaşina-nvechită,
Îl străjuiau din muche, doinindu-i pururi ulmii
Şi-l încingea pe vale pădurea de răchită.

Părea bârlog sălbatec scobit în cremeni sparte,
Ştiind numai de datini, de hori şi dragul glumii,
Ferit din drumul mare, pierdut aşa departe,
Ca-n basme cu cetatea la marginile lumii!

De cum intrai pe poarta ce-ţi deschidea jitarul,
Te-ntâmpina cu cinste bătrâna noastră casă,
Părând, din largul curţii ce prejmuia hotarul,
Că-ţi zice bună vreme, poftindu-te voioasă.

Tihnită-n rost şi-n robot, ca un altar de sfântă,
Curată, -ncăpătoare, primind cum se cuvine,
La spate cu fântâna şi-un tei cu coama frântă
Şi-alături cu prisaca chiaburilor albine..."

(V. Voiculescu – *Casa noastră*)

1. Precizează specia literară în care se integrează textul şi argumentează cu trei trăsături diferite.
2. Transcrie din text cinci cuvinte care sugerează impresia de vechime şi de linişte.
3. Descoperă, în primele patru versuri, o inversiune şi o personificare.
4. În cel mult cinci rânduri evidenţiază câteva trăsături de caracter ale omului din popor, sugerate în poezie.
5. Indică rima şi ritmul versurilor.
6. Găseşte în text un arhaism; scrie alte trei asemenea cuvinte.
7. Exemplifică sensurile propriu, secundar şi figurat ale cuvântului *casă.*
8. Rescrie trei cuvinte din text, formate prin schimbarea valorii morfologice.
9. Analizează sintactic şi morfologic: *paşnic, bârlog, ştiind, noastră.*
10. Explică folosirea virgulei de la sfârşitul primului vers din strofa a treia şi a punctelor de suspensie în ambele situaţii.
11. Construieşte trei fraze în care cuvântul *de* cu valoare de conjuncţie subordonatoare să introducă, pe rând, o condiţională, o concesivă şi o consecutivă.
12. Dezvoltă într-o propoziţie echivalentă cuvântul *părând* şi precizează felul subordonatei obţinute.
13. Construieşte următoarea frază: CS + AT + PP + SB + CT.
14. Transcrie din text două subordonate diferite; indică felul fiecăreia.

II. De câteva zile faci o călătorie prin ţară. Adresează familiei o scrisoare în care să-ţi împărtăşeşti impresiile de drum.

III. În una-două pagini realizează caracterizarea unui personaj dintr-un basm studiat în clasă.

VIII.21

I. Citeşte cu atenţie textul pentru a răspunde la întrebări:

„Eşti atât de frumoasă, iarna!
Câmpul întins pe spate, lângă orizont,
şi copacii opriţi, din fuga crivăţului...
Îmi tremură nările
şi nicio mireasmă,
şi nicio boare,
doar mirosul îndepărtat, de gheaţă,
al sorilor.
Ce limpezi sunt mâinile tale, iarna!
Şi nu trece nimeni
doar sorii albi se rotesc liniştit, idolatru
şi gândul creşte-n cercuri
sonorizând copacii
câte doi,
câte patru."

(Nichita Stănescu)

1. Precizează genul literar în care se integrează versurile şi argumentează pe scurt.
2. Identifică, în poezie, trei procedee artistice diferite; numeşte-le.
3. Indică măsura primelor două versuri.
4. Evidenţiază elementele terestre şi cosmice din poezie, sentimentele şi stările sufleteşti pe care le sugerează.
5. În maximum cinci rânduri prezintă imaginea peisajului de iarnă, aşa cum apare în versurile de mai sus.
6. Scrie din text cinci cuvinte care fac parte din vocabularul fundamental.
7. Exemplifică sensul propriu de bază, sensul secundar şi un sens figurat al cuvântului *câmp*.
8. Construieşte propoziţii în care să pui în evidenţă valoarile morfologice ale cuvântului *iarnă*.
9. Motivează folosirea în text a ultimei virgule şi a semnului exclamării.
10. Descoperă în text două propoziţii în raport de coordonare prin joncţiune.
11. Analizează sintactic şi morfologic: *îmi, tale, câte doi.*
12. Scrie valoarea morfologică din text a cuvântului *ce*; exemplifică alte patru valori morfologice ale aceluiaşi cuvânt.

13. Construiește o frază în care o propoziție subordonată să aibă ca regent pronumele negativ *niciunul*. Indică felul acesteia.
14. Derivă adjective de la substantivele *iarnă* și *miros*; construiește cu fiecare câte o propoziție.
15. Precizează felul numeralelor din text; exemplifică (fără propoziții) celelalte tipuri de numerale învățate.
16. Formulează propoziții cu alte valori (decât în text) ale verbului *a fi*.
17. Alcătuiește propoziții în care cuvintele *nimeni* și *câte doi* să îndeplinească funcția sintactică de atribut; indică felul fiecăruia.
18. Construiește fraze în care verbul *a crește* să fie regent pentru câte o propoziție CȚ, CV, CNS.
19. Pune verbul *trece* la modurile infinitiv, gerunziu și supin, apoi exemplifică funcția de complement indirect a fiecăruia.
20. Rescrie toate tipurile de articole existente în text.

II. Redactează o scrisoare în care să adresezi felicitări bunicilor, cu ocazia aniversării nunții de aur.

III. Demonstrează, în una-două pagini, apartenența la specia literară a schiței a unui text literar citit în clasă.

VIII.22

I. Citește cu atenție textul pentru a răspunde la întrebări:

„Ce mi-i vremea când de veacuri
Stele-mi scânteie pe lacuri,
Că de-i vremea rea sau bună,
Vântu-mi bate, frunza-mi sună,
Și de-i vremea bună, rea,
Mie-mi curge Dunărea.
Numai omu-i schimbător,
Pe pământ rătăcitor,
Iar noi locului ne ținem,
Cum am fost, așa rămânem...”

(M. Eminescu – *Revedere*)

1. Precizează genul literar în care se încadrează fragmentul și argumentează pe scurt.
2. Motivează folosirea în text a verbelor la modul indicativ, timpul prezent.

3. Evidențiază câteva sentimente și stări sufletești exprimate în versurile de mai sus.
4. Selectează din text două-trei cuvinte care exprimă ideea de eternitate și alte două-trei care sugerează caracterul trecător al ființei umane.
5. Accentuează corect cuvintele *veacuri, scânteie, Dunărea, rătăcitor, locului.*
6. Indică felul sunetelor din cuvântul *Dunărea.*
7. Găsește un derivat substantival și unul verbal de la cuvântul *rău* și construiește cu fiecare câte o propoziție.
8. Subliniază, din următoarea înșiruire, numai cuvintele polisemantice: *vreme, frunză, curge, pământ, Dunăre.*
9. Analizează sintactic și morfologic: *ce, vremea, schimbător, așa.*
10. Indică felul subordonatei introduse prin conjuncția subordonatoare *de.* Construiește cu aceeași conjuncție alte trei subordonate diferite; precizează-le.
11. Exemplifică alte valori morfologice decât în text ale cuvintelor *de, iar, ne, am.*
12. Explică folosirea virgulei de la sfârșitul versului al treilea și punctele de suspensie.
13. Construiește o frază în care un verb copulativ din text să fie, simultan, regent pentru o subordonată subiectivă și una predicativă.

II. Te numești Ioana/Ioan Apostolescu locuiești în Iași, strada Licuricilor. nr. 208 și ești elevă/elev la Școala Generală nr. 100. Pe *o foaie distinctă* redactează o cerere adresată directorului școlii în care soliciți eliberarea certificatului de absolvire a opt clase.

III. În cel mult două pagini caracterizează un personaj masculin, la alegere, dintr-o operă dramatică studiată.

VIII.23

I. Citește cu atenție textul pentru a răspunde la întrebări:

„În vremea de demult, pe când oamenii de pe lumea asta știau și puteau mai mult decât ce pot și știu cei de acum, pe când pruncul de trei zile îți număra numai într-o clipă toate stelele de pe cer, și vedea cu ochișorii cum crește iarba câmpului și auzea cu urechile cum sfârâie fusele când toarce paianjenul... pe vremea de atunci trăia, în plaiurile Buzăului o împărăteasă tare și mare, pe

care o chema Doamna Neaga. Ea își avea palatele ei tocmai acolo, în codrii Cislăului, unde se văd și astăzi, pe o măgură mare, ocolită cu pâraie, temeliile de zid ale cetății ei, iar grădinile și livezile, în care ea se preumbla când i se făcea urât acasă, și le avea pe colnicele Lapoșului, unde stă și acum puțul ei cu colac de piatră, săpat cu slove, pe care, zău, nici cei mai cărturari din ziua de astăzi nu le mai pot ghici.

Din toți copiii câți Dumnezeu îi dase și-i luase înapoi la sine, Doamna Neaga rămăsese în văduvie numai cu un fecior pe care-l iubea ca lumina ochilor. Era și drăgălaș – bată-l fericea! – puiul de împărat. Mândru ca strălucitul soarelui la amiazi, blând ca razele line și mângâietoare ale lunei, sprinten ca luceafărul sclipitor al dimineții și înțelept ca și întreaga tăria cerurilor..."

(Al. Odobescu – *Pseudokynegeticos*)

1. Indică specia genului epic în care se încadrează textul.
2. Precizează ce moment al subiectului ilustrează textul și argumentează pe scurt.
3. Descoperă în fragment două elemente de oralitate.
4. Evidențiază, pe scurt, trăsăturile de caracter ale fiului de împărat, așa cum se desprind din text.
5. Transcrie două procedee artistice diferite; indică-le.
6. Introdu în contexte potrivite formele *de mult, de cât, nu mai.*
7. Din înșiruirea următoare subliniază numai cuvintele formate prin derivare: *împărăteasă, împărat, văduvie, tocmai, preumbla, astăzi.*
8. Construiește propoziții în care substantivele *stea* și *cetate* să fie folosite cu sens figurat.
9. Exemplifică omonimia cuvântului *cer.*
10. Analizează sintactic și morfologic: *demult, de trei zile, în care, la sine.*
11. Transcrie din text două propoziții în raport de coordonare copulativă.
12. Construiește câte o propoziție în care adverbul *mult* să fie folosit la gradele de comparație superlativ relativ și comparativ de egalitate.
13. Exemplifică funcțiile sintactice de atribut, complement indirect și complement circumstanțial de loc ale pronumelui reflexiv *sine* în cazul acuzativ.

14. Construiește propoziții în care cuvântul *cei* să aibă valori morfologice diferite, altele decât în text; precizează-le.

II. Te întorci, mai devreme decât era planificat, în orașul natal. Anunță acest fapt printr-o telegramă adresată părinților.

III. În una-două pagini povestește un fragment semnificativ din desfășurarea acțiunii unui roman studiat în clasă.

VIII.24

I. Citește cu atenție textul pentru a răspunde la întrebări:

„Vară. Amiaza juca în câmpie, un joc ciudat, leneș, încâlcit. Râpele din malul râului, coapte de căldură, scânteiau gălbui.

În vad la râu, bunica Paraschiva spăla rufe. Le înmuia în apă clătindu-le, le întindea pe un pietroi și le bătea îndesat cu maiul. Lângă ea, clipind iute sub pulsațiile fierbinți ale soarelui, Bănică se prăjea pe nisip. Avea un cap ca de ied, cu păr blond, nepieptănat și tălpile murdare de sucul merelor pe care, noaptea, le scuturase vântul. În zori bunica Paraschiva adunase merele într-un coș, iar el se suise cu picioarele pe ele, nevăzut de nimeni, le tocase și le vărsase în ulucul porcilor.

Acum, stând lungit pe spate, număra loviturile pe care le da bunica Paraschiva și mânca o felie de pâine unsă cu magiun de struguri. Mesteca plictisit, încercând parcă o deznădejde a mâncării, la fel ca și taică-su azi dimineață, când, el, Bănică, stând rezemat cu coatele și bărbia de marginea bufetului vechi, scos în curte să-l repare lemnarul, își făcuse socoteala cum să obțină plăcile de alamă din urechile ciubotelor pe care le încălța maică-sa ca să nu se înțepe în miriște."

(Fănuș Neagu – *Descoperind râul*)

1. Precizează ce moment al subiectului ilustrează textul de mai sus și motivează pe scurt.
2. Indică modurile de expunere folosite în fragment.
3. Arată ce timp al verbelor folosește de obicei autorul în acest fragment și evidențiază rolul său în povestire.
4. Extrage din text cuvinte și expresii care sugerează starea de moleșeală, de plictiseală, specifică amiezii de vară.
5. Realizează un scurt portret al copilului pe baza sugestiilor din fragmentul citat.

6. Identifică în text un augmentativ; indică un diminutiv al aceluiaşi cuvânt.
7. Transcrie din text un substantiv numai cu formă de singular şi altul numai cu formă de plural.
8. Subliniază numai cuvintele formate prin derivare: *înmuia, întindea, încercând, înțepe, îndesat.*
9. Identifică locuțiunile din următoarele grupuri de cuvinte şi precizează felul fiecăreia: *în vad, în zori, în câmpie, pe care, pe spate, în curte.*
10. Exemplifică polisemia verbului *a bate.*
11. Analizează sintactic şi morfologic: *vară, gălbui, stând, Bănică.*
12. Construieşte propoziții în care substantivul *căldură*, precedat de prepoziție, să îndeplinească funcții sintactice de complement de agent, atribut substantival, complement circumstanțial de mod, complement circumstanțial de cauză.
13. Precizează felul ultimelor două subordonate din text, apoi contrage-le în părțile de propoziție echivalente.
14. Indică valoarea morfologică a cuvântului *iute* şi apoi trece-l prin toate gradele de comparație (fără propoziție).

II. Redactează o scrisoare de mulțumire adresată unui prieten din altă localitate care te-a ajutat să cunoşti locurile pitoreşti de acolo cu ocazia unei recente excursii.

III. Precizează genul şi specia în care se încadrează următorul text şi apoi demonstrează în una-două pagini apartenența la specia respectivă.

„Ce te legeni, plopule,
Fără ploaie, fără vânt
Cu vârful tot la pământ?
– Da' cum nu m-oi legăna,
Dacă mi-a trecut vremea
Şi-a venit iarna cea grea?
Vântul bate vălurele
Şi-mi aduce dor şi jele
De pe unde-s păsărele.
Vântu-mi bate nădușit,
Frunza-mi pică la pământ
Şi mă lasă amărât;
Vântu-mi bate cam domol,

Păsările se duc stol
Şi mă lasă amărât
De mă clatin la pământ
Făr' de ploaie, făr' de vânt."

(*Folclor*)

VIII.25

I. Citeşte cu atenţie textul pentru a răspunde la întrebări:

„– Tu, Harap Alb, rămâi aici într-însa toată ziua şi iaca ce ai de făcut: pune-ţi obrăzarul cum se pune, iară sabia să n-o slăbeşti din mână; şi de-amiază, când a veni cerbul aici la izvor să beie apă şi s-a culca, ş-a adormi, cu ochii deschişi, cum i-i feliuşagul, tu, îndată ce li-i auzi horăind, să ieşi afară încetişor şi să potriveşti aşa ca să-i zbori capul dintr-o singură lovitură de sabie şi apoi repede să te arunci în groapă şi să şezi acolo într-însa până după asfinţitul soarelui..."

(Ion Creangă – *Povestea lui Harap Alb*)

1. Identifică specia literară în care se încadrează fragmentul şi motivează în patru-cinci rânduri.
2. Indică modul de expunere folosit în text.
3. Argumentează pe scurt folosirea frecventă a verbelor de mişcare.
4. Explică semnificaţia expresiei *iară sabia să n-o slăbeşti din mână.*
5. Transpune textul în vorbire indirectă.
6. Motivează folosirea semnelor ortografice şi de punctuaţie din propoziţia – *Tu, Harap Alb, rămâi aici într-însa toată ziua...*
7. Precizează valorile morfologice ale cuvântului *i* din sintagma *i-i feliuşagul.* Construieşte enunţuri cu alte două valori ale aceluiaşi cuvânt şi precizează-le.
8. Transcrie două propoziţii în raport de coordonare adversativă.
9. Construieşte enunţuri în care cuvintele *aici, dânsa, de făcut* să îndeplinească funcţia sintactică de atribut; precizează felul fiecăruia.
10. Transcrie din text două cuvinte polisemantice.
11. Construieşte fraze în care o subordonată subiectivă şi una predicativă să fie introduse prin adverbul relativ *cum.*
12. Identifică în text un diminutiv; formează augmentativul unui cuvânt, la alegere.

13. Dezvoltă în propoziție echivalentă verbul *horăind*.

II. Colegul tău/colega ta Mihai/Mihaela Georgescu a obținut dreptul de a participa la etapa națională a unui concurs literar. Adresează-i o scrisoare de felicitare cu această ocazie.

III. Demonstrează în una-două pagini apartenența la specia nuvelei a unui text literar studiat în clasă.

VIII.26

I. Citește cu atenție textul pentru a răspunde la întrebări:

„M-am băgat surugiu la cuvinte:
Le momesc cu văpăi, le hrănesc cu jăratec,
Le strunesc în ham de gând, când lin, când sălbatec,
Le-ncing cu harapnicul dorului și mână-nainte!

Ca să nu zboare la cer ca purecii din basm, pripite,
Mă plec la fiecare, migălos faur,
Și-ncalț agerile versuri la copite
Cu potcoavele rimelor de aur.
Oprim în nori, la palatul de cleștaruri
Să furăm umbra frumoasei din vis, fără trup, nici sânge.

Dar scorpia-i după noi. Arunc în urmă zaruri,
Coif și buzdugan, toate grelele-mi daruri:
Inima, sufletul, mințile nătânge..."

(Vasile Voiculescu – *Poezia*)

1. În cel mult cinci rânduri argumentează că versurile de mai sus reprezintă un fragment dintr-un text literar.
2. Motivează folosirea frecventă a verbelor la timpul prezent în prima strofă.
3. Precizează tipurile de rimă folosite în text.
4. Transcrie din fragment două procedee artistice diferite și numește-le.
5. Evidențiază semnificația primului vers, prin raportare la titlul creației.
6. Accentuează corect cuvintele *jăratec*, *purecii*, *buzdugan*.
7. Identifică, în text, două cuvinte numai cu formă de singular.
8. Construiește propoziții cu alte valori morfologice decât în text ale cuvintelor *m*, *(î)nainte*, *în urmă*.

9. Analizează sintactic şi morfologic următoarele cuvinte: *la fiecare, din vis, toate.*
10. Transcrie din text două cuvinte formate prin schimbarea valorii morfologice.
11. Identifică în fragment, două propoziţii aflate în raport de subordonare; precizează care este principala şi care este subordonata.
12. Explică folosirea virgulei în ultimul vers.
13. Exemplifică funcţiile sintactice de atribut în acuzativ, complement de agent, nume predicativ ale pronumelui personal *noi.*
14. Ilustrează în propoziţii valorile morfologice ale cuvântului *i*, altele decât în text.

II. Te numeşti Mihai/Mihaela Vasilescu şi eşti elev/elevă la Şcoala Nr. 100 din Iaşi. Adresează unui prieten/unei prietene pe nume Ioan/Ioana invitaţia de a participa la Zilele Şcolii.

III. Demonstrează că un text în proză, la alegere, este operă epică (în cel mult două pagini).

VIII.27

I. Citeşte cu atenţie textul pentru a răspunde la întrebări:

„Locomotiva alerga adulmecând traversele, sforăind la podeţe, ţipând prelung la ivirea capetelor albe de pod iar pistoanele zvârleau ritmic lucioasele articulaţii de-a lungul înaltelor şi multiplelor roţi. Hurducarea monotonă, ciocănitul ascuns de lanţuri şi tampoane care bătea necontenit măsurile se prefăceau la poduri în prăbuşiri asurzitoare de mari plăci de fier, după care urma iluzia unei linişti curgătoare, de izvor. Terasamentul luneca pe dedesubt, smulgând după sine stâlpii de telegraf şi Jim se trudea zadarnic să pună un punct fix în prundişul anonim, părăsind cu regret o grindă înnegrită de catran, o tufă pipernicită sau o cremene lăptoasă cu care ochiul se familiarizase din goană."

(George Călinescu – *Cartea nunţii*)

1. Precizează modul de expunere folosit în text.
2. În cel mult cinci rânduri motivează frecvenţa verbelor la imperfect în fragmentul de mai sus.
3. Transcrie trei verbe folosite cu sens figurat.
4. Găseşte un titlu potrivit pentru acest text.

5. Explică pe scurt semnificaţia fragmentului: *terasamentul luneca pe dedesubt, smulgând după sine stâlpii de telegraf...*
6. Precizează modul de formare a cuvintelor *dedesubt*, *înnegrit*, *asurzitoare*, *necontenit*.
7. Notează forma de plural a următoarelor cuvinte: *fix*, *grindă*, *terasament*.
8. Motivează scrierea cu consoană dublă a cuvântului *înnegrit*; exemplificaţi alte trei cuvinte ortografiate în acelaşi fel.
9. Construieşte trei propoziţii în care verbul *ţipând* să îndeplinească, pe rând, funcţiile sintactice de subiect, atribut verbal, complement indirect.
10. Transcrie din text două propoziţii subordonate atributive; precizează pentru fiecare, termenul agent.
11. Identifică în text două cuvinte care fac parte din vocabularul fundamental şi două aparţinând masei vocabularului.
12. Analizează sintactic şi morfologic următoarele cuvinte: *pe dedesubt*, *cu care*, *de catran*.
13. Construcţia *plăci de fier* reprezintă:
    a) o locuţiune substantivală
    b) o expresie
    c) o îmbinare întâmplătoare de cuvinte.
14. Foloseşte în propoziţii cuvântul *urma* cu patru funcţii sintactice diferite; precizează-le.

II. Adresează dirigintei tale invitaţia de a participa la o sesiune ştiinţifică a elevilor.

III. Povesteşte desfăşurarea acţiunii şi punctul culminant al unei nuvele citite în clasă.

VIII.28

I. Citeşte cu atenţie textul pentru a răspunde la întrebări:

„Au început să fie iar arborii de aur
Şi tremură minunea palatelor de foi.
Se pârguieşte vremea întinsă pe coclauri.
Divinităţi streine au poposit în noi.

Oracolele-s clare şi pacea scânteiază.
E-n tot o plinătate cu-ndemnuri de huzur.
Din slavă, peste linişti, o pajură veghează

Ca într-o-mpărătească hrisoavă de azur.

Dar aur şi azururi sunt goale vicleşuguri
Aduni din orice toamnă o boabă de-nţeles
Şi dincolo de ţarcul îngustelor belşuguri
Dă orizont tristeţii imensul câmp cules.

Tu strâns lipeşti obrazul de ziua care trece.
E ce-ai mai drag sub cerul atâtor spulberări...
Obrazul dulce-al zilei, mai tras şi tot mai rece,
Încet se depărtează, întors spre alte zări."

(Vasile Voiculescu – *Inscripţie pe o zi de toamnă*)

1. Argumentează în cel mult cinci rânduri că textul de mai sus este o descriere în versuri.
2. Numeşte două sentimente dominante în poezie.
3. Explică pe scurt semnificaţia versului *E-n tot o plinătat cundemnuri de huzur.*
4. Transcrie din text trei figuri de stil diferite şi numeşte-le.
5. Explică semnificaţia versului *Dar aur şi azururi sunt goale vicleşuguri* pentru a numi şi motiva starea eului liric.
6. Precizează felul sunetelor din cuvintele *noi* şi *aur*.
7. Transcrie din prima strofă trei cuvinte bisilabice.
8. Din următoarea înşiruire subliniază numai cuvintele polisemantice: *slavă, arbore, palat, huzur, orizont, coclauri.*
9. Indică valoarea morfologică din text a cuvintelor *străine, toamna, alte;* exemplifică în propoziţii alte valori morfologice ale aceloraşi cuvinte.
10. Transcrie din text cel puţin un cuvânt numai cu formă de singular.
11. Ilustrează sensul propriu, sensul secundar şi sensul figurat al cuvântului *cer*.
12. Analizează sintactic şi morfologic: *cu îndemnuri, goale, care.*
13. Precizează felul subordonatei *ce-ai mai drag sub cerul atâtor spulberări.*
14. Construieşte trei fraze în care subordonatele finală, concesivă şi modală să aibă ca regent verbul *a veghea.*
15. Realizează contragerea propoziţiei *care trece* în parte de propoziţie echivalentă.

II. Te numeşti Ştefan/Ştefania Vasilescu şi eşti elev/elevă la Şcoala nr. 100 din Iaşi. Într-o cerere adresată directorului solicită aprobarea pentru o adeverinţă de elev, necesară înscrierii la biblioteca judeţeană.

III. Caracterizează la alegere un personaj literar dintr-o operă dramatică citită în clasă.

VIII.29

I. Citeşte cu atenţie textul pentru a răspunde la întrebări:

„Cică era odată într-un sat un om grozav de leneş; de leneş ce era, nici îmbucătura din gură nu şi-o mesteca. Şi satul, văzând că acest om nu se dă la muncă nici în ruptul capului, hotărâ să-l spânzure pentru a nu mai da pildă de lenevire şi altora. Şi aşa se aleg vreo doi oameni din sat şi se duc la casa leneşului, îl umflă pe sus, îl pun într-un car cu boi, ca pe un butuc nesimţitor şi hai cu dânsul la locul de spânzurătoare.

Aşa era pe vremea aceea.

Pe drum se întâlnesc cu o trăsură în care era o cucoană. Cucoana, văzând în carul cel cu boi un om care semăna a fi bolnav, întrebă cu milă pe cei doi ţărani zicând:

– Oameni buni, se vede treaba că omul cel din car e bolnav, sărmanul, şi-l duceţi la vro doftoroaie undeva, să se caute?

– Ba nu cucoană - răspunse unul dintre ţărani - să ierte cinstită faţa dumneavoastră, dar aista e un leneş care nu credem să fi mai având păreche în lume, şi-l ducem la spânzurătoare, ca să curăţim satul de un trândav..."

(Ion Creangă – *Povestea unui om leneş*)

1. Identifică două moduri de expunere prezente în fragmentul citat.
2. Transcrie fragmentul din text care evidenţiază lenea teribilă a săteanului.
3. Povesteşte în cel mult zece rânduri fragmentul dat.
4. Scrie cel puţin un proverb despre lene sau leneşi.
5. Comentează înţelesul propoziţiei *Aşa era pe vremea aceea.*
6. Transcrie din text un fragment de vorbire directă şi transformă-l în vorbire indirectă.
7. Indică patru caracteristici prin care să argumentezi că acest text este *o naraţiune*.

8. Explică într-un text de cinci rânduri atitudinea sătenilor.
9. Motivează folosirea liniilor de pauză din ultima frază.
10. Notează trei regionalisme din text.
11. Extrage din fragment un verb sau o locuţiune verbală la mod nepredicativ şi indică funcţia sintactică.
12. Identifică în text un predicat exprimat prin altă parte de vorbire decât verb.
13. Explică folosirea semnelor ortografice şi de punctuaţie din contextul – *Oameni buni!*
14. Contrage ultima subordonată din text.
15. Indică felul subordonatelor din contextul *Se vede treaba că omul cel din car e bolnav, sărmanul, şi-l duceţi la vro doftoroaie undeva, să se caute?*

II. Te cheamă Ion/Ioana Popescu. Peste trei zile vei face o vizită prietenului/prietenei Mihai/Mihaela Vasilescu din Craiova. Anunţă-i lucrul acesta printr-o telegramă.

III. În una-două pagini demonstrează apartenenţa la specia fabulei a unui text literar studiat în clasă.

VIII.30

I. Citeşte cu atenţie textul pentru a răspunde la întrebări:

„A fost odată un om necăjit ca vai de capul lui. Şi nu era prost creştinul, dar o piază rea i se punea de-a curmeziş, aşa că tot ce făcea îi ieşea pe dos. Muncea din răsputeri omul şi abia ce putea să încropească după multe trude şi necazuri câţiva bani, că o năpastă şi da peste el, de-l lăsa şi mai sărman ca mai înainte.

Dar toate astea nu-i abăteau puterile căci sădise, se vede, Dumnezeu într-însul viaţă de prisos ca să poată suferi mai bine.

De la un timp şi-a dat el cu gândul că poate locul unde i se nemerise să stea şi să muncească e blăstămat. Şi luându-şi ce brumă îi mai rămăsese, se mută cu sărăcie cu tot aiurea. Dar nici acolo nu-i fu mai acătărei."

(Dimitrie Anghel – *Povestea celor necăjiţi*)

1. Demonstrează cu trei argumente că fragmentul citat aparţine unei opere epice.
2. Identifică, în prima parte a textului, cuvinte şi expresii care sugerează starea personajului.

3. Propune un proverb care să ilustreze condiția omului fără noroc în viață.
4. Explică înțelesul expresiei *nu-i fu mai acătărei.*
5. Precizează modul de expunere folosit în text.
6. Arată care este statutul naratorului în acest text literar.
7. Observă la personajul prezentat, o calitate și un defect.
8. Din următoarea înșiruire subliniază numai cuvintele care conțin semivocale: *odată, vai, lui, piază.*
9. Desparte în silabe *odată*, *răsputeri*, *abia*, *încropească.*
10. Precizează sinonimele cuvintelor *să încropească*, *năpastă*, *aiurea.*
11. Selectează din text trei exemple diferite de locuțiuni și identifică felul fiecăreia.
12. Găsește, în ultimul paragraf al textului, două cuvinte cu formă neliterară.
13. Indică valorile morfologice ale verbului *a fi* din text.
14. Analizează sintactic și morfologic: *câțiva*, *blăstămat*, *mai acătărei.*
15. Transcrie din fragment o propoziție incidentă.

II. Adresează o scrisoare de felicitare surorii tale/fratelui tău, cu ocazia majoratului.

III. Povestește conținutul unei opere literare epice în versuri, evidențiind și momentele subiectului.

CUPRINS